Ali Smith

Kaip viskas buvo

ir kiti pasakojimai

baltos lankos
savaitgalio knyga

Ali Smith

Kaip viskas buvo

ir kiti pasakojimai

Iš anglų kalbos vertė
Gabrielė Gailiūtė

baltos lankos

UDK 820(73)-3
Co-207

Knygos leidimą parėmė Škotijos menų taryba

Viršelio dailininkė
Giedrė Lisauskaitė-Jonušienė

Versta iš: Ali Smith, *The Whole Story and other stories*, Penguin Books, 2004

Viršelio iliustracija: © iStockphoto.com
IV viršelyje: Ali Smith (fotogr. Sarah Wood)

© Ali Smith, 2003
All rights reserved
© Gabrielė Gailiūtė, vertimas į lietuvių kalbą, 2008
© Baltų lankų leidyba, 2008

Printed in Lithuania
ISSN 1822-6558
ISBN 978-9955-23-134-9

skiriama
Sorley Macdonald
atminimui

Kate'i Atkinson
draugei visiems metų laikams

ir Sarah'i Wood
iš visos širdies

padėkos

dėkoju *TLS, Scotsman, Chapman, Damage Land, Groundswell, Scottish Book Collector* ir visoms kitoms antologijoms ir žurnalams, kuriuose buvo išspausdinti šio rinkinio apsakymai.

dėkui *Arts Foundation* už labai svarbią paramą ir paskirtą stipendiją rašant šį rinkinį. ypač dėkui Alastairui.

dėkui Karališkajam literatūros fondui, kad išsiuntė mane ilsėtis į Ledig Hauzą Niujorko valstijoje, kur pabaigiau šią knygą.

dėkui, Xandra, Kasia, Meg, Ellen ir Becky.

dėkui, Davidai, ir dėkui, Simonai.

dėkui, Donaldai.

dėkui, Sarah.

turinys

pasakojimas apie viską 13

gotai 25

paskubomis 35

gegužė 55

rojus 69

irimas 101

knygų klubas 109

patikėk manim 121

škotų meilės dainos 131

nominacijų metas 145

pasakojimo įkarštis 155

visko pradžia 165

Viskas pasaulyje prasidėjo nuo „taip“.
Viena molekulė pasakė „taip“ kitai, ir
užgimė gyvybė. Bet prieš priešistorę buvo
priešistorės priešistorė, ir „niekada“, ir „taip“.

Clarice Lispector

pasakojimas apie viską

Kitą kartą pas šventorių gyveno žmogus.

Na, tiesą sakant, nebūtinai žmogus; šiuo konkrečiu atveju tai buvo moteris. Kitą kartą pas šventorių gyveno moteris.

Nors ką ten, taip niekas šiais laikais nebesako. Visi sako „kapinės". Ir niekas nebesako „pas". Kitaip tariant:

Kitą kartą prie kapinių gyveno moteris. Kasryt ji pabusdavo, pažvelgdavo pro galinį langą ir išvysdavo...

Ir vis dėlto ne. Kitą kartą prie – ne, ne visai – knygynėlyje „iš antrų rankų" gyveno moteris. Ji gyveno bute antrame aukšte ir tvarkėsi knygynėlyje, kuris užėmė visą pirmą aukštą. Ten ji sėdėdavo diena po dienos tarp senų knygų, kaukolių ir kaulų, jų kaugių ir lentynų, nusidriekusių per visą ilgų siaurų kambarių ilgį ir plotį, jų svyruojančių krūvų, netvirtų tarsi bokštai be pamatų, siekiančių suskilusį lubų tinklą. Nors jų sulankstytos ar sudriskusios, ar nė neliestos nugarėlės buvo nublukusios nuo daugelio bevardės, seniai išblėsusios šviesos metų, kiekviena kadaise buvo nauja, nupirkta knygyne, žvilgančiame kitų naujų knygų viršeliais. O dabar jos visos čia, ir galima amžinai spėlioti mėginant atsakyti į klausimą, kaip jos atsidūrė tarp knygų dulkių, plevenančių ore, kuriame moteris šią žiemos

dieną sėdėjo viena, aplink save jusdama jų svorį – tų viršelių, užverstų virš milijonų puslapių, kurie galbūt niekada nebebus atverti šviesai.

Knygynėlis buvo nuošalioje gatvelėje, pakraštyje mažo kaimelio, kurį vasarą retai lankydavo turistai, o verslas gerokai prislopo nuo 1982-ųjų, metų, kai Karalienė Motina, trapi, viena ranka prilaikydama skrybėlaitę ant galvos, kad vėjas nenupūstų, perkirpo kaspiną virš apylankos, kuria miestą galėjai pasiekti daug greičiau, ir sustoti kaime pasidarė daug sunkiau. Paskui užsidarė bankas, o galiausiai ir paštas. Dar veikė maisto prekių krautuvėlė, bet dauguma žmonių važiuodavo į prekybos centrą už šešių mylių. Prekybos centre buvo ir knygų, bet labai mažai.

Retsykiais kas nors užeidavo į knygynėlį ieškodamas ko nors, apie ką girdėjo per radiją ar skaitė laikraštyje. Paprastai moteriai knygynėlyje tekdavo atsiprašyti, kad neturinti. Pavyzdžiui, dabar buvo vasaris. Knygynėlyje niekas nesilankė jau keturias dienas. Retsykiais moksliukai paaugliai, pusę penkių išlipę iš mokyklos autobuso, važinėjančio tarp kaimo ir miestelio, droviai įsisprausdavo pro duris ir žvalgydavosi su tokiu džiugesiu, kokį gali įžiūrėti netgi iš pečių, nugaros ir galvos žmogaus, žvelgiančio į beribius knygų pažadus. Bet ir to jau senokai nebuvo.

Moteris sėdėjo tuščiame knygynėlyje. Buvo vėlyva popietė. Netrukus tems. Ji stebėjo musę lange. Musėms metas dar ankstyvas. Ji paskraidė kreivais trikampiais, paskui nutūpė ant F. Skoto Ficdžeraldo *Didžiojo Getsbio* šildytis menkoje vėlyvos žiemos saulėkaitoje.

Arba – ne. Pala:

Kitą kartą buvo musė, kuri trumpai nutūpė pailsėti ant senos knygos minkštu viršeliu knygynėlio iš antrų rankų lange. Ji nutūpė valandžiukę pasišildyti, o dabar jau tuoj pat vėl kils į orą. Ji nebuvo jokia ypatinga ar nepaprasta musė, ši rūšis nesivadino

kaip nors įdomiai – pavyzdžiui, musė plėšikė ar musė žudikė, bitinė musė ar bukagalvė musė, musė šokėja, musė durklas, musė šūvis ar žemažiūrė musė. Ji netgi nebuvo drugys, gylys ar mašalas. Ji buvo paprasta naminė musė, *musca domesticus linnaeus*, iš dvisparnių šeimos, o tai reiškia, turėjo du sparnus. Ji stovėjo ant knygos viršelio ir kvėpavo per kvėptukus.

Kiaušinėlis, iš kurio ji išsirito, buvo mažesnis negu vieno milimetro, sudėtas mėšlo krūvoje, ūkyje už pusantros mylios, ir virto bekoje lerva, mintančia mėšlu, kuriame perėjosi. Paskui, kadangi artėjo žiema, ji vien raumenų trūksniais nušliaužė beveik šimtą dvidešimt pėdų. Beveik keturis mėnesius ji snaudė griovelyje palei sieną po keliomis pėdomis daržinėje sukrauto šieno. Pastarąjį savaitgalį užėjus šilto oro gūsiui, ji praplėšė lėliukės galiuką ir išlindo, dabar jau musė, šešių milimetrų ilgio. Po daržinės kraigu ji išskleidė ir išsidžiovino sparnelius ir luktelėjo, kol kūnelis sukietėjo netikėtai pavasariškame ore, atslinkusiame iš Balearų salų. Tąryt ji išsmuko į platųjį pasaulį pro musės dydžio plyšelį daržinės stoge, tada daugiau kaip mylią skriejo zigzagais, ieškodama šviesos, šilumos ir maisto. Kai knygynėlio savininkė pravėrė virtuvės langą, kad išleistų garus, susikaupusius, kai virė pietus, ji įskrido vidun. Dabar ji ekskretavo ir regurgitavo, taip musės visada daro, kai nutupia ant visokių paviršių.

Tikslumo dėlei reikia pabrėžti, kad tai buvo musės patelė, jos kūnelis buvo ilgesnis, o raudonos įkypos akys toliau viena nuo kitos negu patinėlių. Jos sparneliai buvo plonos, tobulos, trapios gyslotos plėvelės. Ji turėjo pilką liemenį ir šešias kojas: kiekviena iš penkių smulkučių narelių, visas kūnelis ir kojelės buvo gauruoti mažutėlyčiais šereliais. Jos veidas buvo dryžuotas sidabru ir aksomu. Jos ilga burna baigėsi kempinėle skysčiams siurbti ir kietiems daiktams, pavyzdžiui, cukrui, miltams ir žiedadulkėms, skystinti.

Ji straubliuku čiupinėjo aktorius Robertą Redfordą ir Miją Ferou ant 1974 metų „Penguin“ leidyklos *Didžiojo Getsbio* leidimo viršelio. Bet mažai kas ten domino, kaip tikriausiai patys įsivaizduojate, naminę musę, kuriai skubiai reikia misti ir daugintis, kuri gali pernešti milijoną bakterijų, viską nuo paprasto viduriavimo iki dizenterijos, salmoneliozės, vidurių šiltinės, choleros, poliomielito, juodligės, raupsų ir tuberkuliozės; ir kuri jaučia, kad bet kurią akimirką grobuonis pagaus ją tinklu arba mirtinai pritrėkš musmušiu arba, jei viso to išvengs, vis tiek bet kurią akimirką gali tiesiog sušalti taip, kad pražus ir pati, ir visos dešimt kartų, kurioms šiemet gali duoti pradžią, visi devyni šimtai kiaušinėlių, kuriuos galėtų padėti, jei gautų progą, vidutiniškai dvidešimt vidutinės naminės musės gyvenimo dienų.

Ne. Luktelėkit. Nes:

Kitą kartą buvo 1974 metų „Penguin“ leidyklos F. Skoto Ficdžeraldo klasikinio amerikiečių romano *Didysis Getsbis* leidimas, padėtas ramaus knygynėlio „iš antrų rankų“ lange, kaimelyje, kuriame beveik niekas nebesilankė. Jame buvo šimtas aštuoniasdešimt aštuoni sunumeruoti puslapiai, tai buvo dvidešimtas „Penguin“ leidyklos šio romano leidimas – vien 1974 metais jis buvo perspausdintas triskart; tokį populiarumą iš dalies lėmė tais metais pasirodęs pagal romaną pastatytas filmas, režisuotas Džeko Kleitono. Jo viršelis, kadaise ryškiai geltonas, buvo beveik visai nublukęs dar prieš patekdamas į knygynėlį. Gulėdama lange, knyga dar labiau išbalo. Ant viršelio pavaizduotame kadre iš filmo, puošniuose trečiojo dešimtmečio stiliaus rėmuose Robertas Redfordas ir Mija Ferou, filmo žvaigždės, irgi buvo gana išblukę, nors Redfordas atrodė tikras dabita su golfo kepuraite, o Ferou su labai dailia plačiabryle skrybėlaite derėjo prie nurusvėjusio fono, kurį jai visai netyčia suteikė saulės ir šviesos žaismas ant stiklo.

Pirmą kartą romaną už trisdešimt pensų 1974 metais Devono knygyne nusipirko Rozmari Čaild, jai buvo dvidešimt dveji ir ji jautėsi turinti perskaityti knygą prieš žiūrėdama filmą. Po dvejų metų ji ištekėjo už savo sužadėtinio Rodžerio. Jie sudėjo visas savo knygas į krūvą, o jų turėjo po dvi, ir atidavė Kornvalio ligoninei. Šitą nuo ligoninės bibliotekos vežimėlio 14 palatoje vieną ilgą karštą liepos popietę 1977 metais pasiėmė Šeron Paten, keturiolikametė mergaitė lūžusiu dubenkauliu, gulinti lovoje su įtvaru ir nuobodžiaujanti, nes baigėsi Vimbldonas. Jos tėvas per lankymo valandas, regis, nudžiugo, pamatęs knygą ant jos spintutės, o ji, nors ir atidėjo ją šalin perskaičiusi tik pusę, ir toliau laikė šalia vandens ąsočio, kol gulėjo ligoninėje, o kai ją išrašė, slapčia parsivežė knygą namo. Po trejų metų, kai nebesirūpino, ką apie ją pagalvos tėvas, atidavė ją mokyklos draugui Deividui Konorui, kuris rengėsi studijuoti anglų literatūrą universitete, ir pasakė, kad tai pati nuobodžiausia knyga pasaulyje. Deividas ją perskaitė. Ji buvo puiki. Visai tokia, kaip gyvenimas. Viskas gražu, viskas beviltiška. Jis ėjo į mokyklą ir panosėje citavo jos ištraukas. Kai po dvejų metų išvyko šiaurėn į Edinburgo universitetą, dabar jau brandus aštuoniolikametis, jis ja žavėjosi, kaip kelissyk pasakė per seminarus, bet ji jam atrodė trupučiuką paaugliška, tikruoju Ficdžeraldo šedevru jis laikė nepelnytai nuvertintą *Švelnią naktį*. Dėstytojas, kuriam kasmet tekdavo ištaisyti kokį šimtą penkiasdešimt pirmakursių rašinių apie *Didįjį Getsbį*, oriai linktelėjo galvą ir įskaitė jam egzaminą. 1985 metais, su pagyrimu baigęs mokslus ir gavęs darbą personalo vadyboje, Deividas pardavė savo senas literatūros kurso knygas merginai, vardu Moireda, už trisdešimt svarų. Moiredai anglų literatūra nepatiko – joje nebuvo aiškių atsakymų, ir ji nusprendė studijuoti ekonomiką. Ji vėl viską pardavė ir užsidirbo daug daugiau negu Deividas. Už *Didįjį Getsbį* pirmakursė studentė, vardu Džiljana Edžbaston, sumokėjo du

svarus, šešiskart daugiau negu pirmoji jo kaina. Ji išsisuko taip jos ir neperskaičiusi ir paliko ją ant lentynos nuomojamame name, kai 1990 metais išsikraustė. Brajenas Džeksonas, kuriam priklausė nuomojamasis namas, padėjo ją į dėžę ir paliko garaže už šaldiklio penkeriems metams. 1995 metais jo motina Rita atvyko į svečius ir tvarkydama garažą rado ją atviroje dėžėje, tiesiog besivoliojančioje ant kiemo žvyro. Didysis Getsbis! šūktelėjo. Ji daugybę metų nebuvo jos skaičiusi. Jis prisimena, kaip ji ją skaitė tą vasarą, tai buvo dvi vasaros prieš jos mirtį, jos kojos buvo ant sofos, o galva panirusi knygoje. Namie ji turėjo pilną kambarį knygų. Kai ji mirė 1997 metais, jis sudėjo jas visas į dėžes ir atidavė registruotam paramos gavėjui. Ten jas peržiūrėjo, atrinko, kas buvo vertinga, o kitką išpardavė aukcione dėžėmis po trisdešimt atsitiktinių knygučių minkštais viršeliais, penki svarai už dėžę, knygynams iš antrų rankų.

Moteris iš ramiojo knygynėlio atidarė dėžę, kurią įsigijo aukcione, ir pavargusi kilstelėjo antakius. Dar vienas *Didysis Getsbis*.

Didysis Getsbis. F. Skotas Ficdžeraldas. Dabar žiūrėkite ir filmą. Knyga gulėjo lange. Puslapiai ir jų kampučiai buvo niauriai pageltę, nes ant tokio popieriaus buvo spausdinama senoji „Penguin Modern Classics“ serija; šios knygos padarytos ne taip, kad ilgai tvertų. Dabar blyškioje saulėkaitoje lange ant knygos tupėjo musė.

Bet staiga musė nuskrido, nes knygynėlyje iš antrų rankų į knygų krūvą lange ranką įkišo žmogus ir pakėlė šią knygą.

Taigi:

Kitą kartą buvo žmogus, kuris ištiesė ranką ir paėmė seną F. Skoto Ficdžeraldo *Didžiojo Getsbio* egzempliorių iš ramaus knygynėlio iš antrų rankų lango mažame kaimelyje. Eidamas prie kasos, jis vartė knygą.

Atleiskit, kiek ji kainuoja? paklausė jis žilstelėjusios moters.

Ji paėmė iš jo knygą ir pažiūrėjo į pirmąjį priešlapį.

Vienas svaras, atsakė ji.

O čia parašyta, kad trisdešimt pensų, pasakė jis, rodydamas į galinį viršelį.

Tiek ji kainavo 1974 metais, atsakė moteris.

Žmogus pažvelgė į ją. Jis gražiai nusišypsojo. Moters veidas nušvito.

Na, bet kadangi ji tokia nublukusi, atiduosiu už penkiasdešimt.

Sutarta, atsakė jis.

Ar reikės maišelio? paklausė ji.

Ne, bus gerai, atsakė jis. Ar turit dar?

Dar Ficdžeraldo? paklausė moteris. Taip, prie F. Tuojau...

Ne, atsakė žmogus. Turėjau galvoje, daugiau *Didžiojo Getsbio* egzempliorių.

Norit dar *Didžiojo Getsbio*? paklausė moteris.

Kiek tik turit, šypsodamas atsakė žmogus.

Moteris nuėjo prie lentynų ir surinko jam dar keturis *Didžiojo Getsbio* egzempliorius. Paskui nuėjo į sandėliuką knygynėlio gale paieškoti dar.

Nesvarbu, tarė žmogus. Penkių užteks. Du svarai už visas, kaip sakot?

Jo mašina buvo sena „Mini Metro“. Galinė sėdynė skendėjo įvairių *Didžiojo Getsbio* leidimų jūroje. Jis patraukė kelias knygas iš po vairuotojo sėdynės, kad nesipainiotų jam po kojomis ar pedalais, kai vairuos, ir numetė ką tik nupirktas knygas per petį į krūvą nė nežvilgtelėjęs. Jis užvedė variklį. Kitas knygynas „iš antrų rankų“ buvo už šešių mylių, mieste. Jo sesuo paskambino jam iš vonios užpraeitą penktadienį. Džeimsai, aš vonioje, tarė ji. Man reikia F. Skoto Ficdžeraldo *Didžiojo Getsbio*.

F kieno ko? paklausė jis.

Ji pakartojo. Kiek tik rasi, pridūrė.

Gerai, atsakė jis.

Jis dirbo jai, nes ji gerai mokėjo; buvo gavusi stipendiją.

Ar esi jį skaitęs? paklausė ji.

Ne, atsakė jis. Reikia perskaityti?

Taip mes stengiamės plaukti pirmyn, pasakė ji, *kovodami su srove, bet ji vis neša mūsų laivelius atgal į praeitį.** Supranti?

O degalams pinigų bus, jei jau reikės važinėti ir ieškoti knygų? paklausė jis.

Gausi penkis šimtus ir turėsi nupirkti penkis šimtus knygų. Jeigu gausi už mažiau, kas atliks, gali pasilikti sau. Ir dar sumokėsiu du šimtus už vargą. Kovodami su srove. Tiesiog nuostabu, ar ne?

O degalams? paklausė jis.

Gerai, bus, atsiduso ji.

Nes:

Kitą kartą vonioje gulėjo moteris, kuri ką tik paskambino broliui ir paprašė surasti kuo daugiau *Didžiojo Getsbio* egzempliorių. Ji nupurtė nuo telefono lašus, numetė jį per kraštą ant vonios kilimėlio ir skubiai vėl įmerkė ranką į vandenį, nes buvo šalta.

Ji rinko knygas, nes *statydavo natūralaus dydžio laivus iš dalykų, iš kurių paprastai laivai nestatomi*. Prieš trejus metus ji sumeistravo *trijų pėdų valtelę iš narcizų*, kurių jiedu su broliu naktį privogė iš viso miesto sodelių. Ji nuleido ją į vandenį vietiniame kanale ir įsilipo. Beveik išsyk vanduo apsėmė jos kojas, paskui kelius, šlaunis, kol ji stovėjo iki pusiaujo panirusi lediniame vandenyje, o aplink atsipainiojęs plūduriavo narcizai.

Tačiau skęstančio laivo stebėti susirinko pulkelis žmonių, ir ši istorija pateko į daugumą vietinių ir netgi kelis nacionalinius laikraščius. Remiama „Interfloros“, kuri sumokėjo tiek, kad ji galėjo atsisakyti bedarbio pašalpos, pastatė kitą laivą, penkių

* F. S. Fitzgerald *Didysis Getsbis* (vertė Gražina Zolubienė, 2005).

pėdų, *iš įvairių gėlių, nuo lelijų iki snieguolių*. Jis irgi paskendo, bet šįsyk buvo nufilmuotas menų projektui, skęstantis kartu su ja. Šitaip ji laimėjo didžiulį užsakymą statyti ir daugiau laivų. Per pastaruosius dvejus metus ji statė dešimties ir *dvylikos pėdų laivus iš saldainių, lapų, laikrodžių ir nuotraukų ir kiekvieną* iškilmingai nuleido į vandenį vis kitame Britanijos uoste. Nė vienas nenuplaukė daugiau kaip aštuoniasdešimt pėdų į jūrą.

Didysis Getsbis, vonioje pamanė ji. Tą knygą ji žinojo iš paauglystės, o kai gulėjo vandenyje sukdama galvą, ką toliau daryti, kad neprarastų stipendijos, staiga ją prisiminė.

Tiesiog nuostabu, linkčiodama galvą, pamanė ji. Taip mes stengiamės plaukti pirmyn. Paskutinė knygos eilutė. Ji panardino pečius į vandenį, kad nesušaltų.

Tai va, jau beveik pasiekėm pabaigą:

Septynių pėdų laivas iš *Didžiojo Getsbio* egzempliorių, suklijuotų vandeniui atspariu laku, pavasarį buvo nuleistas į Felikstou uosto vandenį.

Menininkės brolis, nuvažiavęs nuo Velso iki Škotijos, surinko daugiau nei tris šimtus *Didžiojo Getsbio* egzempliorių. Kai kuriose jo aplankytose vietose vis dar sunku iš antrų rankų nusipirkti *Didįjį Getsbį*. Jis išleido lygiai šimtą aštuoniasdešimt tris svarus penkiasdešimt pensų. Kas atliko, pasiliko sau. Be to, jis buvo pratęs kaskart prieš valgį nusiplauti rankas, todėl anksčiau apsakyme aprašytos ant ramiajame knygynėlyje pirkto egzemplioriaus viršelio paliktos musės apnašos jam nepadarė jokios žalos.

Konkrečiai šis *Didžiojo Getsbio* egzempliorius, su pirmajame vidiniame puslapyje įrašytais kai kurių buvusių savininkų vardais, išvedžiotais skirtinga rašysena – Rozmari Čaild, Šeron Paten, Deividas Konoras, Rita Džekson – buvo įklijuotas priekyje laivo, kuris nuplaukė tris šimtus jardų, kol galiausiai ėmė leisti vandenį ir paskendo.

Musė, tądien nutūpusi ant knygos, vakarą praleido ilsėdamasi ant lempų ir plevendama daugiau kaip penkios pėdos virš žemės. Taip musės dažnai elgiasi vakarais. Ši nebuvo išimtis.

Knygynėlio savininkė apsidžiaugė pardavusi visus *Didžiojo Getsbio* egzempliorius iškart ir dar tokiam besišypsančiam jaunuoliui. Vietoje knygos lange ji padėjo Dantės *Dieviškosios komedijos* egzempliorių, dėdama jį į vietą, pervertė knygos lapus. Pakilo dulkės. Ji nupūtė dar dulkių nuo knygos puslapių, paskui nubraukė jas nuo prekystalio. Pažvelgė į knygų dulkėmis išteptą ranką. Laikas nušluostyti visas knygas, išpurtyti iš jų dulkes. Tai užtruks gerą dalį pavasario. Grožinė literatūra, paskui negrožinė, paskui visos smulkesnės kategorijos. Jos širdis džiaugėsi. Tą vakarą ji pradėjo nuo A raidės.

Moteris, kuri gyveno prie kapinių, atsimenat, pačioj pradžioj? Ji pažvelgė pro langą ir išvydo – ak, bet čia jau kita istorija.

O galiausiai kaipgi tas pirmasis, žmogus, nuo kurio pradėjome, kuris gyveno pas kapines?

Jis gyveno ilgą, laimingą, liūdną ir labai turiningą gyvenimą daug daug metų, o paskui numirė.

gotai

Man taip nutiko iš tikrųjų.

Nelabai seniai, pavasario popietę, dešimtojo dešimtmečio viduryje. Į knygyną, kur dirbau, užėjo žmogus. Jis atrodė kaip banko tarnautojas ar koks nors verslininkas; buvo savotiškai susišukavęs ir dėvėjo kostiumą ir kaklaraištį. Aš pasitempiau. Darbe jau turėjau bėdos ir nenorėjau dar labiau prisidirbti. Atrodė, kad jis gali būti svarbus žmogus.

Tada dirbau labiau senamadiškame knygyne; o bėdos turėjau dėl netinkamos aprangos. Neseniai prieš tą dieną, apie kurią pasakoju, atėjau į darbą su bluzonu, ant kurio buvo reklaminis užrašas. Ant nugaros man buvo parašyta SUSAPNAVAI, KAIP IŠGYVENTI, IR UŽLIEJO TAVE DŽIAUGSMAS. Tas bluzonas labai papiktino darbuotojus, ir mane iškvietė į viršininko kabinetą, kur gavau velnių, mane išbarė, kam nuolat vaikštau su kelnėmis, o ne su sijonu, ir netikėtai davė trisdešimt svarų, kad nusipirkčiau padorių palaidinių. Darbuotojų poilsio kambaryje visi labai pyko, kad aš gavau pinigų drabužiams. Senieji darbuotojai, kurie labai daug rūkė, buvo pasipiktinę, jiems atrodė, kad aš ir taip visus piktinu, rengdamasi nederamai, o jaunesnieji darbuotojai, nepatenkinti susėdę tirštame cigarečių

dūmų debesyje, manė, kad taip nesąžininga, jie irgi turėtų gauti pinigų palaidinėms.

Tądien, apie kurią pasakoju, vilkėjau vieną iš padoriųjų palaidinių. Nuo jų peršėjo, ir man nepatiko, kad jas dėvėdama jausdavausi užguitas, nuobodus žmogus. Bet įėjusiam žmogui nusišypsojau. Jis visai ne toks, kaip ana tas, jam už nugaros, prie lentynos, kur laikoma *Dvidešimtojo amžiaus kronika*.

Dvidešimtojo amžiaus kronika dar prieš porą savaičių buvo laikoma atversta kur nors ties amžiaus viduriu ant pulto, į knygyną specialiai tam atvežto leidyklos. Pirmame aukšte mes dirbome trise ir nusprendėme pultą išnešti, nes kasdien ateidavo tasai žmogus, išsitraukdavo šlapią nosinę, pakabindavo ją ant pulto atkaltės, o pats skaitydavo *Kroniką*. Kasdien tas pats: jis ateidavo, padžiaudavo nosinę, ištisas valandas skaitydavo, tada pačiupinėdavo ją pirštais, ar jau išdžiūvo, sulankstydavo, įsidėdavo į palto kišenę ir išeidavo.

Tame knygyne nuolat pasitaikydavo visokių keistuolių. Jis veikė jau šimtus metų, tame pačiame sename pastate, pilname slaptų užkaborių, staigių laiptinių, klaidžių kambarių. Buvo žmonių, kurie jame ir mirė. Senieji darbuotojai poilsio kambaryje vis kuždėdavosi pro iškvepiamus dūmus apie dieną, kai vienas jų rado moteriškę, negyvą nugriuvusią tarp pirkinių krepšių, ištiestomis kojomis, susivėlusiu paltu ir nuostabos išraiška veide, arba dieną, kai kitas rado vyrą, sėdintį ant palangės ketvirto aukšto laiptinėje, spoksantį tiesiai priešais, mirusį.

Buvo žmogus, kuris vogdavo knygas ir perskaitęs jas atnešdavo atgal, įsprausdavo į lentyną ir išsirinkdavo naujas. Pravardžiavom jį Maniokleptiku. Dar buvo žmogus, kuris užsnūsdavo stačias, atsirėmęs į lentyną. Pravardžiavom jį Narkoleptiku. Buvo moteris, kuri ateidavo, paimdavo bet ką nuo naujienų stalo ir labai greitai versdavo puslapius, tarsi akimis juos fotografuodama. Pravardžiavome ją Kritike. Dvi senutes, kurios visada ateidavo

į skaitymus knygyne nemokamai išgerti vyno, pravardžiavome Lietpalčiu ir Ponia Lazdele (Ponia Lazdelė vaikščiodama remdavosi į lazdelę). Pirmame aukšte dirbti man patiko daug labiau; kur dirbau anksčiau, kambaryje greta galinės laiptinės trečiame aukšte, nuolat tekdavo valyti, kai žmonės prišlapindavo Tikrų nusikaltimų skyriuje, ant *Saulėlydžio lavonų*, *Jorkšyro skerdiko*, *Skerdynių*, *Nusikaltimų žmonijai*, *Tobulos aukos*, *Faber žmogžudysčių knygos* nugarėlių, vėl varvančių po dienos šviesos lempa. Šlapintojus pravardžiavome Gotais.

Žmogui su nosinaite sugalvojome pravardę Toksikas. Tądien, kai išnešėm pultą, visos trys kumščiodamos ir tildydamos viena kitą susirinkom prie kasos pasižiūrėti, kas bus. Jis atėjo kaip visada. Sustojo, kur paprastai būdavo pultas. Paskui priėjo prie prekystalio. Barbara spoksojo į grindis. Aš dėbsojau į savo rankas ant prekystalio. Jis paprašė Andrėjos parodyti, kur padėta *Dvidešimtojo amžiaus kronika*.

Andrėja paraudo. Ji buvo pirmojo aukšto vadybininko padėjėja. Ji pakėlė ranką ir parodė knygą Negrožinės literatūros skyriuje. Tada pasakė, pala. Parodysiu. Ji nuvedė jį ir surado lentynoje knygą. Mes visos stebėjom, kaip jis atsivertė knygą ant lentynos skaityti patogiame aukštyje, išpurtė šlapią nosinaitę ir padžiovė ant lentynos krašto; ji varvėjo ant knygų žemesnėse lentynose. Kai išdžiūvo, jis užvertė knygą, padėjo ją į vietą ir išėjo.

Jis atėjo ir tądien, apie kurią pasakoju. Jis visada ateidavo. Beveik mačiau, kaip nosinaitės turinys garuoja į orą, cirkuliuoja po knygyną per senovinę tarškančią šildymo sistemą (nors neva pavasaris, tąryt pakeliui į darbą visi bažnyčios bokštai buvo apšerkšnijęs, apšerkšnijęs ir gausybė namų stogų). Kaip ir anksčiau žvelgdama į jį, vėl susimąsčiau, ar nevertėtų mesti knygų prekybos. Nusigręžiau, kad nereikėtų žiūrėti į jo paltą su nukarusiu pilku diržu; žvelgiau pro langą į judrias senamiesčio gatves ir pajuodusią bažnyčią, ir krautuvėles, pro šalį važiuojančius taksi

ir vėją, plakantį žmones, sustojusius prie įjungiamo šviesoforo arba susigūžusius skubančius gatve muziejaus link. Palaidinė pažastyse buvo per anksta. Ištiesiau pečius ir pagalvojau, ar audinys neplyš. Pasvarsčiau, kaip būtų, jei dirbčiau muziejuje su stikliaakėmis žebenkštimis, kimštais sakalais ir lapėmis, surikiuotais už ženklų „Rankomis neliesti", su dinozaurų kaulais, sutvirtintais vielutėmis, ūgio per visą didžiąją salę, su tykiai marmuru kaukšinčiais kulniukais, su mokslingu, sunkiu, metodišku oru. Bet muziejuje tikriausiai irgi yra aprangos taisyklės. Tikriausiai žmonės kaip šis ten irgi stoviniuoja visą popietę, džiovina nosines ant išnykusių padarų kojų pirščiukų, šlapinasi ant grobuonių. Stovėjau ir svarsčiau, ar yra šiame mieste vieta, kurioje dirbdama nesijausčiau taip, tarsi gyvenimas, tikrasis gyvenimas, kažkur kitur vyksta labiau iš esmės, ne taip nykiai.

Tada puošnusis vyras priėjo ir atsistojo prie prekystalio. Aš jam nusišypsojau.

Kuo galiu padėti? paklausiau.

Jis pasidėjo ant prekystalio krepšį. Šis buvo didelis, senos odos, išsipūtęs. Verslininkas tokio krepšio nesinešiotų; gal jis vis dėlto ne verslininkas. Gal akademikas, pamaniau, nes knygynas tik už kelių jardų nuo viduramžiško miesto universiteto, o kai taip pamaniau, pastebėjau, kad jo plaukai trupučiuką per ilgi, kostiumas mažumėlę padėvėtas, o akys, kai pažvelgė į mane atidarydamas krepšį, kažkokios išsigandusios ir suktos. Krepšys buvo pilnas žvilgančių naujutėlaičių knygų. Gal jis koks nors krikščioniškų ar šiaip religinių knygų prekeivis. Susiraukiau.

Aš esu rašytojas ir istorikas, pasakė jis. Tikriausiai esate apie mane girdėjusi. Neabejoju, kad čia jau pardavėte mano knygų.

Jis pasisakė, kuo vardu, aš jo nepažinau, bet linktelėjau ir deramai pagarbiai šyptelėjau. Tada į knygyną atėjęs autorius dar keldavo šiokį tokį jaudulį, nes autoriai tuomet dar nevaikščiojo po knygynus taip dažnai, kaip dabar. Dabar tiesiog erzina, kad

nuolat reikia susieti veidą ar balsą su knyga, nes veidas, balsas ir vardas, rašytojo kūnas, parduodami už 9,99 svaro su knyga, smulkios jo ar jos draiskanėlės įkištos skaitytojams tarp puslapių it klaidų sąrašai arba žymekliai.

Jis išėmė iš krepšio vieną knygą ir padėjo ant prekystalio. Ant viršelio buvo Hitlerio nuotrauka. Aukštyn kojom perskaičiau pavadinimą. Kažkas apie tikrąją istoriją.

Čia mano naujausias veikalas, pasakė jis.

Aš jau žiojausi pasiųsti jį į Istorijos skyrių. Jis iškėlė pirštą ir mane pertraukė.

Tai vertimas į anglų kalbą, pasakė jis. Kadangi šios knygos prieinamas tik šis angliškas leidimas, man tenka pačiam asmeniškai pardavinėti ją knygų prekeiviams ir įstaigoms, kaip kad jūsų, todėl šiandien pats ir atėjau pasiūlyti jos jums. Vėliau pasirodys ir didesnis leidimas negu šis, kaip matote (jis atsuko nugarėlę, ir aš pastebėjau šmėstelint leidyklos logotipą), išleistas nedidelės Amerikos leidyklos. Bet norėčiau, kad ši knyga jau dabar pasiektų skaitytojus, kuo greičiau, tuo geriau, nors šiuo metu teturiu šį sunkiai randamą, sunkiai gaunamą jos leidimą. Ar suprantat?

Aš linktelėjau galvą.

Žinau, kad tokie knygų prekeiviai kaip jūs, tęsė jis, savo lentynose iš principo pageidauja turėti visus įmanomus leidinius.

Rodės, jis laukia, kad vėl linktelėčiau, tai aš ir linktelėjau.

Mes... pradėjau.

Matot, tarė jis. Didžiuma to, kas mus pasiekia, didžiuma kasdienių mūsų žinių, pradedant einamaisiais įvykiais ir baigiant pačia istorija, yra stipriai cenzūruotos.

Žmogus palinko į priekį.

Ši knyga, pasakė jis, tam tikra prasme yra maištas būtent prieš tai, ką minėjau.

Jis atrodė vaikiškas, drovus. Jis žaviai nusišypsojo.

Cenzūra, šypsodamasis, arti prisikišęs kalbėjo jis, yra tikrosios istorijos mirtis. Galima sakyti, tiesos mirtis. Mus visus kiekvieną mūsų gyvenimo dieną cenzūruoja. Juk žinot, ką turiu galvoje.

Taip, atsakiau.

Gyvybiškai būtina kovoti su šita žiauria mūsų tapatumo cenzūra. Pavyzdžiui, tarė jis. Prieš mane rengiami visokiausi sąmokslai. Tiesą sakant, dabar pat prieš mane rezgamas sąmokslas. Kad ir ką daryčiau, nuolat turiu kovoti su tais, kurie kovoja su manim.

Dabar jis linktelėjo, kad ir aš linktelėčiau kartu, aš taip ir padariau, nors nė nenutuokiau, ką jis čia šneka.

O tai reiškia, kalbėjo jis, dėdamas knygą galu priešais mane, kad mano veikalus dažnai cenzūruoja, nes aš rašau tikrąją istoriją, kurios niekas nenori girdėti. Aš rašau tiesą, kurią spausdinti sąmokslininkų papirktiems žydų leidėjams, finansuojamiems žydų daugumos, kurios vienintelis tikslas – kasdien nuslėpti tiesą, trūksta drąsos ir padorumo.

Žmogus atsikvėpė. Jo veidas mažumėlę įraudo. Vis dar linkčiojau, nors spėjau gerokai atsitraukti ir kasiausi galvą. Svarsčiau, kur prapuolė kiti pirmo aukšto darbuotojai. Rodės, knygyne nieko daugiau nėra, tik aš, žmogus su kostiumu ir žmogus, džiovinantis virš knygų nosinaitę ir chronologiškai skaitantis visą *Dvidešimtojo amžiaus kroniką*.

Tai matot, kokie reikalai, pasakė žmogus su kostiumu. Jis man pergalingai nusišypsojo.

Pakišau ranką po prekystaliu ir padėjau pirštą ant mygtuko, kurį vadinome panikos mygtuku, jis buvo skirtas atvejams, jei kas nors mėgintų apiplėšti kasą ar kitaip keltų darbuotojams grėsmę. Bet jei jį paspausčiau ir ateitų apsauga, ką sakyčiau? *Šitas žmogus veidmainis. Prašau jį išvesti.* Arba: *aš nesutinku su tuo, ką šis žmogus kalba. Jis pavojingas melagis. Prašau išmesti jį iš knygyno.*

Pirštu čiupinėjau mygtuką. Hm, pasakiau.

Jis krovė knygas iš krepšio; ant prekystalio jų buvo dešimt ar daugiau.

Ne... pratariau aš.

Jis sustojo. Pažvelgė tiesiai į mane, rankoje tebelaikydamas knygą.

Ar jūs žydė? paklausė jis.

Ne, aš... pasakiau. Ne dėl... Tiesiog aš neperku knygų. Aš ne vadybininkė. Tik vadybininkai gali priimti knygas pardavimui. Aš negaliu, aš tik, tik.

Žmogus, rodos, supyko. Akimirką atrodė įsiutęs. Paskui jo veidas nurimo.

O gal galėtumėte pakviesti vadybininką? paklausė jis.

Galiu pakviesti vadybininko padėjėją, atsakiau.

Ar padėjėjai gali priimti knygas? paklausė žmogus.

Aš linktelėjau galvą. Telefonu surinkau numerį. Mudu su tuo žmogumi tylomis stovėjome ir laukėme, kol nusileis Andrėja. Jis apžiūrinėjo savo nagą, nekantriai trynė jį nykščiu. Aš stovėjau prie kasos, įsispitrijusi į seną apsilaupiusį lipduką ant jos šono, kur buvo parašyta, kaip nuskaityti brūkšninius kodus. Atėjo Andrėja. Ji pralindo po juostele ir atsistojo greta manęs už prekystalio.

Atleiskite, tarė ji. Mūsų knygyne tokios knygos, kaip jūsiškė, neparduodamos.

Žmogus atrodė beveik patenkintas. Mažumėlę šypsodamas, jis susidėjo knygas į krepšį, užsegė sagtelę ir išėjo.

Durys užsitrenkė.

Jėzau, tariau aš. Kristau.

Po valandžiukės jis grįš, atsakė Andrėja. Jis nuolat šitaip. Įeis pro šonines duris ir pamėgins prasibrauti į Istorijos skyrių. Galiu lažintis iš penkių svarų. Ką tu jam pasakei?

Nieko, atsakiau. Nieko nepasakiau.

Tada nutiko štai kas. Žmogus, kurį pravardžiavome Toksiku, susilankstė nosinaitę ir užvertė *Kroniką*. Bet užuot kaip visada ėjęs tiesiai lauk, jis prisiartino prie prekystalio. Sustojo priešais mudvi ir pažvelgė tiesiai į mane. Papurtė galvą. Tada pažvelgė į Andrėją ir švelniai pirštu dusyk kepštelėjo smilkinį. Pamišėlė, pasakė jis. Ji pamišėlė, žinokit. Tada išėjo.

Kai užsivėrė durys, Andrėja tarė man, žinai, kaskart, kai pamatau tą žmogų, mane užlieja gėda, kad taip padarėm. Kartais dėl to netgi naktį negaliu užmigti.

Paskui pasakė, gerai, dabar gali pasidaryti pertraukėlę.

Per pertraukėlę mano nuotaika buvo bjauri. Poilsio kambaryje kaip reikalas smirdėjo įsisenėjusiais dūmais. Ta vieta buvo baisiai nesvetinga. Tądien nusprendžiau pridaryti ženklų „Nerūkoma“ ir iškabinėti ant geltonų sienų. Vos nekilo tikras karas.

Bet netrukus po ginčų, ar galima rūkyti poilsio kambariuose, išėjau dirbti į naują knygynų tinklą Naujamiestyje. Pirmiausia padėjau įdiegti kompiuterius, kurie automatiškai užsakydavo knygas, jei jų būdavo parduota daugiau negu trys egzemplioriai. Paskui tapau pirmo aukšto vadybininke. Dabar galiu rengtis kaip noriu (nors visada būnu pasitempusi) ir savo darbuotojams leidžiu rengtis kaip nori, tik su protu.

Nuo tada, kai perėjau, vis dairausi to Toksiko. Daugiau niekada jo nemačiau. Šiame knygyne tokių žmonių nebūna, nežinau kodėl, šiaip čia švaru, erdvios medinės patalpos ir tvarkingos knygų ir lentynų eilės; ir čia niekas nesišlapina, būtų sunku likti nepastebėtiems. Žmonės čia retai kada netgi prisėda krėsluose, nes kompanijos politikoje numatyta juos statyti atvirose vietose, kad ilgai sėdėti būtų nejauku. Bet ateina prostitučių; senajame knygyne jų nepamenu. Galbūt ten būdavo sunku derėtis, per daug neprieinamų kampų ir užkaborių, nepakankamai atvira, kad žvalgytis po knygas atrodytų nekaltas užsiėmimas. Gal todėl, kad senajame knygyne nebuvo kavinukės.

Bet sakau jums. Aš pasiruošusi. Stoviu už prekystalio prie kompiuterių ir laukiu. Jei tas žmogus čia ateis, jei jis kada nors išdrįs čia ateiti, aš jį išvarysiu. Patikėkit. Dabar turiu tam pakankamai valdžios ir išmesiu jį net nesusimąsčiusi.

paskubomis

Aš broviausi pro Kingz Kroso stoties salės minią ir kalbėjausi su tavim mobiliuoju, kai vos neatsitrenkiau į Mirtį.

Atleiskit, pasakiau.

Už ką atleisti? man į ausį atsakei tu. Jis nusišypsojo, pasitraukė ir sustojo šalia tarsi laukdamas.

Dabar negaliu sustoti, pasakiau, kalbu telefonu.

Su kuo tu kalbiesi? paklausei.

Mirtis buvo netikėtas. Jis buvo gražus, pliktelėjęs, pagyvenęs vyriškis tokiu šviesiu kostiumu, kad atrodė dirbtinai, ir buvo lyg kažkur matytas, lyg ir kažkoks meniškas tarsi BBC laidų režisierius iš tų laikų, kai televizija dar buvo padori ir turėjo estetinių ambicijų, laikų, kai jos dramos buvo drąsios, o pavakario žinios patikimai pranešdavo tai, kas iš tikrųjų nutiko, o ne vien pataikaudavo reitingams, pinigams ar kanalo reikalavimams. Bet tie laikai praėjo, ir mes abu tą žinojom, be to, aš vis tiek juos per gerai įsivaizdavau, sakė jo šypsena, melancholiška, bet mandagi.

Jis nusišypsojo, ir mano telefonas mirė. Pažvelgiau į jį; ekranėlis buvo užtemęs. Prieš valandžiukę man pasakojai, kaip tau sekėsi darbe ir kad dabar esi namie, lauki manęs grįžtant. Aš tau pasakojau, kad braunuosi per minią, kad tikriausiai sėsiu į

greitąjį traukinį ir būsiu namie apie aštuonias, o pakeliui namo nupirksiu vakarienę iš indiškos užeigos. Kalbėjomės apie gruzdintus svogūnus.

Papurčiau telefoną. Jo ekranas vis tiek nieko nerodė. Priglaudžiau jį prie ausies, bet girdėjau tik išjungto telefono garsą, plastiką ir nieką. Paspaudžiau įjungimo mygtuką. Niekas nepasikeitė. Šonu prasispraudžiau per minią iki stoties sienos ir padaužiau į ją telefoną, pirma švelniai, paskui stipriai. Nieko. Pažvelgiau aukštyn, kad nereikėtų žvalgytis aplink, žiūrėti jam į veidą. Virš parduotuvių vitrinų ir žmonių, lipančių į traukinius ir iš jų, iš Viktorijos laikų plytų sienos viršuje dygo vieniša kažkokio augalo šaka. Ji žydėjo.

Vėl pažvelgiau į telefoną. Alio? pasakiau į skylutę telefono apačioje, jei netyčia tu mane dar girdi.

Ėmiau žingsniuoti. Jis ėjo greta, tvarkingas ir nedrąsus. Nekreipiau į jį dėmesio iki pat devintos – vienuoliktos platformos, kur tau paskambinau iš telefono būdelės.

Tu išsijungei, pasakei. Tai ar norėsi svogūnų?

Mano telefonas sugedo, atsakiau. Klausyk. Ar tau nieko nenutiko?

Visiškai nieko, atsakei. Kas tavo telefonui?

Ar tikrai nieko? paklausiau.

Tikrai, atsakei. Paskui pridūrei, o ką? Kas yra? Kas nors negerai? Tau kas nors atsitiko?

Dabar jis stovėjo prie kavos kioskelio. Į mane nebežiūrėjo; žiūrėjo į moterį su vaiku, laukiančią eilėje prie kavos, į dvi policininkes, vilkinčias ryškiai geltonai ir plepančias prie platformos užtvaro, į žmogų, prie bankomato prašinėjantį išmaldos. Stebėjau, kaip jo žvilgsnis juda nuo žmogaus prie žmogaus, ir žinojau, kad nors jis žvalgosi į anuos žmones, tai nereiškia, kad jis kuo puikiausiai nežino, kur aš.

Pasakiau tau apie jį. Tu nusijuokei.

Nejuokinga, atsakiau. Aš neišsigalvoju. Tikrai. Jis už kokių dešimties jardų. Jis stebi, kaip žmogus kioske verda kavą. Ir kaip kažką į ją beria.

Cinamoną? paklausei tu.

Nežinau, dėl Dievo meilės, atsakiau. Dabar jis stebi, kaip jis uždeda dangtelį. Stebi, kaip jis kažką daro su servetėle, kad jai nebūtų karšta paimti.

Kam? paklausei tu.

Moteriai, atsakiau, moteriai, kuri perka kavą.

Iš kur žinai, kad ten Mirtis? paklausei tu. Kažkaip nepanašu į Mirtį. Greičiau šnipas, pranešinėjantis vadovybei, ar kioskų darbuotojai viską daro taip, kaip priklauso.

Ne, ne, jis žiūri ir į kitus žmones, atsakiau, ne tik į kioską. Jis žiūri į visokius žmones, jis...

Klausyk, pasakei tu. Ten ne Mirtis. Tiesiog šiaip žmogus.

Aš vėl pasižiūrėjau. Žinoma, tas, kurį palaikiau Mirtimi, buvo paprastas žmogus, jis elgėsi truputį keistai, bet buvo tik žmogus.

Tiesą sakai, nusileidau. Jis tik šiaip žmogus kreminiu kostiumu.

Kaip stilinga, atsakei tu. Kaip pavasariška. Klausyk. Paskambink, kai būsi dvidešimt minučių iki namų, ir aš užsakysiu vakarienę, o tu ją pasiimsi, ir nereikės laukti. Ar tavo dviratis stotyje?

Negalėsiu paskambinti, kai būsiu dvidešimt minučių iki namų, atsakiau.

Kodėl? paklausei.

Mano telefonas sugedo, atsakiau.

Ak, pamiršau, atsakei tu. Gerai, tai aš paskambinsiu į užkandinę, kai manysiu, kad tau liko dvidešimt minučių. Kada išvažiuoja traukinys?

Skardinis elektroninis laikrodis, tiksintis man virš galvos, rodė 19:10:53. Paskui 19:10:54. Paskui 19:10:55.

Už kokių keturių minučių, atsakiau.

Gerai, atsakei tu. Bėk, kitaip negausi atsisėsti. Iki greito.

Tavo balsas ramino. 19:11:00 rodė laikrodis. Pakabinau ragelį ant kablio ir nubėgau.

Man kliuvusi vieta, beveik paskutinė vagone, buvo priešais merginą, kuri ėmė kosėti, vos tik nebeliko laisvų vietų, kur galėčiau persėsti. Ji atrodė išblyškusi, kosulys draskė jos krūtinės gelmes, kai rinko mobiliuoju numerį. Labas, pasakė ji (kosulys). Aš traukinyje. Ne, peršalau. Peršalau (kosulys). Jo, kaip reikalas. Jo, tikrai bjauru. Alio? (kosulys) Alio?

Kai traukinys paniro į tunelį, ji žvilgtelėjo į telefoną. Kaip ir visi kiti žmonės, kurie kalbėjosi telefonais visame traukinyje, kimšte prikimštame žmonių priešais mane ir už manęs, graudžiai šūkčiojantys „alio", tarsi pasiklydę ar apakę. Vienišų „alio" niekas negirdėjo. Jie neatsakyti pakibo ore mums virš galvų, pabrėžtinai neskirti niekam, tik pašnekovams, o vos traukinys išniro iš tunelio, telefonai vėl patys prapliupo laibai traliuoti, groti televizijos laidų muzikėles ar supaprastinas Bethoveno simfonijas.

Moteris greta manęs visa tai pramiegojo ištempta tiesia nugara, su užversta knyga ant kelių, apglėbta rankomis. Kosėjanti mergina irgi užsimerkė. Vyras priešais miegojo; jis užsnūdo, vos traukinys pajudėjo, ir dabar gūžėsi prie lango bedante O praverta burna. Pažvelgiau pro jo galvą į pamažėle temstančius Londono pakraščius, jų piktžoles, jų grafitį, smulkius greit pralekiančius šviesos langelius, ankstyvo vakaro langus į šimtus kitų gyvenimų. Pamaniau, kaip juokinga, kad įsivaizdavau, jog tas žmogus, kur vos į mane neatsitrenkė, yra Mirtis. Nusijuokiau. Kosėjanti mergina atsimerkė ir rūsčiai pažvelgė į mane. Aš nusigręžiau ir paslapčia nusišypsojau, įsivaizdavau, kaip mes su tavim paskui iš to juoksimės. Ėmiau kurti visokius juokelius, kuriuos paskui, po kelių savaičių, bus galima pasakoti, kai šita istorija virs ilgu mudviejų pokštu. Jis atrodė kaip Mirtis.

Pamaniau, kad tas žmogus visai neatrodė taip, kaip paprastai įsivaizduojama mirtis: su juodu gobtuvu, beveidė, su dalgiu, stovinti prie tvenkinio, pilno šiukšlių, kaip vaikystėje toje socialinėje reklamoje per televizorių. Tada ėmiau jaudintis, ar nebus čia koks nors blogas ženklas. Liepiau sau nepaikioti. Tuksenau pirštais į koją. Jie buvo nutirpę, apmirę, ir kai žvelgiau pro langą, staiga kažkas šaltas sudužo ant mano kaukolės, prisiekiu, tarsi kas nors būtų virš manęs peiliu sumušęs kiaušinį ir supylęs jo turinį iš lukšto man ant viršugalvio ir sprando, ir suvokiau, kad nė vieną savo gyvenimo akimirką nesirūpinau niekuo, išskyrus save, ir nė nenutuokiau, kaip tai pakeisti.

Tada pastebėjau, kad greitasis traukinys važiuoja labai lėtai. Patamsyje jis visai sustojo. Keli žmonės nuo to atsibudo, daugelis atsistojo, įsirangė į paltus ir tik tada suprato, kad namo dar neparvažiavo. Jie vėl susėdo. Mums iš kairės stovėjo 125 tarpmiestinis, irgi pilnas žmonių, irgi sustojęs. Dešinėje – kitas žmonių prikimštas traukinys. Kažkas vagone kažkam telefonu pasakojo, kad važiuojam labai lėtai, kad sustojom, tikriausiai bus nutikusi nelaimė.

Per garsiakalbius pasigirdo balsas. Už dvidešimties ar trisdešimties mylių stotyje kažkas žuvo. Visur aplink mane žmonės puolė skambinti telefonais. Išsitraukiau savąjį ir ketinau skambinti tau, paskui prisiminiau ir įsikišau jį atgal į krepšį. Gal gali įrašyti? kalbėjo balsas man už nugaros. Devintą. Alio? į ragelį kalbėjo kosėjanti mergina. Kažkas mirė, todėl mes vėluojam.

Kartojamas pranešimas keleiviams, tarė balsas iš lubų, jis buvo nuvargęs ir santūrus. Kol kas daugiau žinių neturime. Kol kas žinome tik tiek, kad linijoje nutiko mirtinas nelaimingas atsitikimas, kol kas daugiau žinių negauta, jų laukiama, kai tik jos ateis, bus perduotos keleiviams.

Žmogus priešais atsimerkė, nustebęs išsitiesė, apsiblausęs mirkčiodamas pažvelgė pro langą ir vėl užmigo. Moteris greta

atsibudo. Ji įsitaisė apsigaubusi paltu ir atsivertė knygą. Ji vadinosi *Nutraukti depresijos ratą*, jos autorius turėjo daktaro laipsnį. Pažvelgiau į jos veidą. Visai neatrodė, kad ji sirgtų depresija. Atrodė visai laiminga. Štai: vieną akimirką susirūpinau nepažįstamu žmogumi, kurį sutikau pirmąkart, o po šios kelionės tikriausiai daugiau nebepamatysiu. Pažvelgiau į merginą, ji vėl buvo užsimerkusi, rankoje tebelaikė mobilųjį, kitoje saujoje gniaužė nosinę. Pamėginau ją užjausti, kad peršalo. Peršalti bjauru, ypač jei vis tiek tenka eiti į darbą. Bjauru šitaip kosėti. Pažvelgiau į greta jos susigūžusį vyrą, stambų ir beviltišką, tarsi iš vandens ištrauktas ruonis. Neturiu teisės lyginti jo su ruoniu ar taikyti jam kitų panašių palyginimų ir metaforų, pamaniau. Ėmiau galvoti gražiau. Jis tikriausiai labai pavargęs, kad šitaip miega traukinyje. Galbūt labai sunkiai dirbo. Gal namie, pagalvojau, kas nors neduoda jam miegoti, taigi tegauna pamiegoti traukinyje. Galbūt jiedu su žmona turi naujagimį. Apžiūrėjau jo kostiumą. Ant jo nebuvo jokių naujagimio žymių. Gal jo žmona ar gyvenimo draugė, ar su kuo jis gyvena, serga depresija, kuri sukasi nenutrūkstamu ratu. Gal jis ar ji kosti, ir abu naktimis negali miegoti. Galbūt jis gyvena vienas; gal neturi nei žmonos, nei draugės; gal ta vienatvė ir neleidžia jam užmigti visas tamsias valandas, ir dėl jos jis miega tik traukiniuose, pakeliui į darbą ir namo, apsuptas svetimų žmonių.

Staiga ėmė graužti sąžinė, kad nė nesusimąsčiau apie tą žmogų, kuris žuvo stotyje už trisdešimties mylių. Ar ten vyras, ar moteris? Kaip jis ar ji žuvo? Ar ištiko širdies smūgis? Šoko po traukinio ratais darbo dienos vakarą pakeliui namo ar kur nors, kur daugiau nebegalėjo prisiversti važiuoti? Kažkur girdėjau ar skaičiau, kad pavasarį daugumai žmonių pasidaro nebepakeliama, kai vėl grįžta metų šviesa. Ar nutiko nelaimingas atsitikimas? Ar jis ar ji bėgo į traukinį, kad laiku grįžtų namo? Ar viena koja paslydo ant platformos kaip tik tą nelemtą akimirką,

o paskui ir visas ar visa nugriuvo? Ar kas nors dabar pat laukia jo ar jos namie su vakariene orkaitėje ir įjungtu televizorium?

Pagalvojau apie tave. Tu įsivaizduoji, kad aš kur nors kitur negu esu. Tau atrodo, kad aš arčiau namų negu iš tikrųjų. Jau tuoj skambinsi į indų restoraną. Gal jau paskambinai. Galbūt kaip tik dabar skambini. Mintis, kaip tu užsakai maistą, nes manai, kad aš pareisiu laiku, jau tuoj, ir jį pasiimsiu; mintis apie jį vėstantį folijos dėžutėse popieriniame maišelyje kur nors ant spintutės restorano virtuvėje; mintis, kaip tu sėdi mūsų svetainėje ir tiki, kad aš bet kurią sekundę įžengsiu pro duris, mane liūdino labiau nei bet kokios mintys apie nepažįstamus žmones, net jeigu jie miršta.

Išsitraukiau telefoną, bet jis vis dar neveikė. Atsigręžiau į moterį, skaitančią apie depresiją.

Atsiprašau, tariau.

Ji pakėlė akis.

Galbūt galėčiau pasiskolinti jūsų telefoną, paprašiau.

Ne, atsakė ji.

Ak, tariau.

Ar norit žinoti, kodėl? paklausė ji.

Per vėlai supratau, kad ji iš tų žmonių, kurie garsiai šnabžda apie taisykles ir draudimus tiems, kurie bibliotekoje valgo saldainius.

Aš iš principo, pareiškė ji, nesinešioju telefono.

Ak, tariau.

Ryšys tarp mobiliųjų telefonų ir smegenų auglių dar nepaneigtas, tarė ji.

Aišku, atsakiau.

Taigi net jei ir nešiočiausi, abejoju, ar jums paskolinčiau, kalbėjo ji. Vien jį įjungusi galėčiau rimtai pakenkti ne tik sau, bet ir jums, ir kitiems šiame traukinyje, ir šimtams niekada gyvenime nesutiktų žmonių, kurie gyvena netoli siųstuvo.

Taip, atsakiau. Ačiū.

Ji vėl ėmė skaityti. Jos veidas švytėjo džiaugsmu. Pažvelgiau į merginą priešais. Jos viena akis buvo vos pramerkta, ir ji skubiai ją užmerkė, kad nepamatyčiau, jog ji klausosi. Bet aš pamačiau, ji tai suprato ir vėl atsimerkė.

Paskolinčiau jums telefoną, tarė ji, bet, deja, sąskaitoje neužtenka pinigų skambučiams, net jeigu pačiai prireiktų.

Ak, nieko baisaus, atsakiau. Nieko tokio. Malonu, kad bent pasiūlėt. Vis tiek dėkoju.

Ji linktelėjo ir užsimerkė. Pažvelgiau į ketvertą žmonių, susėdusių prie staliuko kitoje pusėje. Jie visi buvo nusisukę, žvalgėsi į lubas ar grindis arba per tamsą į kitus žmones, miegančius, skaitančius, kalbančius telefonais sustojusiuose traukiniuose ant gretimų bėgių, paskui mūsų traukinys, kuris stovėjo jau tris ketvirčius valandos, vėl prisikėlęs krustelėjo, ir gretimi žmonės traukinių languose iš abiejų pusių pasislinko atgal, o mes pasislinkom pirmyn.

Žmonės visame vagone džiugiai šūkčiojo ir puolė skambinti. Gerai, pasakė moteris su knyga. Mergaitė priešais žvilgtelėjo į mane, į skaitančią moterį, tada nusigręžė ir kažką paspaudė telefone, priglaudė telefoną prie galvos ir prislopintu balsu tarė, alio?

Mes įsibėgėjom. Trūktelėjom ir nuriedėjom bėgiais, kuriuos žinojom netvirtai gulint po mumis. Vėl sulėtėjom. Žmonės visame vagone nepatenkinti suinkštė.

Niekaip, pasakė mergina į telefoną ir užsikosėjo.

Kiekvieną sykį, po paraliais, kiekvieną sykį, kai tik važiuoju traukiniu, tas pats, kalbėjo žmogus už manęs, tikriausiai telefonu, bet gal tiesiog garsiai pats sau, kaip pamišėlis. Niekas neprisiima atsakomybės, pasakė jis. Niekas neatsakingas. Niekas niekuo nesirūpina. Niekas nevadovauja. Kas kaltas? Niekas.

Pamačiau pigų apskurusį audeklą ant savo sėdynės. O ką, pagalvojau, jeigu, kai grįšiu, namie nieko nebus? Aš įeisiu, o

tavęs nebus. Atidarysiu įkeistas laukujes duris, įeisiu, nusivilksiu paltą ir atsisėsiu su popieriniu maišeliu maisto, o tavęs nebus. Aš nenuimsiu riebaluotų dėžučių dangtelių atsargiai, kad neprilaistyčiau ant grindų, o tu neatneši lėkščių ir šakučių: tu pakilsi į dangų kaip pasakose; pranyksi, kaip įsivaizduojam, kad pranyksta žmonės nuo apsimestinės magijos, kaip turėtų nutikti tik kitiems žmonėms, gyvenimuose, kurie nesiekia mūsų ir mūsų gyvenimų. Tavęs nebus, o mūsų namo stogas nulėks, tik lūžusios sijos kabos virš išvartytų baldų. Žemė po mūsų namu atsivers ir praris jį visą. Grįšiu į namus, o jų nebebus; tik krateris žemėje tarp kitų namų kaip tose senose karo meto nuotraukose. Na, žuvo kažkoks nepažįstamas žmogus. Man nesvarbu, kodėl turėčiau sukti galvą? Vietoj to gąsdinausi ir drąsinausi ką nors pajusti nuo vaizdinių, kas būtų, jei tai, kas mano, nebebūtų mano, o už viso to slypėtų suvokimas, bukas ir neginčijamas tarsi stiklas lange prie manęs, kad niekada mano ir nebuvo.

Pažvelgiau į savo atspindį jame ir pro save, už manęs plytėjo tamsi žemė. Čia galas, toliau niekur nebenueisiu. Kai traukinys pūškuodamas sustojo nedidelėje stotyje, o balsas iš garsiakalbių pranešė, kad stovėsim mažiausiai pusantros valandos, gal ilgiau, priklausomai nuo žinių, durys atsidarė ir iš viso traukinio pasipylė pikti keleiviai, reikalaujantys pinigų, taksi, pasiaiškinti, jie apspito mažosios stoties viršininką, pakraupusiomis akimis stovintį prie savo kabineto, aš atsistojau ir taip pat išlipau. Prasibroviau pro žmones ant platformos ir nuėjau pagal nuorodas išėjimo link. Nežinojau, kokia čia stotis ar miestelis, kol neišėjau į lauką prie tuščios taksi stotelės ir pamačiau pavadinimą.

Tai buvo sodų miestas. Tai kažkaip susiję su medžiais, tiesa? Tai reiškia miestas su daug medžių, žalias ir dar kažkoks istorinis, bet neatsiminiau, koks. Galbūt to miesto statute parašyta, kad čia turi būti pasodinta tam tikras skaičius medžių, gal

numatytas tam tikras plotas, kuris turi žaliuoti; visai neišmaniau, o jei kada nors ir žinojau, dabar niekaip negalėjau prisiminti.

Pažvelgiau į vieną kelio galą, paskui į kitą, bet nežinojau, į kurią pusę man reikia. Todėl grįžau į stotį, vis dar aidinčią nuo piktų balsų. Praėjau pro minią ir nuėjau palei traukinį, iš kurio ką tik išlipau, pakeliui linkčiojau parūkyti išlipusiems žmonėms. Mes visi čia įkliuvom, sakėm vieni kitiems, gūžčiodami pečiais, kraipydami galvas – ką padarysi. Atėjau iki traukinio priekio. Mašinistas buvo susikėlęs kojas prie lango ir skaitė laikraštį. Ėjau, kol baigėsi platforma, kol pasiekiau galą. Taip toli nuėjus stoties triukšmas stebėtinai prislopo. Atsisėdau ant krašto, tada nušokau ant bėgių.

Buvo balandis, jaučiau. Jis buvo lengvas ir šaltas: jutau jį ant savo plaštakų ir besiskverbiantį pro drabužius – paltas tebegulėjo ant mano sėdynės traukinyje. Visa šviesesnioji metų dalis, visi šviesūs mėnesiai, driekėsi priešais. Susikišau rankas į kišenes ir nuėjau, stengiausi kas žingsnis taikyti ant pabėgio. Apeidavau tualetinį popierių ir atmatas, o nuo nelygaus grunto tarp pabėgių paskaudo padus; kojas maudė net nuėjus tiek nedaug. Bėgių kraštai vingiavo į tolį, į miesto šviesą priešaky, kuo toliau nuo stoties ėjau, tuo tyresnė darėsi tamsa už manęs. Dabar girdėjau tamsą, kažkur tolumoje pravažiuojančias mašinas, retsykiais sušnarančius krūmų lapus ir šiukšles ant geležinkelio pylimo iš abiejų pusių. Užuodžiau viską, nosyje ir giliai gerklėje buvo šaltas oras, jo skonis buvo kaip dyzelino ar benzino, po juo – želiančių medžių, žolės ir žemės.

Atsiliepiau, vos suskambo.

Alio? pasakiau.

Automatas manęs paklausė, ar sutinku apmokėti skambutį iš, tada buvo tarpas, ir iš automatinio įrašo pasigirdo tavo balsas, įrašytas, kad ir kur tu buvai, tariantis tavo vardą.

Taip, garsiai ir tvirtai atsakiau į tarpelį, paliktą mano žodžiams, kad nekiltų nesusipratimų.

Labas, pasakei tu.

Tau viskas gerai. Visiškai nieko blogo nenutiko. Tu skambinai iš būdelės visą parą dirbančiame prekybos centre. Tu važiavai traukiniu, kuris vis stabčiojo dėl kažkokios nelaimės. Tu ėjai namo. Tavo manymu, buvai dar už kokių trisdešimties mylių. Kelias valandas ėjai bėgiais, kol trys geležinkelio darbininkai švytinčiais švarkais tave pasivijo, išbarė ir pagrasino paduoti į teismą. Paskui ėjai žolėtu nuošalaus kelio pakraščiu ir lauko gale pamatei prekybos centro šviesas. Išsipurvinai kojas iki pat kulkšnių, purvas aplipo batus ir net pateko į vidų. Dvokei ferma.

Viena ranka pridėjau ragelį prie ausies, kita tryniausi akis. Vis dar galvojau, kaip tavo balsas taria tavo vardą, silpnai, tarmiškai ir nekaltai, pakibęs ore telefono įraše.

Kaip vidurnaktį, čia labai daug žmonių, sakei tu. Jų koks tuzinas, gal net daugiau, atėjusių apsipirkti. Jie perka, pavyzdžiui, pleistrą ar apelsinų sultis. Viena moteris ką tik priėjo prie kasos, ji atėjo čia vidury nakties ir nusipirko porą vaikiškų kojinyčių. Kam reikia pirkti vaikiškas kojinytes vidury nakties?

Nežinau, atsakiau.

Tikrai nežinojau. Tą akimirką nežinojau nieko, tik silpną tavo vardo garselį. Vien nuo to, kad išgirdau tavo vardą be pavardės; tokį vienišą visuose tuose aparatuose, man kažkur viduje net sugėlė.

Gaila, kad jos nepaklausiau, sakei tu. Dabar ji išėjo. Niekada nebegalėsiu jos paklausti. Va ten vyras, jo krepšelis pilnut pilnutėlis sausainių, jie visi tos pačios rūšies, kažkokie prancūziški sausainiukai. Jis man pasakojo, kad važinėja po visus aplinkinius miestelius ir perka šios ypatingos rūšies sausainius, nes jų būna tik šituose prekybos centruose. Neįtikėtina, ko žmonės prisigalvoja.

Taip, atsakiau. Neįtikėtina.

Pora darbuotojų šoka kavos ir arbatos eilėje, sakei tu, jie per garsiakalbius leidžia radiją. Ir visur pilna visokių dėžių, jie jas iškrauna rytdienai, tiksliau šiandienai, ir dėlioja viską į lentynas. Kol mes paprastai miegam, kažkas atidarinėja didžiules dėžes ir dėlioja prekes arba pjausto naujų laikraščių pundus prekybos centrų ir parduotuvių kioskams, o mes niekada apie tai nepagalvojam, kai perkam laikraštį ar dar ką nors.

Aha, atsakiau.

Labai įdomu būti prekybos centre ir visiškai neturėti pinigų, pasakei tu.

Taip, atsakiau, neabejoju.

Papasakojai, kaip palikai piniginę ir švarką traukinyje, ir knygas, kurias nusipirkai, darbą, kurį vežeisi namo, akinius ir mobilųjį telefoną.

Jis vis tiek sugedo, pasakei tu. Nors akinius tai reikės pamėginti atgauti.

Reikėtų užblokuoti banko korteles, pasakiau aš.

Tikrai? paklausei tu. Mano čekių knygutėje yra visą parą veikiantis numeris, viršuje. Bet klausyk, ar aš tave pažadinau? Nežinojau, kiek valandų, kol neatėjau čia ir nepamačiau laikrodžio.

Ne, viskas gerai, nesijaudink, atsakiau aš. Na, supranti. Tiesiog snūduriavau ant sofos.

Ak, o dar girdėjau paukščiuką, pasakei tu. Ėjau pro šalį, o jis giedojo kaip visi paukščiai rytais, tik kad buvo visiškai tamsu, ir jokie kiti paukščiai negiedojo. Koks gi paukštis staiga ima giedoti vidury nakties?

Klausyk, pasakiau aš. Reikės užblokuoti tavo banko korteles, ir, man rodos, tik tu gali tai padaryti. Man rodos, kad niekam kitam neleis. Jeigu aš paskambinsiu, man turbūt neleis.

Žinok, man visai nesvarbu, atsakei tu. Man visa tai nerūpi. Kas jas ras, tegu turisi. Tegu pasiima visus pinigus iš piniginės. Į sveikatą. Vis tiek tose sąskaitose nedaug likę. Na, išskyrus vieną.

Tiesą sakant, joje pinigų nemažai. Žinai, gal dėl šitos sąskaitos paskambink. Tos auksinės kortelės. Ar gali? Bet visos kitos man nerūpi. O Dieve. Ir dar kreditinė kortelė. Man rodos, palikau ten ir kreditinę.

Užsirašiau *kreditinė kortelė* ir pasakiau, kad, jei man neleis užblokuoti, pareikalausiu, kad užregistruotų jas kaip pamestas, ir nieko nuo jų nenuskaitys po mano skambučio. Pažiūrėjau į laikrodį. Jis rodė dešimt po trijų.

Tai gal iškart einu ir paskambinu, pasakiau.

Ne, palauk, paprašei tu. Vieną minutę.

Bet tas žmogus, kur perka sausainius. O jeigu jis juos perka su tavo kreditine kortele? paklausiau aš.

Nesvarbu, atsakei tu. Dar neik. Paklausyk. Ar girdi?

Ką? paklausiau.

Ša. Klausyk, atsakei tu.

Fone išgirdau prislopintą ritmišką dunksėjimą, lyg trankius širdies dūžius. Galbūt čia buvo mano širdis. Kažkas manyje tikrai taip daužėsi, kad lingavau priebutyje prie telefono.

Ar girdi? paklausei.

Lyg ir, atsakiau.

Tu ėmei dainuoti kartu. Vos nubundu, dainuoji tu. Neužsitepusi dažų, dažų.

Girdėjau, kad dainuoja dar kažkas greta tavęs.

Čia Kerė dainuoja, pasakei tu.

Kas? paklausiau aš.

Kerė. Ji dirba prie kasos, pasakei tu. Jai devyniolika, o ji jau turi tris vaikus, visiems nėra nė penkerių metukų, ir tiesiog siaubinga, nes ji ir jos vyras turi dieną naktį plušėti, kad sudurtų galą su galu.

Virtuvės laikrodis rodė ketvirtį po trijų. Tu dainavai telefonu. Aš bėgu į autobusą, brangusis. Galvodama apie mus, brangusis.

Sumojau, kad galbūt tu visai neskambini, kad man tik vaidenasi. Dabar man pasakojai apie Deivą, Kerės vyrą, kuris dirba dažytojo ir dekoratoriaus pameistriu ir kad dabar dažytojams ir dekoratoriams darbo gauti nelengva dėl mados remontuotis patiems.

Aš tave pertraukiau. O kaip baigėsi su Mirtim? paklausiau.

Traukinį sustabdė, atsakei tu.

Dėl to vyro? paklausiau.

Ar ten buvo vyras? paklausei tu. Ar rodė per žinias? Kas nutiko?

Na, tu jį matei, atsakiau aš. Baltais drabužiais, stotyje.

Ak, atsakei tu. Ak, tas. Visai jį pamiršau. Rimtai. Tik pamanyk, pamačiau žmogų ir šitiek prisigalvojau. Kad jis atrodo kaip Mirtis.

Tu juokeisi. Gal aš einu, paskambinsiu į banką, pasakiau.

Ne, dar neik, atsakei silpnu lengvu balseliu man į ausį. Jau tuoj ateis rytas. Tuoj patekės saulė.

Žinau, atsakiau. Už keturių su puse valandos man reikia į darbą.

Ak. Tikrai. Gerai, tada greitai, kol nepabėgai, pasakei tu. Papasakok. Kaip tavo vakaras? Ką šįvakar veikei?

Ką šįvakar veikiau, atsakiau. Hm. Pirmiausia pakilau nuo žemės ore besiplaikstančiom rankom ir kojom. Kaip žuvis ant kabliuko.

Kaip? nesupratai tu.

Tarsi kažkas iš dangaus trauktų mane didžiule meškere, paaiškinau. Arba tarsi mano liemuo būtų pririštas virve, o kitas galas – prie lėktuvo. Paskui mačiau, kaip mūsų namas sugriuvo, ir kurį laiką gulėjau griuvėsiuose. Paskui visai prapuoliau. Manęs išvis nebebuvo. Tada tu paskambinai.

Aš ką? O tu ką? klausei.

Aš giliai įkvėpiau ir suskaičiavau iki dešimties. Kol skaičiavau, apmąsčiau vakarą.

Vienas. Ankstyvas vakaras. Aš guliu ant sofos ir žiūriu televizorių, o tu traukiniu važiuoji iš Londono. Rodo laidą apie moterį, kuri išsiuntė savo motiną vienai nakčiai į Dorsetą parsivežti tos moters vyro, savo žento, o žmonės iš BBC atėjo ir slapta pertvarkė motinos sodą. Sodas milžiniškas, kasdami ilgą žalią veją bei klodami plyteles, kurios bus vietoje jos, televizininkai vis purto galvas į kamerą, aiškindami, kaip sunku bus parengti šios savaitės laidą per tokį trumpą laiką, ypač kai oras toks prastas. Vis lyja ir lyja. Rodo daugybę kadrų, kur televizininkai ir moteris, kurios motinos sodą tvarko, glaudžiasi po dideliu senu medžiu. Jie nusprendžia, kad medis serga. Per kitą pragiedrulį jie nupjauna medį motoriniais pjūklais ir iškasa šaknis ekskavatoriumi. Laidos pabaigoje televizininkai džiūgauja, pasislėpę už naujos pagodos, o moteris atveda motiną ir parodo jai sodą, jis primena šiuolaikiškas kapines. Ji pakraupusi žvalgosi aplink. Kai televizininkai iššoka ir ją nustebina, ji pravirksta. Negaliu patikėti, kad čia jūs, sako jis. Negaliu patikėti, kad jie. Rodo montažą iš kadrų prieš, per ir po. Atkemša šampaną. Televizininkai draugiškai kumščioja moterį, jos vyrą ir motiną. Motina vis dar purto galvą, trinasi akis ir dėbso į televizininkus.

Laida baigiasi. Einu į virtuvę pasižiūrėti į laikrodį, jei netyčia vaizdo grotuvas rodo neteisingai.

Du. Paskambinu į restoraną. Man pasako, kad reikės mokėti 22 svarus 50 pensų.

Trys. Nueinu į restoraną, sumoku už maistą, parsinešu jį namo ir su visu maišeliu įkišu į neįjungtą orkaitę.

Keturi. Pamėginu skambinti tau į mobilųjį. Įsijungia atsakiklis. Įrašas man sako, kad galiu palikti žinutę. Palieku žinutę, kurioje, regis, mano balsas keistai laibas. Paskui įrašytas balsas man sako, kad, jei paspausiu trejetą, žinutę galėsiu įrašyti iš naujo. Paspaudžiu trejetą ir žinutę ištrinu. Vėl įsijungiu televizorių ir atsigulu ant sofos. Gaisrininkai rizikuoja, nes jų

trūksta. „Special K“ reklama. Biliardas. Moteris sako vyrui, atleisk man, Lukai, labai prašau. Futbolininkas pasisako prieš draudimą vartoti steroidus. Atsakymas – *Gormengastas*. Sena *Ystenderių* serija, joje visi atrodo jaunesni, o drabužiai išėję iš mados. Iš šimto žmonių, paprašytų pasakyti gyvūną, apie kurį sekamos pasakos vaikams, nė vienas nepamini dramblio; kai žmogus pasako „dramblys“, jo šeima žūva. Filmukas. Futbolo varžybos tarp kažko ir Brazilijos. Nuotrauka su tiltu kaime prieš šimtą metų, fone kalba balsas, anais laikais mano močiutės kaime mašinų nebuvo. Vaikinų grupė. „Kalms“ reklama. Sena *Žvaigždžių kelių* serija. Beisbolo komanda nori pakeisti savo stadiono pavadinimą. Šio vakaro orų prognozė (giedra). Nuolaida širdučių formos sausainių formelėms. Sena *Karūnavimo gatvės* serija, joje visi atrodo jaunesni, o drabužiai išėję iš mados. Skaitmeninės televizijos reklama. A: Morkeimbas ir Vaizas, B: Malderis ir Skali ar C: Bonė ir Klaidas. Švytinčios smegenys ir balsas fone, sakantis, man regis, nėra sąmoningo vidinio aš. Tesame genų sukurtos mašinos. Mintis gali veikti protą tarsi bacila, parazitas. Esame savo genų ir memų kūriniai. Vėl imu junginėti kanalus, atrodo, tarsi žiūrėčiau į šiukšles, per potvynį vėl kylančias į paviršių, atmatas, suplaukusias iš viso pasaulio, pagamintas iš niekada neyrančių medžiagų.

Penki. Išjungiu televizorių. Einu į virtuvę ir vėl skambinu tau į mobilųjį. Balsas liepia palikti tau žinutę. Tvirtu balsu pasakau, kad tikiuosi, jog tau viskas gerai, ir prašau man paskambinti.

Šeši. Lipu laiptais ir žiūriu pro langą į gatvę. Nulipu žemyn ir dar kartą pabandau tau skambinti. Balsas liepia palikti tau žinutę. Daug netvirčiau negu pirma palieku ir, kai tik padedu ragelį, pasigailiu, kad neištryniau. Pasiimu savo mobilųjį ir rašau tau žinutę. KUR TU? XXX. Paspaudžiu „siųsti“. Žinutė neišsiunčiama. Darkart paspaudžiu „siųsti“. Žinutė vėl neiš-

siunčiama. Surenku 453, automatas man pasako, kad telefono sąskaitoje liko 6 pensai.

Septyni. Atidarau laukujes duris. Stoviu vidury gatvės ir žvalgausi. Šiek tiek paėjėju, kad matyčiau iki pat kampo. Nueinu iki kampo, kad matyčiau ir kitą gatvę. Grįžtu į namą. Pro atviras laukujes duris tvieskia šviesa. Einu tiesiai prie telefono virtuvėje ir skambinu tau į mobilųjį. Kol klausausi balso, liepiančio palikti tau žinutę, prisimenu: sakei, kad tavo mobilusis sugedo.

Aštuoni. Tu prapuolei. Kažkur pasiklydai. Nežinai, kur esi.

Aš stoviu virtuvėje prie šaldytuvo ir meldžiuosi, jau daug metų to nedariau. Taip seniai nesimeldžiau, kad net nelabai pamenu, kaip tai daroma. Kalbu mandagiai ir beviltiškai.

Tu kažkur, kur aš tavęs negaliu pasiekti nė išgirsti, ir tau skauda.

Deruosi. Pažadu, kad, jei tu saugiai grįši, atsiversiu į katalikybę.

Tu kažkur nuo manęs pasislėpei, su kažkuo, ką nuo manęs slepi.

Devyni. Sėdžiu ant sofos. Apžiūrinėju savo nagus. Paskui apžiūriu nykščių nagus, pirma vieną, paskui kitą. Svarstau, kaip būtų, jei ant nykščio neturėčiau nago, ar ant rodomojo piršto, ar ant mažojo pirščiuko. Žinau, kad tai turėtų būti nežmoniškai skausminga, naudojama kaip kankinimo būdas. Nagai, kaip kažkada tikriausiai sužinojau iš televizijos, mums liko nuo neandartaliečių ir gyvūnų letenų; jie saugo pirštų nervus ir yra sudaryti iš baltymo keratino. Jie auga gana greitai, nemažai ūgteli per savaitę. Jie netgi kurį laiką auga po mirties, kaip ir plaukai. Jie vis tiek auga. Visi tą žino.

Prisiminiau, kaip sykį prieš porą metų tu mėginai nustoti taip smarkiai kramtyti nagus ir leidai sau kramtyti tik vieną nagą kasdien, nykštį pirmadienį, rodomąjį antradienį, kitą trečiadienį. Mėginu prisiminti, ar vis dar taip darai, ar dabar jau kramtai

visus nagus iš eilės, ar gal išvis jų nebekramtai. Neatsimenu. Nežinau, ar tavo nagai ilgi, ar trumpi.

Dešimt.

Tu vėl tari mano vardą telefonu iš prekybos centro. Alio? sakai tu. Saulele? Ar girdi?

Taip, atsakiau.

Ką šįvakar veikei? paklausei.

Ak, kaip visada, atsakiau. Klausyk. Ar nori, kad atvažiuočiau mašina tavęs pasiimti? Užtrukčiau tik pusvalanduką.

Ne, atsakei tu. Tikrai noriu pasivaikščioti. Be to, netrukus prašvis.

Prašvis; juk balandis. Kai baigsim kalbėtis, aš paskambinsiu į banką, užrakinsiu visas duris, išsivalysiu dantis ir eisiu gulti, nustatysiu žadintuvą, kad suskambėtų po keturių valandų, gulėsiu ant nugaros savo lovos pusėje ir pamėginsiu išmiegoti likusį laiką su tavo pagalve ant akių, kad šviesa netrukdytų.

Einu, paskambinsiu į banką, pasakiau.

Gal dar neik, atsakei tu.

Pažiūrėjau į laikrodį.

Dar penkias minutes, paprašei tu.

Gerai, atsakiau aš.

gegužė

Sakau tau. Aš įsimylėjau medį. Kitaip negalėjau. Jis žydėjo.

Buvo diena kaip ir visos kitos, o aš ėjau į darbą, žingsniavau tuo pačiu keliu kaip visada, tarp mūsų namo ir miesto. Net nespėjau nueiti toli nuo namų, tik už kampo. Žiūrėjau į šaligatvį ir pakeliui svarsčiau, ar savivaldybė samdo žmones, kad visą dieną vaikščiotų ir žiūrėtų į žemę, ieškodami, kur galima užkliūti. Kaip atrodytų tokio darbo skelbimas laikraštyje? Šaligatvių ir gatvių inspektorius. Šaligatvių pakraščių auditorius. Vietos pėsčiųjų takų erozijos konsultantas. Kažin, kokie būtų reikalavimai kandidatams. Televizijos viktorinos vedėjas ar draugiškas nepažįstamasis vakarėlyje paklaustų, o kuo jūs užsiimate? Tas žmogus atsakytų, žinot, aš asfalto stebėjimo vadybininkas, neblogai uždirbu, tokiam darbui reikia labai daug kruopštumo, darbas visam gyvenimui ir puikios karjeros galimybės.

O gal savivaldybė tuo nebeužsiima. Tikriausiai yra privati bendrovė, kuri siunčia žmones apžiūrėti gatvių ir paskui praneša rezultatus atitinkamam savivaldybės komitetui. Greičiausiai taip ir bus. Žingsniavau, menu, štai šitaip ir mintyse dėmėjausi visas vietas, apie kurias reikėtų pranešti, kol staiga žemė dingo man iš po kojų. Man po kojom šaligatvis buvo nuklotas, atrodė, vėjo blaškomu šilku. Tai buvo žiedlapiai. Žiedlapiai buvo

nuostabiai balti. Žvilgterėjau, iš kur jie nubiro, ir pamačiau, iš kur jie nubiro.

Iš namo išėjo moteris. Ji liepė man nešdintis iš jos sodo. Paklausė, ar vartoju narkotikus. Paaiškinau, kad ne. Ji pagrasino iškviesti policiją, jei vėl mane pamatys, kai kitą kartą žvilgtelės pro langą, ir nuėjo vidun, už savęs užtrenkdama duris. Nė nepastebėjau, kad atsidūriau kažkieno sode nei kad prastovėjau taip ilgai, kad ką nors suerzinčiau. Išėjau iš sodo; sustojau prie vartelių ir žvelgiau į medį nuo šaligatvio. Ji vis tiek iškvietė policiją; atvažiavo moteris ir vyras patrulių mašina. Jie kalbėjo mandagiai, bet griežtai. Kažką aiškino apie privačių valdų pažeidimą ir valkatavimą, užsirašė mano pavardę ir adresą, įspėjo mane ir parvežė namo. Lukterėjo pasižiūrėti, ar tikrai turiu mūsų namų raktą, ar jiems neprimelavau; jie laukė mašinoje, kol atsirakinau duris, įėjau vidun ir uždariau jas; jie sėdėjo lauke prie namo ir nejudėjo, įjungę variklį, kokias dešimt minučių, paskui išgirdau juos suriaumojant ir nuvažiuojant sau.

Nė nežinojau, kad spoksojimas į medį ilgiau negu nustatytą leistiną laiką galėtų ką nors užgauti. Kai policijos mašina sustojo prie mūsų namo ir pamėginau išlipti, negalėjau – niekada anksčiau nevažiavau policijos mašina, o ten galinėse durelėse iš vidaus nėra rankenėlių – negali išlipti, jei kas nors tavęs neišleidžia. Iš pradžių maniau, kad rankenėlės nerandu, nes kažkas nutiko mano akims. Jose buvo pilna baltumos. Temačiau vien balta. Susidūrimas su moterimi ir policija man vyko tarsi pro spiginamai baltą šydą, o visi balsai skambėjo kaip radijo vaiduokliai, kaip spektaklis, vykstantis kam nors kitam kur nors man už nugaros. Net kai stovėjau priebutyje ir laukiau, kol jie nuvažiuos, vis tiek nemačiau nieko, tik kažkokią mirgančią, banguojančią, švytinčią baltumą; kai jie nuvažiavo, kai ilgokai pasėdėjau ant kilimo ir su nuostaba delnais čiuopiau netikėtai didžiulius jo audinio gumbelius ir rumbelius, tik vos ne vos pro

baltumą įžiūrėjau kažką šmėkščiojant, tai reiškė, kad ten ant mūsų sienų kabo paveikslai, ant prieškambario stalelio pūpso krūva reklaminių lankstinukų, o ant grindų greta manęs juoda garbana vingiuoja telefono laidas.

Pagalvojau paskambinti tau. Paskui pagalvojau apie medį. Tai buvo gražiausias mano kada nors matytas medis. Tai buvo pats gražiausias mano kada nors matytas dalykas. Jo žiedai buvo vidurvasario, ne ankstyvo pavasario šalčių žiedai kaip daugumos medžių ir krūmų, kurie pražysta kovą, ir jau lauk sniego ir šalčių. Šitie buvo balti kaip mėlynas dangus, kaip kaitros migla, kaip patalai, kuriuos tu parneši nuo virvės sode išdžiūvusius akimirksniu, nes oras toks šiltas. Balti kaip saulė, balti kaip baltuma, slypinti už visų pasaulio spalvų, kvapą gniaužianti baltuma ant kvapą gniaužiančios baltumos, saldžiai kvepiančios kekės baltai ištiestos kyla ir leidžiasi, ir linkčioja, kartodamos vieną žodį taip, vis kartodamos ir kartodamos, baltuma liejasi per kraštus. Toji baltuma ilgėjosi bičių, kvietėsi vidun išsidulkinti, išsitepti žiedadulkėmis; ji buvo dar gražesnė, nes tokia trumputė, tik pasirodanti ir nykstanti, tuoj nuginsiama vėjo ir sprogstančių lapų. Tai buvo baltuma prieš žalumą, o šio medžio žaluma, žinojau, bus dar gražesnė už baltumą; žinojau, kad jei pamatyčiau jį išsprogusį, teužuosčiau ir tegirdėčiau žalumą. Visa mano galva – ką ten akys – visi mano pojūčiai, visas mano aš nuo galvos iki kojų prisipildytų jo chlorofilo ir persimainytų. Jau persimainiau. Pažiūrėkit. Sėdėjau, paikai mirkčiojau prieškambaryje, mėginau tiesiog žiūrėti, kėliau ranką prieš akis ir sekiau jos judesius, o rodėsi, kad ji kieno nors kito, ir žinojau, kad daugiau niekada gyvenime neišvysiu, nepajusiu ir neparagausiu nieko tokio gražaus kaip medis, kurį pagaliau pamačiau.

Atsirėmiau į sieną ir pakilau ant kojų. Nusvirduliavau per praretėjusį orą prie laiptų ir įsikibau turėklo. Užlipau viršun, nušliaužiau iš laiptinės į miegamąjį, šiaip ne taip atsiguliau ant

lovos ir užsimerkiau, bet baltuma niekur nedingo, net ir po užmerktais vokais. Tvinkčiojau tarsi kraujo dūžiai; vis blankiau ir silpniau, silpniau ir blankiau. Kiek kartų gyvenime jau praėjau pro tą medį ir jo nepamačiau? Ta gatve juk ėjau kokį tūkstantį kartų, daugiau kaip tūkstantį. Kaip galėjau jo nepamatyti? Ką dar pražiopsojau? Kiek dar meilių? Nesvarbu. Daugiau niekas nebebuvo svarbu. Pumpurai atrodė tarsi smailos mažutėlaičių elniukų bandos kanopėlės. Žiedai buvo kaip – ne, jie buvo tiesiog kaip žiedai. Lapai, kai išsprogs, bus tiesiog kaip lapai. Šitas medis iš visų mano matytų buvo labiausiai panašus į medį. Kaip gerai. Pagalvojau apie šaknis ir kamieną. Virpėte virpėjau vien nuo minties, kaip šaknys ir kamienas siunčia vandenį aukštyn, per šakas į pumpurus, žiedus ar lapus, o paskui, kai lyja, vanduo grįžta lapais ir vėl nuvarva aplink medį. Kaip sumanu. Dėl to galėjau kvėpuoti. Laiminau žievę, saugančią medžio šerdį ir sulą. Pagalvojau apie liaunus jos griovelius. Įsivaizdavau, kaip braukiu per juos pirštais. Pagalvojau apie jo vidų, nesibaigiančiu ratu besisukančias rieves, po vieną kiekvieneriems jo gyvenimo metams ir visiems jų laikams, ir paplūdau ašaromis kaip paauglė. Gulėjau lovoje ant nugaros ir raudojau, juokiaus, tarsi vėl būčiau septyniolikos. Aš virtau kažkuo kitu. Turėjau būti darbe, vietoj to gulėjau lovoje, gniaužiau pagalvę, o širdis ar siela, ar protas, ar plaučiai, ar kad ir kas vertė mane šitaip jaustis, svaigo ir sukosi; kad ir kas ten buvo, jis nutraukė siūlelį ir nuskriejo šalin ir dabar kybojo virš manęs, nepasiekiamas, įstrigęs tarp šakų medžio viršūnėje.

Užmigau. Sapnavau medžius. Sapne užlipau į kambarį, kuris buvo ir sodas; jis buvo pačiame viršuje didžiulio seno namo, jo apatiniai aukštai buvo apgriuvę ir apsilaupę, o viršutiniame – vien medžiai. Užlipau pavojingai sulūžusiais laiptais pro visus kitus aukštus ir priėjau prie kambario durų; medžiai ten laukė manęs, smulkūs, sustingę po stogu. Kai atsibudau, mačiau daug

aiškiau. Vonioje nusiprausiau veidą, apsitvarkiau drabužius. Atrodžiau padoriai. Nusileidau į virtuvę ir pasirausiau spintutėje po kriaukle, kol radau senus tavo tėvo žiūronus odiniame dėkle. Pro vonios nei pro abu galinio miegamojo langus nesimatė, bet palėpėje, kai persisvėriau per mažąjį langelį, kad neužstotų kraigai, tuoj pat išvydau jo karūnos baltumą, mirgančią tarp namų. Jei persisverčiau dar labiau, matyčiau jį beveik visą. Bet buvo keblu tuo pat metu svertis lauk ir išlaikyti pusiausvyrą tarp palaidų stogo statramsčių, todėl iš pašiūrės galo išsitraukiau seną lentą, kurią kišdavom po lovos čiužiniu, perpjoviau ją pusiau, kad tilptų į palėpės angą, tada grįžau į pašiūrę, susiradau plaktuką ir vinių ir palėpėje vėl sukaliau lentos puses vieną su kita.

Medį lankė paukščiai. Jie atskrisdavo, valandžiukę nutūpdavo, kartais ištisą minutę, tada vėl nuskrisdavo. Jie atskrisdavo po vieną ir du, tamsiai mirgėdami baltumoje. Arba pranykdavo tarp žiedų. Ant medžių kamienų ir šakų paprastai gyvena vabzdžiai, jie puikus paukščių lesalas. Skruzdėms medžiai puikiai tinka rengtis būstą, kur jos veisia, gano ir peni vabzdžius, pavyzdžiui, amarus, ir melžia iš jų pieną. (Visa tai vėliau vakare radau internete.) Nieko nepastebėdamos, pro medį važinėjo mašinos. Už jo pirmyn atgal vaikščiojo žmonės. Pro šalį žingsniavo mamos parsivesti vaikų iš mokyklos, paskui lydėjo juos namo į kitą pusę. Iš visų pusių žmonės ėjo namo iš darbo. Aplink dangumi keliavo saulė. Jo šakas kilsčiojo lengvas vėjelis. Žiedlapiai biro ir tūpė ant mašinos ar pievelės arba paklaikę skriejo iš akiračio, kur nebematydavau, kur nusileido. Laikas bėgo. Tikrai bėgo. Stebėjau medį turbūt ištisas valandas, visą popietę, tik staiga ir tu grįžai iš darbo ir riktelėjai, ko aš užsikoriau į palėpę. Aš nusileidau, prisijungiau prie interneto ir įrašiau žodį *medis*. Radau labai daug visko. Atsijungiau, kai pašaukei mane vakarienės, paskui po vakarienės vėl prisijungiau ir atsijungiau tada, kai pasakei,

jog jei tučtuojau neateisiu gulti ir neduosiu tau pamiegoti, tu rimtai susimąstysi, ar manęs nemetus.

Vidury nakties pabudau nuo įtūžio ant moters, kuri manė, kad jai priklauso medis. Atsisėdau lovoje. Net sunku patikėti, kaip labai supykau. Kaip galima manyti, kad kas nors toks niekieno kaip medis galėtų tau priklausyti? Vien dėl to, kad auga jos sode, jis dar nėra jos. Kaip jis galėtų būti jos medis? Jis taip aiškiai buvo mano.

Nusprendžiau kai ko imtis; dabar patamsyje nueisiu ten ir paslapčia apmėtysiu jos namą akmenimis, iškulsiu vieną kitą langą ir pabėgsiu. Tada ji žinos, kas jai nepriklauso. Taip jai ir reikia. Žadintuvas rodė be penkiolikos dvi. Tu miegojai; per miegus pasivertei ir kažką sumurmėjai. Aš atsikėliau atsargiai, kad tavęs nepažadinčiau, ir nusinešiau drabužius į vonią, kad nepabustum, kai rengsiuosi.

Kai išėjau laukan, gana smarkiai lijo. Mūsų sode po mūsų medžiais pasidairiau tinkamų akmenų. (Nesakau, kad mūsų medžiai būtų mažiau svarbūs negu anas mano matytasis; jie buvo gražūs, geri ir taip toliau; tiesiog jie buvo ne jis.) Radau kelis nugludintus jūros akmenukus, kuriuos iš kažkur parsivežėm, susikišau juos į švarko kišenę ir išėjau pro galinius vartelius, kad tu nieko neišgirstum iš gatvės pusės. Pakeliui tos moters namų link kelkraštyje pasitaikė griovys; kažkas tiesė įvažą, klojo verandos pamatus. Ten mėtėsi daugybė plytų ir plytgalių ir daug išmestų sudaužytų šaligatvio plytelių. Niekas manęs nepamatė. Gatvėje visiškai nieko nebuvo, nė vienoje gatvėje, ir tik kur ne kur languose degė šviesos.

Kai atėjau prie tos moters namo, jis buvo visai tamsus. Permirkau lietuje, šaligatvis prie jos sodo vartelių buvo aplipęs žiedlapiais. Plytgalį pasikišau po pažastim, be garso pravėriau vartelius. Elgiausi tiesiog kaip tobulas plėšikas. Tylutėliai nutipenau veja ir sustojau po medžiu.

Lietus daužė žiedlapius nuo šakų; apsunkę nuo vandens ir susitraukę, jie baltu ratu krito ant tamsios žolės palei varvančio medžio kraštus. Vešlios šakos stiprino garsus; lietus virš manęs pratisai šnarėjo, o pro tą šnaresį girdėjosi, kaip pavieniai lašiukai krenta ant pavienių žiedlapių. Dabar jau atgavau kvapą. Atsisėdau į šlapią žolę prie šaknų; žiedlapiai aplipo batus, o kai ranka persibraukiau plaukus, prie pirštų irgi prikibo žiedlapiai. Išrikiavau savo akmenukus, plytgalius ir šaligatvio plytelės gabalą tvarkinga eilute, jei netyčia prireiktų. Juos irgi aplipo žiedlapiai. Porą nuplėšiau. Jie atrodė tarsi vestuvių pėdsakai. Dabar jau virpėjau, nors šalta nebuvo. Buvo drėgna. Buvo labai gera. Atsirėmiau nugara į jo kamieną, pajutau, kaip jo gumbai pro švarką rėžiasi į mano kūną, ir stebėjau, kaip lietus plauna žiedus.

Tu sėdi priešais mane prie virtuvės stalo ir sakai, kad įsimylėjai. Kai prašau papasakoti ką, tu priekaištingai žvelgi į mane.

Ne *žmogų*, sakai tu.

Tada sakai, kad įsimylėjai medį.

Atrodai visai prastai. Išblyškai. Galbūt karščiuoji ar kur nors peršalai. Žaidi skrudintuvo patiesaliuku. Stengiuosi laikytis ramiai. Visai nerodau nei pykčio, nei nuoskaudos. Nužvelgiu senų trupinių eilutę po patiesaliuku, gulinčiu ten po dievaižin kiek mudviejų pusryčių. Pagalvoju, kad tikriausiai turi rimtą priežastį meluoti, nes paprastai niekada nemeluoji, ne toks esi žmogus. Bet, kita vertus, pastaruoju metu apskritai sunku suprasti, koks tu žmogus. Vis gręžiojiesi, jaudiniesi, o kitąsyk žvelgi skaidriu veidu kaip vaiko; paslapčia keliesi iš lovos ir eini iš namų, vos tik nusprendi, kad aš užmigau, ir vis pasakoji man visokias keistenybes apie sėklų sklaidą ir miškų atželdinimą. Vakar pasakojai, kad medis vienam obuoliui išauginti sunaudoja penkiasdešimties lapų energiją, kad medžio kamiene esti dviejų rūšių medienos, branduolio ir balanos, ir kad branduolyje

medis kaupia atliekas, o medžiai, augantys miškuose ir giraitėse ir gaunantys mažiau saulės, nes ją užstoja aukštesni medžiai, vadinami pomiškiu.

Aš įsimylėjau medį. Kitaip negalėjau. Drąsiai galėčiau supykti. Bet stengiuosi valdytis. Tikrai įmanoma viską išspręsti. Stengiuosi gerai pagalvoti, ką sakyti.

Kaip tame mite? klausiu.

Čia ne mitas, atsakai tu. Kokiame mite? Tai tikra tiesa.

Aišku, sakau. Kalbu raminamai. Linkteliu.

Ar manim tiki? klausi.

Tikiu, atsakau. Stengiuosi atsakyti įtikinamai.

Neiškart rimtai patikiu, kad kalbame tikrai apie medį, ir, žinoma, kai jau leidžiu sau patikėti, man palengvėja. Kur ten, apsidžiaugiu. Mes kartu jau šitiek metų, o mano vienintelis varžovas per visą tą laiką nė neturi genitalijų. Vis vaikštau ir šypsausi dėl savo sėkmės. Dėl Dievo meilės, medis, juokiuosi, kai moku už maišiuką obuolių prekybos centre ar traukiu vyšnios kotelį, nusviedžiu jį į šalį, metu vyšnią į orą ir burna ją pagaunu, didžiuojuosi, tikiuosi, kad kas nors pamatė.

Kaip naivu. Aš nė neįsivaizduoju.

Štai ko prireikia, kad patikėčiau. Po poros dienų grįžtu iš darbo ir randu tave plaktuku ir atsuktuvu lupant laminuotas grindis vidury svetainės. Pakloti tas grindis mums kainavo pasakiškai. Ir aš, ir tu tai žinom. Prisėdu ant sofos. Susiimu rankomis galvą. Tu džiugiai pakeli galvą. Tada pamatai mano veidą.

Tik norėjau pažiūrėti, kas po jomis, sakai.

Betonas, atsakau aš. Atsimeni, kai atsikraustėm, kol dar nebuvo grindų, jų vietoje buvo betonas, tiesiog bjaurus, todėl ir klojom grindis.

Taip, bet man rūpi, kas po tuo betonu, atsakai. Reikia patikrinti.

Ir kaip žadi pralaužti betoną? klausiu. Atsuktuvu tikrai neprakrapštysi.

Nusipirksiu grąžtą iš „Homebase“, sakai. Mums vis tiek reikia grąžto.

Tu atsisėdi greta manęs ant sofos ir pasakoji, kad ketini persodinti medį mūsų namuose.

Medžių negalima laikyti namie, atsakau aš.

Galima, ginčijiesi tu. Aš pasiaiškinau. Tik reikia pasirūpinti, kad jam užtektų vandens ir bitės galėtų jį apdulkinti. Reikės įsiveisti ir bičių. Gerai?

O kaip šviesa? sakau aš. Medžiams reikia šviesos. O kaip jo šaknys? Juk žmonės dėl to ir kerta medžius, kad jų šaknys pasirausia po namų pamatais ir kelia pavojų juos išversti. Beprotybė tyčia stengtis išversti savo namo pamatus. Tiesa?

Tu raukaisi greta manęs.

O kokios rūšies tas medis? klausiu aš.

Neklausinėk nesąmonių, atrėži tu. Juk sakiau, nesvarbu.

Aš, tiesą sakant, dar neturėjau garbės pamatyti to garsiojo medžio; tu jį slepi prie širdies. Žinau, kad jis kažkur gale namo, nes ten išeina palėpės langas, o tu visas šviesias valandas, jei tik būni namie, sėdi palėpėj. Žinau, kad jis ką tik išsprogo, o prieš tai, kai pirmąsyk jį pamatei, žydėjo ir buvo visas baltas, jau kelis kartus girdėjau tą pasaką, kaip norėjai man skambinti, bet nieko nematei, tik jį, ir t. t. Kasnakt lovoje prieš man apsimetant, kad užmigau, tu vis pasakoji ir pasakoji apie medžius, tarsi taip beviltiškai stengtumeisi mane įtikinti; pirmą naktį paklausiau, kokios jis rūšies, o tu užsiraukei (tikriausiai, slapta pamaniau, dėl to, kad slapukaudama, stengdamasi nuslėpti nuo manęs romaną ar kas ten būtų, tiesiog pamiršai sugalvoti medžio rūšį, o aš tave pričiupau); nes kad ir kokios jis rūšies, sakei tu, mosikavai rankomis ir reiškei gryniausią siaubą, tai tėra atsitiktinė etiketė, priklijuota žmonių, kuriems būtina viską skirstyti – žmonės per daug stengiasi viską surūšiuoti – tai pats gražiausias mano kada nors matytas medis, tiek težinau ir tiek

žinoti man tereikia, man nereikia duoti jam vardo, čia ir visa esmė, sakei tu, supranti?

Ne, atsakiau, ramiai ir supratingai, sėdėjau sugriautame kambaryje. Klausyk, va, ką noriu pasakyti. Kai kuriuos medžius galima auginti namuose, o kitų ne. Jie uždustų. Žūtų. O iš tavo apibūdinimo ir panašiai, nors, kaip žinai, to medžio nemačiau, man atrodo, kad tavo medis jau per didelis, kad augtų name.

Žinau, atsakai. Numeti atsuktuvą ant sveiko grindų lopinėlio mums po kojų ir graudžiai prisiglaudi prie manęs. Jaučiuosi pergalingai. Nuo tavęs mano ranka sklinda šiluma. Papurtau galvą. Mano veido išraiška vis dar liūdna, tarsi suprasčiau.

O jo šaknys dabar tikriausiai per daug įsitvirtinusios, kad galėtum pajudinti ir jų nepažeisti, priduriu.

Žinau, sakai tu su pralaimėjimo gaidele. Pagalvojau apie tai.

Ir, šiaip ar taip, tęsiu aš, bet švelniai, nes žinau, koks bus poveikis. Su tavuoju medžiu bėda ta, kad jis priklauso ne tau. Negali jo pasiimti. Tiesa?

Tikriausiai šito sakyti nereikėjo, bet buvo verta, kad vėliau tąnakt pajusčiau tave taip arti savęs, tąnakt, kai tu manęs nepalikai, neskleidei šalčio ir stingulio. Be abejo, kaip tik todėl kitą dieną man tenka eiti pasiimti tavęs iš policijos nuovados, kur tave apklausia dėl tyčinės žalos svetimai nuosavybei. Aš nieko bloga nepadariau, kartoji visą kelią namo. Vis kartoji ir kartoji ir pasakoji, kad daugybękart tai pasakei žmogui, kuris apklausų kambaryje įrašinėjo tavo žodžius. Pastebiu, kad namo nori važiuoti ilguoju keliu, nenori trumpinti. Kai parvedu tave namo ir vėl įsitaisai netvirtoje palėpėje su puodeliu mano išvirtos arbatos, paslapčia išsprunku lauk. Pasuku gatvėmis, kuriomis nenorėjai eiti. Iš pradžių niekas neužkliūna. Paskui prie namo pasiturinčiųjų gatvėje randu, ko ieškojau, kai pažvelgiu žemyn ir pamatau, kad kažkas ryškiai žaliais dažais, gana stambiomis raidėmis ant šaligatvio parašė žodžius: NUOSAVYBĖ YRA VAGYSTĖ.

Sode auga medis. Atidžiai jį apžiūriu. Bet čia tiesiog medis, tik paprastas medis, nieko daugiau, tik medis, atrodo jis kaip bet kuris kitas medis, apspistas besileidžiančios saulės spinduliuose nardančių ankstyvo vakaro musyčių, švieži lapeliai plonyčiai, žolė apačioje šešėlyje reta. Jaučiu, kaip kyla pyktis. Mėginu galvoti apie ką nors kita. Prisimenu, kad tikrasis musyčių pavadinimas – lašalai; prisimenu iš universiteto, nors nė neįsivaizduoju, kodėl ir kur tai sužinojau, ypač nesuprantu, kaip sugebėjau iki šiol nepamiršti. Jie vis tiek įkyriai skraidžioja ore, kad ir kaip vadintųsi. Akimirką jų nekenčiu. Įsivaizduoju, kaip nupurkščiau juos kokiu nors nuodu. Įsivaizduoju, kaip nukirsčiau medį. Galvoju apie pjūklo dantis ir įvairiausių rūšių pjuvenas, kurios pasklistų iš po skirtingų rūšių medienos po jo žieve.

Galvoju, ar anoniminis laiškas šito namo savininkams apie tai, kokį pavojų jis kelia pamatams (nors auga visai ne prie pamatų), priverstų juos apsispręsti jį nupjauti. Gerbiamas pone, įsivaizduoju laišką, paskui papurtau galvą ir pasisuku eiti, tada vėl pastebiu žodžius ant šaligatvio. Tai, kaip jie iškeverzoti, kokios skubios ir pakrypusios žalios raidės, primena man tave, kai tik susipažinom, kai dar buvom beveik paaugliai, dar žinojom, kad pakeisim pasaulį.

Pro laukujes namo duris išeina moteris. Ji aiškiai norėtų, kad liaučiausi kvatotis po jos langais. Ji rėkia, kad eičiau sau. Kitaip grasina kviesianti policiją.

Einu namo. Tu palėpėje. Man dėl tavęs neramu. Ten nėra grindų, o tu aistringai svyruoji tik ant plonos lentos. Įsivaizduoju, kaip regi medį pro storus apskritus žiūronų lęšius, su jais žaisdavau vaikystėje; tavo galvoje medis priartintas, tylus, arti, bet nepasiekiamas, judantis, tarsi 8 milimetrų kino juostelė. Pažįstu tave; tu niekada nesideri; nėra prasmės prašyti tave nusileisti. Bet palikai man graikiškų salotų lėkštėje, uždengtoje kita lėkšte, šalia tvarkingai padėjai šakutę. Atsisėdu ant sofos priešais išraustas

grindis ir, kol valgau, prisimenu pasaką apie senukus, kurie virto medžiais; jie įsileido nepažįstamuosius, kurie pasibeldė į duris, o paskui paaiškėjo, kad juos aplankė dievai ir suteikė jiems savo malonę. Tarp knygų susirandu reikiamą, bet nerandu pasakos apie senukus. Randu apie gedintį jaunuolį, virtusį medžiu, ir pavydžią merginą, netyčia pražudžiusią varžovę ir paverstą krūmu, ir berniuką, kuris taip gražiai grojo laukuose, kad medžiai ir krūmai išsirovė su šaknimis ir pasislinko arčiau, padarydami jam šešėlį, ir dievą, kuris pamilo merginą, bet jai neįtiko, jai ir be jo gera, ji, jo vejama, bėga labai greitai, nes yra puiki medžiotoja, ir kone pasprunka. Bet kadangi jis dievas, o ji mirtingoji, tai pabėgti negali, ir vos pajutusi, kad jėgos senka ir jis ją pasivys ir pasiims, ji meldžia pagalbos savo upės dievą. Jis padeda ir paverčia ją medžiu. Staiga jos kojos išleidžia šaknis. Jos pilvą aptraukia žievė. Lūpos užanka, veidas apsamanoja; akys sulimpa po kerpe. Rankos virš galvos išleidžia ūglius, šimtai lapų išauga iš kiekvieno piršto.

Pasižymiu tos pasakos puslapį. Susiruošiu rytdienai į darbą ir pašaukiu tave, kaip visada sakau, kad ruošiuosi į lovą ir jei tučtuojau neateisi, kad galėčiau gesinti šviesą ir išsimiegoti, aš tave mesiu.

Kai sugulam, paduodu tau knygą, atverstą ties ta pasaka. Tu perskaitai. Rodos, patiko. Darsyk perskaitai, remiesi į mane, kad kristų daugiau šviesos. Tau per petį perskaitau man labiausiai patikusią vietą, kaip nuostabiai medis žvilgėjo, o dievas, netekęs galios, puošėsi jo šakomis. Tu atlenki puslapį, užverti knygą ir padedi ant spintutės prie lovos. Aš išjungiu šviesą.

Kai tik pamanai, kad miegu, kai imu giliai kvėpuoti, kad taip pamanytum, tu atsikeli. Kai išgirstu tyliai trinktelint duris, išlipu iš lovos, apsirengiu, nusileidžiu laiptais ir taip pat smunku pro galines duris. Šią pirmąją naktį gailiuosi, kad neapsivilkau šiltesnio švarko; kitąsyk žinosiu.

Kai prieinu namą su medžiu, matau tave patamsyje po juo. Tu guli ant žemės ant nugaros. Rodos, miegi.

Aš atsigulu greta tavęs po medžiu.

rojus

Gerieji miestelėnai miega savo lovose. Blogieji miestelėnai miega savo lovose. Turistai miega užeigų lovose didesniuosiuose miestelio namuose ramesniosiose gatvelėse, kvepiančiose aukštomis eglių gyvatvorėmis, lovose, vidutiniškai kainuojančiose tarp 20 ir 30 svarų vienam žmogui už naktį, brangiau už atskirus apartamentus, dar brangiau už kambarį svečių namuose, gerokai brangiau – viešbutyje. Už tuščio paežerės kelio, už giliai ežero dugne miegančios pabaisos kalvos ir dangus ima aukštyn kojomis ryškėti vandenyje. Pusė trijų ryto, o jau šviesu.

Nors, tiesą sakant, nė nebuvo sutemę; tarp vakar vienuoliktos ir šio ryto antros valandos plonytė mėlyna linija, vidurvasarį vaizduojanti tamsą, taip ir nenutūpė niekur horizonte aplink miestelį, dabar čia turistų rojus, nepaisant snukio ir nagų ligos, apie šią vietą vėliau šiemet bus rašoma laikraščiuose kaip apie pritraukusią daugiausia turistų visoje Jungtinėje Karalystėje dėl nuostabių kraštovaizdžių, draugiškų žmonių, švaraus oro ir va šitokios šviesos vidury nakties, kasdieniškos ir keistos, sliūkinančios artyn, kaip vien šviesa temoka, stambi, didelėm letenom, nesustabdomai šliaužianti laukais, vienos krypties keliais ir steriliais tvarkingais miškais; nesustabdoma aplink, už ir virš

užmiesčio medžio, kurio nežino ir neranda dauguma turistų, kurio šakos, kamienas ir šaknys apkarstytos (ir visų kitų šakos, ištisi jardai aplinkui pakelės giraitėje, irgi visos nusvirusios) marškinių, paltų, apatinių, sijonų, užuolaidų, visko, kas tik plyšta, skutais ir kojinėmis, kepurėmis, nosinaitėmis, šalikais, daiktais, paliktais žmonių, sugalvojusių norus ir tikinčių, kad jie greičiau išsipildys, jei ką nors sudraskysi, ką nors arti savęs, ką nors, ką dėvi pats ar mylimasis, ir atnešęs čia pakarsi ant medžio.

Giraitė tuštut tuštutėlė. Kelyje nieko nėra. Skutai trupučiuką siūruoja, tarsi lapai baugščiai atsisveikindami.

Kitapus lauko, virš žiočių ir miestelyje negirdėti nieko, tik išbudinti paukščiai. Paukščių giesmėmis skardenančios Didžiosios gatvės gale, betono būdelėje, pastatytoje policijos, į kurią, užrakintą iš vidaus, neįmanoma patekti iš lauko, vaikinas, kuris guli susirangęs ant grindų nuo tada, kai užsidarius naktiniam klubui trys nepažįstami vyrai atsivijo jį keliu, visi vijos jį vieną vėlyvos nakties šaligatviais, pro daugiaaukštę mašinų aikštelę ir nakčiai uždarytas krautuves, pėsčiųjų gatve, rėkdami, kad uždaužys tą šūdžių negyvai, sustoję aplink saugos būdelę, spardė jos duris ir trankėsi, iš garso sprendžiant, daužė į ją butelius, kol viskas nutilo, o paskui pragydo paukščiai, jis pagaliau liovėsi virpėjęs ir užmigo. Būdelėje visada šviesu. Lempa apsaugota nuo chuliganų. Ant sienos kabo ekranas ir mygtukas vaizdo ir garso ryšiui su policijos budėtoju, o vaikinas, kuris žino, kad niekada neverta tokių mygtukų spaudyti, miega po ekranu, susigūžęs būdelės pasienyje ir ranka užsidengęs akis.

Ant šaligatvio prie būdelės durų mirga sudužusių butelių stiklai. Virš miestelio ankstyvos žuvėdros skraidžioja danguje ir žvilgsi baltais pilvais, namų stogai ir bažnyčių bokštai mirga, o apačioje mirga juoda upė; dar nėra nė trijų, o jau šviesu kaip dieną virš miesto, apstatyto naujais prekybos centrais, susirangiusio vingyje tarp tilto iš pietų į šiaurę ir ligoninės su kapinaitėmis

kur, anot legendos, prieš daugelį metų du vyrai girtuokliavo šeštadienio naktį, atsirėmę į antkapius, o vos baigėsi gėralai, kaip tik kalvos šone atsivėrė durys, ir jie pakliuvo į kambarį aukštomis sienomis iš suplūktos žemės su jose įtaisytais durpių žibintais, ten stovėjo kubilai viskio ir alaus, ir viskas už dyką, ir jie visą naktį smaginosi, girtuokliaudami su jaunais linksmais puikiai apsitaisiusiais nepažįstamaisiais, skimbčiojo bokalais ir taurėmis ir baisiai džiaugėsi suradę naują smuklę ir tokių šaunių naujų draugų, kol staiga be jokio įspėjimo didžiulės durpinės durys atsivėrė, ir kalva išmetė juos lauk, blaivius, į ryto šviesą, o kadangi buvo sekmadienis, jie patraukė į miestelį bažnyčion. Bet miestelis buvo kitoks, naujas, viskas neatpažįstama, ir kai jiedu įėjo į bažnyčią, kai sykiu žingsniavo nava pro suolus, užsėstus nepažįstamų žmonių, gerųjų miestelėnų, visą naktį išmiegojusių savo lovose, du vyrai sugurėjo nuo galvos iki kojų, kol neliko nieko, tik dvi rūkstančios pelenų krūvos ant akmeninių bažnyčios grindų, štai ir bus jiems gerti šeštadienio naktį, prieš pat sekmadienį, ir dar kapinėse.

O dabar, dvidešimt pirmajame amžiuje, po šiugždančiais vasariniais visžalių medžių lapais šiose miestelio presbiterionų kapinėse Viktorijos ir Eduardo laikų angelai nusėti kulkų žymėmis. Kai kurių sparnai skilę pusiau ar visai nulūžę; akmeninių sparnų šukės pažirusios žolėje. Prie vieno puošnių atsikišusių nuogų kojos pirštų voliojasi tuščios tūtos ir žolėje prie akmeninės pakylos, ant kurios sėdi kitas, su taure rankose ir nuskelta nosimi. Vienas kitas angelas peršautas tiesiai į akį ar kaktos vidurį.

Kai jie užėjo, ant veidų užsitempę kepures su prakirptomis skylėmis akims, kompanijai pasisekė, kad pamainos vadybininkė šią naktinę pamainą buvo Kimberlė Makinlei. Viskas įrašyta apsaugos stebėjimo kamerų; pirmas nešasi gyvatvorių žirkles, vidurinysis pjūklą, o galinis kažkokį lapų pūstuvą su laidu ir

jungikliu, matyti, kaip jis velkasi, ir dar aiškiau matyti, kaip trūkčioja ore, kai žmogus mosuoja vamzdžiu prieš Rodą, kuris šiąnakt budi apsaugoje, nors Dievas žino, ką dar jis manėsi su juo padarysiąs, dėl Dievo meilės, su lapų pūtikliu. Bet tai aiškiai grėsmingas elgesys, ypač to su žirklėmis, jis išsyk žengė prie prekystalio, peršoko jį ir pagrasino Maiklui Kardžiui, aptarnavusiam klientus, prirėmė jį prie sienos, išskleidęs žirkles jam po kaklu.

Ar norėsit bulvyčių? nei iš šio, nei iš to paklausė jo Maiklas Kardis, greičiausiai dėl nervų, priremtas prie sienos. Paskui Maiklas Kardis buvo išbalęs ir virpėjo. Kimberlė išsiuntė jį namo anksčiau. Jai regis, artimiausias savaites jis gulės ligoninėje ir gydysis nuo šios nakties šoko. O Kimberlė galbūt gaus medalį. Britų imperijos ordiną. BCG*. Skaitmeninę BBC. Bet ne, nes vieną dieną ji tikrai pateks į naujametį sąrašą už nuopelnus žmonijai, gal kai bus kokių šešiasdešimties, jos nuotrauka bus *Highland News*, ir visi sužinos, nes laikraštyje bus parašyta, kad prieš daugelį metų, kol dar nebuvo tuo, kuo taps vėliau gyvenime, ji dirbo pamainos vadybininke sumuštininėje „Tesco Village", per jos pamainą buvo griežtai draudžiama spjaudyti ant grilio mentelių, visiškai niekaip negalima teršti į majonezo kibirą, o jei šiąnakt būtų dirbęs tas netikša Kenis Peitonas, viskas būtų buvę kitaip, neskaitant to, neskaitant šios nakties, nuoširdžiai nesinori ten nieko valgyti naktimis, kai jis dirba, o naktinės pamainos vyrukai sėdinėja ir miršta iš nuobodulio, nes Kenis Peitonas mano, kad pasaulis jam skolingas, ir niekada nepriverčia nieko žmoniškai darbuotis.

Tiesą sakant, Kimberlė Makinlei visiems matant išmeta seną majonezo kibirą, nesvarbu, kieno pamaina buvo prieš jos, nesvarbu, ar Kenio Peitono, ar ne. Ten netikras majonezas. Jame

* Skiepas nuo tuberkuliozės (vert.).

yra ne tik majonezo sudedamųjų dalių, bet dar konservantų ir cukraus pakaito. Jį pilti ir tepti lengviau negu tikrą majonezą. Jis nelimpa prie įrankių. Jį lengviau nuvalyti. Kiekvieną pamainą ji pradeda taip pat; tai it ritualas; ji išmeta senąjį kibirą lauk kartu su tos dienos taukų kubiliuku ir atidengia naują kibirą iš sandėliuko. Taip jai nekyla abejonių. Anksčiau pagalvodavo, ar neapskundus Kenio Peitono, bet niekada nesurinktų tiek palaikančiųjų, kad nesimatytų, jog apskundė ji. Pamainos vadybininkė iš pragaro. Tokia būti ji nenori. Jis toks. Naktimis, kai jis budi, žmonės, kurie pusę dviejų ryto pajunta kirminiuką, turėtų palikti mašiną garaže ir niekur neiti iš namų, o jei nori valgyti, pasidaryti skrebutį; turėtų būti telefono numeris, kuriuo paskambinę sužinotų, kad budi jis, tada galėtų nevargti ir nevažiuoti tokiu šūdinu keliu iki pat „Tesco Village" vien pakramsnoti pisliavos to nė nežinant, štai kaip mąsto Kimberlė, pusę aštuonių ryto važiuodama namo, markstydamasi mašinoje nuo ryškios dienos šviesos po fluorescencinėmis lempomis apšviestos nakties darbe, niekada negali žinoti, koks lauke oras, nes nėra langų. Gal lyja ar sninga, ar dar kokia velniava dedasi, niekaip nesužinosi, kol neišeisi iš darbo ir nerasi ja apkritusios mašinos, o šiandien gražus vasaros rytas, mašina lengvai užsiveda pasukus rakčiuką, vėliau bus karšta, bus pasakiška dienelė, o ji ją visą pramiegos – va taip še tau ir gyvenimas, ir darbas, tiesa.

Vadybininkai algos gauna 420 svarų per savaitę, neatskaičius mokesčių, ir dar nuo pelno. Darbas nesunkus. Ne daug kas įsigeidžia greito maisto vidury nakties, nors Kimberlei rodos, kad tikriausiai kitaip būtų pietuose, kur daugiau paikesnių žmonių, nesirūpinančių, kam švaisto savo laiką, pinigus ir virškinimo sistemą. Ji pati tikrai neįsigeistų. Retsykiais pasitaiko pamišėlių, bet mažai pamišėlių vairuoja mašinas, dėkui Dievui, arba varginasi suvaikščioti iki „Tesco Village". Pasitaiko liūdnų ir

vienišų žmonių. Reikia mokėti su jais elgtis. Reikia saugoti, kad narkomanai žiemą nelandžiotų po tualetus, bet vasarą jų gerokai mažiau. Pasitaiko girtuoklių, triukšmingų keturiolikmečių, kuriems laikas miegoti, porelių, besimeilinančių arba besibarančių, palydovių, „Tesco" mašinų aikštelėje susitinkančių su vyrais, kurie moka joms pinigus. Pasitaiko homoseksualų, kurie neturi kur daugiau eiti. Kimberlė visada šveičia juos lauk. Pasitaiko nuobodžiaujančių taksistų. Galbūt kada nors ji ištekės už taksisto, su šitaip dirbančiu vyru jiedu kits kitam teiktų ramybę. Tas tris naktis, kai ji dirba, pasitaiko žmonių iš prekybos centro. Labai retai pasitaiko šeimų su vaikais ketvirtą ryto, užsisakančių visą pusryčių meniu. Bet dažniausiai būna tuščia. Užeina srautas po filmo iš kino centro, užsidarius užeigai, užeina srautas žmonių, kuriems negalima vairuoti, paskui valandų valandos visiškos tuštumos.

Tik kad veikti visada yra ką, reikia tvarkytis, tai ir tvarkaisi, nes kai Kimberlė tik pradėjo čia dirbti naktines pamainas, ji vaikščiodavo ratais iš sandėliuko į virtuvę, nuo maisto skyriaus prie kasos, paskui į klientų salę, šveisdama kėdes, ypač sunkiai pasiekiamas įdubas plastike, kur maistas priskrenta prie kėdžių su pritaisytomis pabaisų galvomis ir kupromis, pirmą naktį ji gramdė pabaisos akis ir uodegos dyglius; iš tikrųjų tai smagu, kad jie turi šitas kėdes-pabaisas, nes visos sumuštininės visoje šalyje paprastai niekuo nesiskiria viena nuo kitos. Tuometinis vadybininkas, vardu Tonis, dabar tvarkantis kažkokius svarbius reikalus centrinėje kontoroje Londone, pastebėjo jos darbštumą ir kaip ji sutvarkė vitriną prie lubų, visada apkibusią maisto trupiniais, mažais nustipusiais vabaliukais ir visokiais pūkais ir purvu, jis ten pakliūna iš oro kondicionieriaus, jai vis tiek patinka ją valyti, labai smagu, be to, per tai ją paaukštino, ji gavo jo darbą, viena iš pirmųjų moterų kompanijoje, tapusi naktinės pamainos vadybininke, ji – bandomoji, gal paskui

gaus dar geresnį darbą, kaip ir jis, nors kažin kaip kas nors kompanijoje galėtų sužinoti, ji niekam nepasakos ir tikrai jokiu būdu ten nesikraustys, niekas neprivers, teks jai duoti svarbias pareigas šičia.

Neljsk prie jo, sustūgo Kimberlė Makinlei plėšikui su žirklėmis, skriete skriedama iš sandėliuko pasižiūrėti, kas dedasi priekyje, rodos, atlėkdama įtūžusi staugė kaip liūtė, ji vos pamena, jai paskui pasakojo tasai Dalasas, ji rėkė, kad ašmenys purvini ir kad jis trauktų juos šalin nuo maisto, o jei subraižysiąs dažus, turėsiąs atsakyti jai, o įpjovęs Maiklui Kardžiui surūdijusiais ašmenimis užkrėsiąs jį stablige. Tik pamanykit, ji staugė kaip liūtė. Kimberlė prisimena liūtus iš vaikystės, iš cirko Bagto parke, jie vaikštinėjo ratu ir grasino kits kitam letenomis perregimame tunelyje aplink areną žiūrovams po kojų. Ji važiuoja ilgu tiesiu keliu į miestą, ńuleidusi abu dangalus nuo saulės, kaire ranka prisidengusi akis, jausdama smarkiai surauktą veidą; ji jauna, ji važiuoja taip greitai, kaip tik mašina pajėgia, ji pasirengusi viskam ir geba rimtai supykti. Kai artinasi ir lekia pro šalį mašinos, o ji vieną akimirksnį, kiek trunka dviem mašinoms prašvilpti vienai pro kitą kelyje, taip greit, kad veidas tik šmėkšteli pro šalį, jose mato nepažįstamus žmones ir svarsto, ką tie žmonės mašinose pagalvotų, jei sužinotų, ir vis tiek kažkaip malonu žinoti, kad jie niekada nesužinos.

Jie įėjo plėšti sumuštininės, o ji, regis, įsirėžė priešais kasas sukryžiuotomis rankomis (ji to neprisimena). Jie norėjo pinigų. Nieko iš čia negausit, atrėžė ji, tik tai, kas parašyta meniu, o prieš tai turėsit susimokėti, ir kartoju tik kartą, neškit tuos sodo įrankius lauk iš čia, jie gal apskretę žarninėmis lazdelėmis, o į šį restoraną neštis sodo įrankius draudžiama, jei norit valgyti, gausit palikti juos lauke prie durų.

Ant veidų jie buvo užsismaukę vilnones kepures su skylėmis akims, kad niekas nepažintų, bet vienas iš jų, išgirdęs ją taip

šnekant, ėmė krizenti po kepure taip, tarsi negalėtų susiturėti, tasai su pjūklu, ir kai jis nuleido ranką prie šono, ji pastebėjo kitą jo ranką, kad ji baigiasi dirbtine plaštaka, netikra, tada ji jį ir atpažino, tai buvo Džeisonas Robertsonas iš Kinmiliso, jis neteko rankos per tą motociklo avariją ir dar susižalojo veidą, ji pažinojo jį prieš penkerius metus, kai jie buvo mokykloje, po to nutikimo visi jį pažinojo. Ar tu ne Džeisonas Robertsonas? Paklausė ji, ir tasai su žirklėmis susikeikė, o tas, kuris laukė prie durų su lapų pūtikliu, šveitė pūtiklį žemėn ir pasakė, gi sakiau, po velnių, uždenk ją švarku. Taigi vienas iš tų vaikinų bus Ričis Riachas, nes jiedu su Džeisonu Robertsonu visada slankiojo kartu, o tas su žirklėmis atrodė kažkur matytas, ji atspėjo, ten tikrai jis po ta kepure su skylėm, bet vis dar nė nenutuokia, kas tasai prie durų, jį vadino Kevinu, o gal Gevinu. Ji prisimena, kad Ričio vardas visai ne Ričis, iš tikrųjų jis Gordonas Riachas iš namų anapus kanalo. Anuomet jam sekėsi žaisti futbolą. Jis vis dar rėmė Maiklą Kardį prie sienos, vienoje rankoje laikydamas žirkles; kita kilstelėjo kepurę per pusę veido, aukščiau nosies, ir burna traukė iš pakelio cigaretę.

Ei, tu, čia nerūkoma, pasakė Kimberlė.

Ričis Riachas išmetė iš burnos cigaretę, kai prasižiojo jos plūsti. Tada nebegalėjo iškart laikyti Maiklo Kardžio prie sienos ir pakelti numestos cigaretės. Džeisonas Robertsonas žvelgė į Kimberlę. Pro skyles vilnoje ji matė jo akis.

Aš ne Džeisonas Robertsonas, pasakė jis.

Aš pažinojau tave mokykloje, atsakė Kimberlė ir pastebėjo, kaip akimis jis tikrina jos ženklelį su vardu.

Kimberlė Makinlei, tarė jis.

Aš nebuvau tavo bendraklasė, paaiškino ji, tu manęs neprisiminsi.

Aš ne Džeisonas Robertsonas, pakartojo jis.

Ateina apsauga, Džeisai, tarė tas, kurį vadino Kevinu ar Gevinu.

Kimberlė Makinlei kilstelėjo antakius. Džeisonas Robertsonas užvertė akis. Kevinas ar Gevinas stovėjo už durų, virš galvos iškėlęs lapų pūtiklį, tarsi ketindamas tvoti tam, kas įeis.

Apsauginininko vardas Rodas, pasakė Kimberlė Džeisonui Robertsonui. Jam beveik šešiasdešimt. Jo žmona negaluoja. O jus filmuoja apsaugos kameros.

Džeisono Robertsono akys giliai po nedailiai iškarpyta vilna atrodė taip, lyg nepriklausytų veidui.

Mes užklijavom mašinos numerius ruda siuntinių juostele, pasakė jis. Priekinius ir galinius. Ta prasme, jos niekaip neatseks.

Tai yra, jei ji niekam neišduos, kas jie tokie.

Pasakyk jam, kad patrauktų žirkles nuo mano darbuotojo kaklo, atsakė Kimberlė. Ji žvelgė tiesiai į tas akis. Ji nemirksėjo.

Kažin koks jausmas turėti ne savo plaštaką, plaštaką, kuri tau nepriklauso. Kažin koks jausmas neturėti plaštakos, su kuria gimei. Kimberlė, dabar važiuodama iš darbo namo, stebi, kaip jos ranka perjungia pavarą. Taip savaime suprantama sava ranka perjungti pavarą. Perjungi ir nė nepastebi, kad perjungi. Jos tvarkingas manikiūras. Dabar tai vadybininkės ranka. Ji apverčia ją delnu į viršų, pažvelgia į ją, paskui vėl į kelią priešais. Šitos savęs dalies neturėtų, jei būtų jis. Ji žino, kur jos širdies linija, galvos linija ir gyvenimo linija. Dešinė yra išsipildymo ranka, ji rodo tai, ką iš tikrųjų gyvenime darai, o kairė – galimybių, to, ką gauni gimdamas, ji skaitė knygose. Kažin koks jausmas neturėti tų linijų, kažkur jas palikti, kaip lapė ar triušis palieka spąstuose letenėlę. Ne, daug blogiau negu spąstuose. Jis bus nulėkęs nuo motociklo baisiu greičiu ir trenkęsis į žemę, ar į ką jis ten trenkėsi, taip stipriai, kad išsyk vietoje neteko rankos, gal nuo adrenalino to nė nepajutęs, nuvežtas į ligoninę, to net nežinodamas. O gal ji taip baisiai apdegė, kad paskui teko amputuoti. Ji nežino. Ji žino, kad jis važiavo motociklu, iš už kampo išlėkė kažkokia

mašina, jis susimėtė, kad nesitrenktų į mašiną, ir į kažką trenkėsi motociklu, ir motociklas užsidegė, o ligoninėje teko operuoti jo veidą. Ji neprisimena, kaip jis anksčiau atrodė. Mokykloje jis buvo šviesiaplaukis berniukas. Paskui metė mokyklą. Paskui sykį buvo sutikus jį užeigoje. Ji nežiūrėjo, o kai parėjo namo ir atsigulė, jai tamsoje pasidarė gėda, kad nežiūrėjo.

Ji rodo kairį posūkį, nors nei už jos, nei priešais nieko nėra.

Paskui atėjo senasis apsauginininkas Rodas. Jis sustojo vidury salės ir įsispitrijo į vaikinus su skylėtomis kepurėmis tarsi būtų ką tik nubudęs. Jis atrodė baisiai senas. Jis visada taip atrodė dėl salės spalvų.

Kimberlė užtikrino, kad viskas gerai.

Monitoriuose kažką pamačiau, pasakė jis. Kalbėjo tik su Kimberle. Kam jie tas kepures užsismaukė? paklausė.

Kimberlė gūžtelėjo pečiais. Ką aš žinau, atsakė ji.

Tokia mada, paaiškino Džeisonas Robertsonas.

Jie mėgina man parduoti savo senus sodo įrankius, tarė ji. Jau kaip tik išeina. Maiklas tuoj atneš jų užsakymą. Maiklai?

Maiklas privėmė ant grindų, pasakė Dalasas.

Dalasai, paimk šepetį ir išvalyk, pasakė Kimberlė. Ji atsistojo prie kitos kasos ir įvedė savo numerį. Kasa įsijungė. Taigi, vaikinai, ko pageidausite? Paklausė ji, ir visi trys atsigręžė ir užvertė galvas į meniu lentas virš jos, taip ir nenusiėmę kepurių.

Kimberlė, kuri puikiai moka manevruoti atbula, dailiai įvažiuoja į mažą tarpelį ir išjungia variklį. Ji atsilošia sėdynėje. Pažvelgia į namą, kuriame gyvena. Viduje miega jos seserys, viena galiniame kambaryje, kita priekiniame. Tas užuolaidas nepakenktų išskalbti; reiks šįvakar nepamiršti prieš grįžtant į darbą. Ji atremia galvą į vairą.

Prisėskit, pasakė ji jiems, priėmusi užsakymą. Tuojau atnešiu.

Ričis Riachas pagaliau nusiėmė kepurę nuo veido, tada ir kitas, po jomis veidai buvo įraudę ir suplukę; raukšlelėse aplink

ano nosį buvo prikibę pūkelių. Jo ji tikrai nepažinojo. Buvo keista vėl matyti šitokį daug vyresnį Ričį Riachą. Jį išvydusi, prisiminė. Džeisonas Robertsonas liko su kepure. Jis pasiliko prie prekystalio padėti nunešti maistą. Ričis vargšas; Džeisonas Robertsonas jai papasakojo, kad Ričis prasiskolinęs ir norėjo pinigų, kad galėtų nuvežti žmoną atostogų, nes ji netiki, kad jis ją mylįs, nuo tada, kai sužinojo, kad jis turėjo romaną su barmene iš „Lochardil" viešbučio. Tasai vardu Kevinas ar Gevinas neturi darbo, anksčiau dirbo prie gręžinio; jam reikia pinigų, kad susimokėtų už ausų operaciją, jam atrodo, kad jos per daug atlėpusios ir todėl jam iki šiol taip nesiseka, nors Kimberlė žvilgtelėjo į jį, jo ausys jai atrodė visai nieko, gal trupučiuką atlėpusios, nelabai. Jis, rodės, labai apsidžiaugė, kai Rodas nupirko jo lapų pūtiklį už penkiolika svarų prieš grįždamas į apsaugos kambarėlį, nors penkiolika svarų ne kažin ką tepagelbės, Džeisonas sakė, kad operacija kainuos pasakiškai brangiai, jei norės ją darytis privačiai. Kimberlė paklausė, ko nori Džeisonas Robertsonas. Aš nieko nenoriu, atsakė jis, man šlykštus šitas maistas. Kimberlė nusijuokė. Ar apsaugos kameros filmuoja visą parą? paklausė jos Džeisonas Robertsonas.

Jis papasakojo, kad jie gavo brėžinius, pagal kuriuos kompanija stato sumuštinines, jos visos vienodos, kad ir kur šalyje užeitum. Prie prekystalio jis paprašė jos pasakyti, kur pastate įtaisytas seifas, kad, kai susiruoš plėšti kitą sumuštininę, iškart žinotų, kur eiti. Sandėliuke, atsakė ji ir parodė akimis.

Pati Kimberlė Makinlei nori naujos mašinos. Ji nori kas mėnesį nebemokėti tiek pinigų už šitą niekam tikusią mašiną, kuri užsiveda tik tada, kai nelyja, ir kas iš to? Ji nori atostogų. Ji nori pabūti saulėje. Ji nori nors sykį miegoti, kai tamsu. Ji nori, kad nereikėtų žinoti apie oro kondicionieriuje skriejančius maisto trupinius. Ji nori susigrąžinti pastaruosius ketverius metus. Ji nori šį rugsėjį važiuoti į koledžą ir studijuoti žiniasklaidą, kad

ir kas tai iš tikrųjų būtų. Ji nori vėl būti dvylikos metų ir kad apie nieką nereikėtų galvoti, būti dvylikos metų ir eiti į sumuštininę, ko nors užsisakyti ir pavalgyti prie stalo, dar nori, kad, kai po valandžiukės išlips iš mašinos ir pareis namo, kas nors būtų atsikėlęs ir paklojęs lovą, į kurią ji tuojau guls, tą, kuri bus lygiai tokia, kokią ji paliko, kai atsikėlė vakar popiet. Ji nori to paties, kaip ir visi, o dar priedo nori, kad visi žinotų ir jai nereikėtų žemintis ir sakyti, jog per jos pamainą griežtai draudžiama spjaudytis ir teršti, kaip ir per kitų pamainas, kad su Kimberle Makinlei nejuokaujama, įsidėmėkit.

Ji paėmė pinigus už suvalgytą maistą iš Rodo penkiolikos svarų ir atidavė jiems gražą, tada jie išėjo. Tada išsiuntė Maiklą Kardį namo taksi.

Tu nuostabi, pasakė Dalasas. Na, tu atėjai staugdama, lyg iš niekur, kaip liūtė, pasakė jis. Tu rėkei, patraukit tuos purvinus ašmenis nuo mano maisto, neštis sodo įrankius į šį restoraną draudžiama, o jei subraižysit mano dažus, ir dar galit užkrėsti Maiklą Kardį stablige, o jei sužeisit mano darbuotojus. Vaje, tai bent vaizdelis.

Ir sakau jums, Kimberlė Makinlei praėjusią naktį darbe staugė kaip liūtė narve, toje sumuštininėje „Tesco Village“: klausykit, ji staugė. Jei bent piršteliu paliesit, jei bent nusičiaudėsit, netgi jei užkrėsit vieną vienintelį mano darbuotoją viena vienintele bacila, klausyk, tu, šiukšle, man nesvarbu, kas tu toks – užkursiu tau tikrą pragarą.

Ji išima raktelį iš spynos, atidaro dureles, ir į nugarą jau tvoskia saulės kaitra. Tojo Dalaso ji nelabai pažįsta; jis paprastai dirba Peitono pamainoje. Jis jai patinka. Geras darbuotojas. Ji paprašys padalinio viršininko pasiimti jį į savo pamainą, ir jei teisingai paprašys, galbūt jai leis.

Visą kelią takeliu iki namų ji laiko vieną ranką už nugaros, kita svaido mašinos raktelius į orą ir krentančius lengvai pagauna.

Dienelė pasakiškai graži, o kruizo tarnautoja Džema ištisai ilgiausią saulėčiausią metų dieną kiaurą valandą pasmerkta kiūtoti čia, apačioje, ir saugoti keturias dėžutes traškučių ir pusę lentynos viskio buteliukų nuo tų dviejų šiknių.

Šiandien taip karšta, kad grindys jai po kojų sausos. Čia, apačioje, niekad nebūna sausa. Niekad nebūna taip karšta. Tokią dieną galima gauti saulės smūgį, o ji jos nemato. Vaizdai šiandien tikrai bus nuostabūs. Ji turėtų juos mylėti. Ir myli. Jei nemylėtų, nebūtų škotė. Jie juos filmuos. Nebūtų šikniai, jei nefilmuotų. Jie fotografuosis priešais juos. Galbūt nežinotų, kad gyvena, jei nesifotografuotų, gal kitaip jaustųsi negyvi ar pasiklydę, ar kokie nors nuogi, jei pro objektyvą nežiūrėtų aplink. Jie filmuoja vandenį priešais, tikėdamiesi, kad kas nors iš jo išnirs, ir jie bus tie laimingieji, ją nufilmavę. Jie persisveria per turėklus ir filmuoja laivo skrodžiamą vandens paviršių. Filmuoja bet kokias nesąmones. Filmuoja mašinas, važiuojančias paežerės keliu. Filmuoja medžius paežerėje. Jie džiūgauja, filmuodami sumaištį ties šliuzais. Jie visada filmuoja pilį, tai kultūros paveldas, filmuoja kitų bendrovių laivus, plaukiančius pro šalį, pilnus šiknių, kurie irgi juos filmuoja. Visada bent vienas šiknius nori nufilmuoti ir ją, daug daugiau negu vienas tomis dienomis, kai lyja ir jie visi susigrūda apačioje, sustirę nuo šalčio, užsitraukę lietpalčius ir bloguojantys nuo laivo supimo, sėdi ir filmuoja lietų už langų ir ją, kaip dabar, stovinčią už baro.

Tačiau šiandien beveik visi šimtas trisdešimt devyni keleiviai (su dviem išimtim: moterim, vokiškai dejuojančia dėl skaudančios galvos, ir užsieniete mergina, skaitančia knygą) praleido laiką ant denio, išskyrus tada, kai susirikiavo šičia į eilę. Apspangę nuo saulės, jie nusileido į tamsą, įsitvėrę sienų, kad nesukluptų, aklai kerėplindami tarp prie grindų priveržtų suolų, prisimerkę spoksodami į baro meniu ir pinigus saujose, kalbėdami, kad graži diena, o ji tikrai pasakiška, išplaukus ji trainiojosi ant

denio, kol tik galėjo, kol Endis, *labas rytas, ponios ir ponai, aš Endis, jūsų ir „Žaviojo princo“ škiperis, sveiki susirinkę šiandien į kelionę Kaledonijos kanalu ir po Neso ežerą, vieną gražiausių pasaulio vandens kelių, žymių pasaulio grožybių ir garsiosios Nesės namus*, aha, kurgi ne, škiperis, o nė plaukti nemoka, po velniais, ir vienas Dievas žino, kas būtų, jei nutiktų nelaimė, nusiuntė ją žemyn atidaryti baro, bet ji spėjo pabūti saulėkaitoj ir dar užsidirbti dvidešimt svarų arbatpinigių. Prireiks mokslams, pasakė moteris. Ji buvo sena; ji žvelgė į kalvas, pasakojo, kad iš čia kadaise kilo jos giminė; nuostabu, savo tarme sakė ji ir atrodė sutrikusi ir nusiminusi, ir labai tvirtai įspraudė pinigus jai į saują. Jos vyras iškėlė „Sony“. Jis irgi buvo senas. Dvidešimt svarų už vieną kitą minutę mandagumo dviem kanadiečiams senukams. Jai nereikėjo jų pinigų. Bet jie norėjo, todėl ji juos ir paėmė, visada suteikia šikniams tai, ko jie nori. Toks darbas. Kaip kad pėstieji turi teisę vaikščioti, kur panorėję pagal Kelių kodeksą. O ji vis tiek dings iš čia po trijų mėnesių. Tik už dvylikos savaičių. Dings netgi greičiau; lygiai už dešimties su puse savaitės. Ne taip jau ir ilgai. Nesunku būti mandagiai. Jie atostogauja. Jiems nesvarbu, kad dauguma nuotraukų padirbtos ar kad pati žinomiausia, kur kaklas ir galva nyra iš vandens, yra laikraščio apgaulė, ištisus dešimtmečius kvailinusi žmones.

Žinoma, kad yra. Aišku, kad taip. Juk kitaip nebūčiau škotė.

Ne ne, per laiką ją matė šimtai vietos žmonių. Ir šimtai žmonių istorijoje, netgi šventieji, ar šventieji meluotų?

Na, ji nedrąsi, bet atidžiai dairykitės, ir ką gali žinoti.

Na, aš dar ne, bet gal šiandien, ką?

Teip, čia labai paslaptinga vieta, niekada nežinai, kaip seksis.

Teip, aišku galima, pirmyn. Įjungta? Jau? Sveiki atvykę į Kalnus ir į „Žavųjį princą“, svarbiausią „Highland Cruises“ kruizinį laivą. Čia Neso ežeras, pabaisos namai, šiandien ketvirtadienis, birželio dvidešimt pirmoji. Ar gerai? Džema. Makinlei. Makinlei. Tiesą

sakant, taip; gimininga̧s Bukenanams, o jie, rodos, buvo seniausia, pirmoji klaninė bendruomenė visoje Škotijos istorijoje. Aha, aišku, man regis, geltonai raudonas, su trupučiu mėlyno ir žalio. Žinau! Ne, tik per atostogas uždarbiauju. Į koledžą. Cha cha, žinot, toks dalykas tikrai yra, aš pati jo nestudijuosiu, kitaip sakant, yra žmonių, kurie visą laiką tyrinėja ežerą, ir žinot, pasirodo, ežero dugnas, dirva ten, žinot, pačioj apačioj, giliausiose vietose, jis labai gilus, šitas ežeras, ir dirvoje iš jo labai daug nematodų, ir niekur pasaulyje jų tiek nerasta, nė per visą nematodų istoriją. Nematodai. Hm, nežinau. En e em a tė o dė a i? Man rodos. Cha cha, tikriausiai! Taip, greičiausiai taip ir bus! Viso geriausio! Hm, Džema. Dė žė e em a. Kaip Ema, tik pradžioje Dž. Ne, ką jūs, nekvailiokit, man nereikia... Ak. Tikrai? Ką gi, dėkui, jūs baisiai malonūs. Darsyk ačiū. Och, ne. Gerų atostogų. Iki pasimatymo. Viso geriausio.

Aišku, kad yra. Nė neabejokit. Čia labai paslaptinga vieta. Žmonės, mokslininkai netgi kažką įžiūrėjo ultragarsu ir neatpažįsta, nieko. Aha, apačioje, žemutiniame denyje, karštų užkandžių, lengvų užkandėlių ir dar turim barą, prekiaujantį alkoholiu.

Na, aš pati dar ne. Bet gal šiandien, ką?

Aišku, tikiu. Aišku, yra. Na, aš pati dar ne, bet žinau, kad ji yra, ir niekada nežinai, galbūt kaip tik šiandien, juk tokia graži diena, ką?

Nuostabu. Ji gaus tupėti laive dar keturias valandas, įsprausta čia prie kasos, kol jie visi grįš į laivą, nemokamas įėjimas į pilį įskaičiuotas į jų kruizo kainą, o „Highland Cruises“ ima iš tų kvailų šiknių dar penkiolika svarų už bilietą atgal į laivą, jei jie nenori važiuoti autobusu, ir visą kelią namo pilsis vieni skundai, kad nėra gėrimų, kad pietų metas, o liko tik traškučių, o ji gaus stovėti čia ir klausytis tų skundų iki pat kanalo tilto.

Vokietė užsimerkusi guli aukštielninka ant suoliuko. Džema žino, kad ji vokietė, nes kalbėjo vokiškai, kai susiėmusi už

galvos nusileido laiptais, o jos lankstinukas apie Nesą ant grindų, Džemai paskui teks jį pakelti su viskuo kitkuo, kas metama ant grindų, irgi vokiškas. Mergina, prie durų skaitanti knygą, kažkas kitas, Džema nežino, kas, jos drabužiai atrodo brangūs, ji daili, beveik žavi, tamsios žemyninės išvaizdos, iš kur nors kitur, kur visada šilta, jos nė truputėlio nedomina ežeras, medžiai, pilis, pabaisa ar dar kas, ji sėdi šičia pati sau viena ir skaito knygą nuo pat tada, kai laivas išplaukė. Atrodo, kad skaito nuo galo. Iš pažiūros panašaus amžiaus kaip Džema. Kam plaukti į kruizą po Neso ežerą, kam pirkti į jį bilietą, jei nenori žiūrėti į tai, ko pasižiūrėti kruizas rengiamas? Tai mergiotei nė trupučio neįdomu, kad ji savo noru renkasi skaityti knygą patamsyje saulėčiausią dieną, kokia tik yra pasitaikiusi per visą Kalnų istoriją, o kiti žmonės priversti tupėti čia keturias valandas ir pražiopsoti nuostabią saulėkaitą, o kokakola šįryt beveik visai baigėsi vos priplaukus Dochgarochą, ir mineralinio vandens nebėra, o šikniai baisiai mėgsta pirkti vandenį, o dar karšti užkandžiai baigėsi, ir jos nuotaika labai prasta.

Bet po dešimties su puse savaitės ji mokysis, *ką ir kaip atvaizdai reiškia šiuolaikinėje kultūroje*, kaip rašoma lankstinuke. Ji gyvens dideliame mieste, kur iki šiol buvo tik dusyk. Niekas jos nepažinos. Niekam nerūpės, ką ji veikia. Ji bus toli toli nuo šios nuostabios (nebūtų škotė, jeigu ne) vietos, kuria taip didžiuojasi, toli toli nuo šio laivo, nuobodžių nuostabių medžių, begalinių eilių svetimšalių, dėbsančių į nuobodų nuostabų vandenį. Niekas jai nepaaiškins, kada galima šildytis saulėje, o kada ne, niekas nedvėsuos į sprandą kaskart, kai eina į prekių spintą kontoroje, grūsdamasis iš paskos ir tykodamas, ką galima nugvelbti, kai negauna, stebėdamas ją, tarsi tikrintų, ar ji neima ko nors, kas jai nepriklauso, primindamas, kam priklauso laivas ir kas moka jai algą, o tokią pasakišką dienelę kaip šiandien ji po paskaitų galės eiti namo, ir, kad ir kaip klotųsi dienos naujoje vietoje,

niekas nelips jai ant galvos, niekuo daugiau nereikės rūpintis ir dėl nieko jaudintis. Kaimynė, kurios dukterėčia dėsto mokykloje, sustabdė ją gatvėje ir papasakojo, kai ji vakar ramiai žingsniavo iš darbo namo, kad Džezmina mokykloje pasakoja, ir ne bet kam, o klasės auklėtojai, kad jų tėvai nuskendo, pasirodo, motorinės valties avarijoje. Kai vakar grįžo namo, Džezminos nebuvo. Ji negrįžo nė po vidurnakčio, o šįryt Kimberlė miegojo. Po dešimties su puse savaitės Kimberlei teks jaudintis dėl naktibaldų dvylikamečių ir kur po galais jos valkiojasi, nes ji pati bus kažkur kitur, visai kitur, toli nuo čia, mokysis, ką reiškia atvaizdai ir kodėl jie svarbūs.

Kažin kaip būtų, jei jie vis dėlto tikrai būtų apsivertę su motorine valtimi ir nuskrieję per vandenį, ir panirę į jo tamsą. Būtų beveik gražu. Džezmina, tiesą sakant, nekvailai sugalvojo. Bent jau žinotum, kur jie. Bent jau galėtum žiūrėti į vandens paviršių ir žinoti, kad šičia jie nuskendo. Bent jau jie būtų mirę, ir tai šį tą reikštų, o ne šiaip sau gyventų kažkur kitur su kitais žmonėm, su kuriais mylisi. Ji įsivaizduoja juos pasipuošusius, lengvais atostogų drabužiais, jie turi kamerą kaip visi kiti šikniai ir filmuoja į juos skriejančią ateitį iš už, regis, saugaus motorinės valties priekinio stiklo, o valties nosis kyla, skrosdama ežerą, ir štai po akimirksnio per staigiai užsuka, ir priekis kyla ir kyla į orą, kol apsiverčia kaip omletas ar blynas, kurį ji prisimena sykį kepus motiną, kai jos grįžo iš mokyklos tą pavasario antradienį, kai priklauso valgyti blynus. Ji įsivaizduoja juodu nejaukiai stovinčius greta, kaip senose vestuvinėse nuotraukose, tiesiog stovinčius toje pačioje vietoje, jų drabužiai dabar pasenę, bet vis tiek, nesvarbu, ir netgi greitai skriejanti variklio drebinama pasmerkta vieta, tuoj sprogsianti benzinu, vieta, kuri bet kurią sekundę apsivers, irgi tinka. Tada jie abu lekia į orą, mosuodami rankomis ir kojomis, pro šalį lėkdamas blyksteli jo sidabruotas laikrodis ant plaukuoto riešo, ji staiga susijaudina, kas atsitiks

šukuosenai, kai įkris į vandenį, tada, jei kas nors nuspaustų mygtuką, juos galėtų sustingdyti tarsi vaizdo grotuvo kadrą, sulaikyti ore akimirksnį prieš išnykstant, o ji su seserimis stebėtų, kaip tai nenutinka, televizoriuje, susėdusios prie stalo ir kapodamos blynus su cukrum ir citrina, citrina buvo egzotika, jos retai kada būdavo namuose, Džezmina tada buvo visai kūdikėlis, o ji tokia mažutė, kad pusė citrinos, atsimena ji, jos rankoje atrodė milžiniška.

Galvoje ji išgirsta balsą, kažką kalbantį apie vandenį.

Ji mirkteli. Atsiprašau, užsigalvojau, sako ji.

Mergina, kuri skaitė knygą, stovi prie baro priešais ją.

Buvau kitoje planetoje, sako Džema. Kuo galiu padėti?

Vandens, sako mergina. Tai poniai. Man rodos, jai reikia atsigerti.

Deja, sako kruizo tarnautoja Džema. Vandenį išpirko. Galiu paruošti karštą gėrimą, jei išsirinktumėte ką nors iš gėrimų sąrašo.

Mergina susiraukia, nusišypso, papurto galvą.

Nenoriu pirkti vandens, sako ji, man tik reikia, kad duotumėt atsigerti ana tai poniai, nes ji prastai jaučiasi.

Deja, sako kruizo tarnautoja Džema. Neturiu teisės dalyti vandenį. Turite pirkti buteliuką, ir labai atsiprašau, bet jų nebeliko. Gal malonėtumėt išsirinkti iš sąrašo ką nors kita.

Ji mosteli į gėrimų sąrašą, įrėmintą ant sienos prie baro.

Neturite teisės dalyti vandenį? nustemba mergina. Ji pažvelgia kruizo tarnautojai Džemai į akis.

Laivas po jomis trupučiuką linguoja.

Tikrai taip, atsako Džema.

Ar matot ana tą ponią ant kėdės? sako mergina. Jai labai trūksta skysčių. Jai būtinai reikia atsigerti. Negi neturit paprasto vandens iš čiaupo? Juk tikrai turit. Iš ko gi ruošiat kavą ir arbatą?

Merginos tarmė visai ne užsienietiška, tiesą sakant, škotiška. Bet ji neatrodo škotė, o knyga jos rankoje ant baro parašyta kalba, kurios raidžių Džema nepažįsta; ta kalba, kad ir kokia būtų, savo susisukusiomis raitytomis raidėmis kelia jai kvaitulį, kaip tąsyk, kai sykį prieš daugelį metų su drauge nuėjo į baptistų bažnyčią Pilies gatvėje, o tikintieji nei iš šio, nei iš to vis šokčiojo iš vietų ir šūkavo kažką apie Dievą tarsi pamišėliai.

Dabar mergina kalba lėtai ir aiškiai, nes nusprendė, kad Džema puskvaišė. Šiknė.

Aš labai atsiprašau, ponia, sako Džema. To vandens negalima šiaip sau gerti, jis skirtas tik karštiems gėrimams.

Kodėl jo negalima šiaip sau gerti? klausia mergina.

Ir išvis – baras uždarytas, sako Džema.

Mergina žiūri į Džemą, tarsi būtų prastai nugirdusi. Baras – ką? sako ji.

Barą privaloma valandai uždaryti, kai laivas tuščias, atsako Džema. Tokia tvarka.

Mergina prunkšteli.

Dėl alkoholio prekybos įstatymų, paaiškina Džema.

Jūs ką tik sakėt, kad galiu nusipirkti gėrimą iš sąrašo, sako mergina. Tai tada buvo atidaryta, prieš dešimt sekundžių, o dabar uždaryta?

Labai atsiprašau, sako Džema.

Mergina palinksta pirmyn, vis dar žiūrėdama jai tiesiai į akis. Iš taip arti jos oda tikrai tamsi, nors tarmė aiškiai Glazgo. Džema žingtelėja atatupsta.

Klausyk, sako mergina. Ar tu išvis supranti, kas yra dehidratacija?

Kol ji kalba apie kraują, svaigulį, traukulį ir ligonines, Džema spokso jai į akis, laiko nutaisiusi mandagią išraišką ir mintyse vis kartoja tą patį žodį. Šiknė šiknė šiknė šiknė šiknė. Ką jie sau galvoja, tie šikniai, ateina sau čia ir įsivaizduoja, kad vien

nusipirkę bilietą gali visiems nurodinėti? Ateina čia ir nė nenori pasižiūrėti, kokie gražūs vaizdai. Nė nesidomi. Tik skaito knygą kažkokia nesveika kalba. Įsivaizduoja, kad pasaulis jiems skolingas. Džema beveik nusiviepia, susitvardo, mandagiai linkčioja, tarsi klausytųsi. Kai mergina baigia kalbėti, ji nusišypso jai pačia draugiškiausia šypsena, ištiesia ranką aukštyn, nuleidžia metalinę žaliuzę, kuri uždengia barą nuo patalpos ir užrakina ją spyna.

Kitapus žaliuzės girdi merginos nuostabą. Ji krūpteli, kai sutarška žaliuzė, kelissyk trinktelėta merginos. Staiga ją apima džiugus jaudulys; tarsi joje būtų atsiradęs kitas žmogus, kuris spiriasi į jos odą ir stengiasi ištrūkti lauk. Ji apkabina save rankomis. Jos širdis daužosi kaip pašėlusi. Tegu toji užsienietė skundžiasi, jei nori. Po dešimties savaičių ji dings iš čia.

Grindys nusėtos sudraskytu kartonu ir išmėtytu plastiku po ryto sumaišties. Gale į šiukšliadėžę niekas nebetelpa. Kas praminė juos šikniais? Ji nežino; taip juos vadina visi laive ir laivų kontoroje. Kasryt eilė jų, norinčių pakliūti į laivą, nusidriekia iki pat pagrindinio kelio. Jie dėvi ryškius drabužius ir saulės akinius, su savimi nešiojasi visokius nereikalingus daiktus. Jie taip nekantrauja, it šunys, laukiantys pasivaikščiojimo laiko.

Nuleidus žaliuzę viduje tamsoka. Vienintelis langelis mažiukas ir dar užstotas šaldytuvo; pro likusį dienos šviesos tarpelį ji mato kylančią ir besileidžiančią pilį. Vietos pakrutėti mažai, nebeliko ko gerti, tik vanduo kavai ir arbatai, o jo gerti negalima, jo reikės visą kelią atgal.

Toji vokietė gali mirti.

Ji spėlioja, ką veikia mergina. Jei ten būtų ji, ir reikalas tikrai rimtas, ji apeitų laivą, surinktų likučius iš kitų stiklinių, skardinių ir buteliukų ir duotų jai atsigerti. Ji svarsto, ar ir mergina dabar taip daro. Ji prikiša galvą prie žaliuzės, bet nieko negirdi. Ją priblokšė, kokia lygi tos merginos oda. Kai ji per barą prikišo

veidą prie Džemos, Džema pamatė jos odą ir kokios jos akys, jos buvo...

Ji prisėda ant baro kėdės. Tos akys buvo gražios. Jų grožis taip giliai į ją įsirėžė, o ji net nepajuto, kad spokso tiesiai priešais save į žaliuzę, nes, jei žvilgtelės žemyn, gali pamatyti save atsiknojusią, atverta oda; ji nedrįsta žvilgtelėti žemyn, jei netyčia iš tikrųjų kraujuoja. Ji prisimena skaudulingą išraišką kanadietės senutės veide, kai stovėjo denyje ir žvelgė į vasarišką žemę. Pirštais čiuopia dvidešimties svarų banknotą kišenėje. Kur nors Kanadoje ateityje ji šypsosis iš ekrano, pasakos niekada neregėtiems ir neregėsimiems žmonėms apie pledus ir kalnus, apie vietą, iš kurios kilusi. Jos balsas iš televizoriaus sklis į orą, apie vietas, apie kurias nieko nežino. Dabar jau visame pasaulyje klajoja jos atvaizdai; jos šypsantys atvaizdai nukeliavo per šitiek jūrų, o ji nė nežino.

Gal reikėtų pakelti žaliuzę ir nueiti padėti merginai. Reikėtų duoti karštų gėrimų vandens. Niekas nesužinos; ji pasakys, kad pardavė be galo daug kavos ir arbatos. Šitokia karšta diena. Niekas nenustebs. Ji pridės pinigų iš savo užmokesčio, kad atrodytų, jog pardavė daugiau. Paslėps kuprinėje saują maišiukų ir arbatos pakelių. Vokietė mirkčios, linkčios ir sakys, kad ji išgelbėjo jos gyvybę. Mergina akimis, mokančiomis skaityti keista kalba, jai šypsosis. Galbūt ji iš to miesto, kuriame Džema studijuos. Gal, kai laivas šiandien prisišvartuos ir Džema eis namo, mergina pasikiš knygą po pažastim ir iš tolo nuseks kruizo tarnautoją Džemą namo, nedrąsi, žinodama, kad Džema irgi nedrąsi. Pakeliui namo Džema sulėtins žingsnį ir leis jai pasivyti; juodvi eis pro kapines iki kanalo galo ir į miestelį, o Džema pakeliui jai viską rodys. Meno galeriją. Muziejų. Katedrą. Teatrą. Pilį. Triušius, kramsnojančius žolytę ant kalvos po pilim, jei turės kantrybės juos apžiūrėti. Ruonius upėje, jei pasiseks, jei upė nusekusi. Vietas, kur Džema mokėsi. Laivų

kontorą. Džema turi raktą; visi kiti bus išėję namo. Ten daugiau nieko nebus, bus tuščia, o šviesa tada jau vakarės. Ji papurto plaukus. Giliai atsikvepia.

Kai mėgina pakelti žaliuzę, pamato, kad ji užrakinta. Tada niekur neranda mažučio spynos raktelio. Apieško visur. Po vieną pasitikrina visas kišenes, paskui dar kartą. Apžiūri visur ant grindų. Ištuština šiukšliadėžę ir ją patikrina. Ištuština maišiukų dėžes. Paieško už viskio buteliukų.

Trūkteli spyną, bet ši, nors nedidelė, nepasiduoda. Apsuka ją, kad matytų rakto skylutę. Pakrapšto nagu, paskui paleidžia. Neatsimena, ar Endis turi jos rakčiuką, ar ne. Vėl atsisėda ant kėdės.

Nieko negali padaryti. Kambarėlis, kuriame ji sėdi, siūbuoja, nes ant vandens paviršiaus siūbuoja laivas, trūkčiodamas virves, laikančias jį prišvartuotą, o plaukti dar tikrai ne laikas, užtat dar ilgai ilgai jos niekas neras, o karšta, beveik trūksta oro, o dabar ji dar ir pati ištroško, o šičia nėra visiškai nieko, ko jai būtų galima atsigerti.

Ji girta ir taaaip laaaabai gerai. Medžių viršūnės kaaažkaip siūbuoja. Girtumas smagus. Geriau negu gerai, niekaip kitaip nė nereikia, girta kaip višta ar y ilgoji? Kaip v y šta g yrta ir netgi šitokia, ta prasme visa besmegenė, ji vis dar pavaro neeeeees dar gali. Visai tiesiai kaip koks šaulys, kaip labai taiklus šaulys, tikrai. Ji pataikė ji ta prasme turbūt baisiai taikli kad šitaip nustašiusi vis tiek pataikė. Ji girdėjo kaip pataikė į akmenį ŠVIESIAM ATMINIMUI ROBERTO KAMERONO GIMUSIO 1907 M. GRUODŽIO 4 D. MIRUSIO 1978 M. KOVO 18 D. VIEŠPATS DUODA VIEŠPATS IR ATIMA butelis kažkaip nesudužo, hm. Atšoko, aha, tikriausiai trenkėsi storo stiklo puse o ne plono. Užtat galės darsyk mesti jei atsistos ir nueis jo pasiimti, galės darsyk mesti jei atsistos ir. Ji subiro į šipulius, ne jis. Cha cha cha. Ji plonoji. Ji kaip ten besmegenė va kas, bes.

Nesudužo atsimink nepamiršk taip geriau. Ji jau visą jį išgėrė iki pat dugno nes kiti du buteliai sudužę ant pievos. Žavioji Inverneso mergi šik ne, eilėraštis mokykloje, Kulodeno skerdynės, ir jakobinai o paskui mergelė ir tragedija, kai išskerdė visus jakobinus o mergelei dėl to baisiausiai liūdna. Žavioji Inverneso šik ne žalioji šikna chi chi chi oho cho chi chi chi. Žalioji cho cho cho. Cho. Kiti du mesti sudužo į akmenį. Vieną akimirksnį buvo nesudužę buvo buteliai, o dabar. Še tau, va kas per sekundę gali nutikti, a? Tik ne visada, ne visada taip nutinka nes va šitas tai nesudužo kai jį metė, ta prasme, va tai pavarėėė. Tai va jis, va tas butelis, reikėtų pasilikti, nes jei jis ateis su sulūžusiais šautuvais, dėl viso pikto, galbūt leis jai pašaudyti jeigu, nes ji taikli, ji taikli, tikrai. Jis pavarėėė, tiesiog pavarėėė, nes niekad. Visi kiti dūžta į šukes. Butelių etikečių popierius laikooo juos krūvoj BACARDI BREEZE. Gal geriau surinkti stiklus nes gal kas nors vedžios šunį ir jo letenėlės, kaip būtų gaila. Daug kas šičia vedžioja šunis, bet ji niekad nematė šunšūdžių, žmonės pagarbingi ta prasme tikriausiai dėl mirusiųjų. Ji norėtų šuns. Ji neleistų jo ant žolės iš pagarbos aniems po velėna, aniems seniai mirusiems, jiems juk nepatiktųųų kad per juos tapnotų šuns letenėlės arba kad žmonių kojos laipiotųų per kūnus ir galvas visą dieną ir cha! kartais ir naktį. Ketė Maklenan iš mokyklos dulkinosi su tuo Vonu Makdonaldu iš trečios klasės prie senųjų kapų ir grįžo takučiu pusę vienuolikos, taisydamasiii drabužius ir pamatė ją čia grįždama, buvo dėmėta nuo žolės, sakė jam kad paliko ten mobiliuką, ji sako ar jis nueis o jis sako na jau ne, pati eik, o ji sako na jau ne aš ten tikraaai negrįšiu ta prasme jau beveik sutemo, jie taip vis sakė na jau ne, tada ji pamatė ją ir žiū čia toji Džezmina Makinlei, tai ji riktelėjo Ketei Maklenan aš galiu nueitiii, koks tavo numeris aš tau paskambinčiau tada išgirstume ir surastume, bet Ketė Maklenan nekreipė į ją dėmesio, ta prasme, tarsi jos išvis ten nebūtų, o kitą dieną per

darbų pamoką jos kepė vaisių ir varškės bandeles, sako, prieina ir sako aš tave mačiau vieną kapinėse tu šūdina psichė, ten gi narkomanų pilna ir išvis, ta prasme tu pamišėlė vis vaikštai ten viena aš tave mačiau ten slankiojant, pilna numirėlių, tu kvaiša kad ten eini jeigu neturi su kuo pasidulkintiii, cha, Ketė Maklenan yra žalioji šikna, tik įsivaizdina kad turi berną, siaubinga šūdina skylė, šlykšti kraupi vieta sako jai Ketė Maklenan, ji bet tada ji atrėžė Ketei Maklenan, sako, žiūrėk kai mirsi tu gi norėsiii į dangų ir Ketė Maklenan sako na tai aišku, jei tik jis yra, o tada *ji* sako, *ji* sako, va ir še tau nes jeigu ten dangus tai kažkas turi būti miręs, tai ir yra dangus a ne, ten nepateksi ta prasme jei neprapulsi, cha cha cha, kabojo užrašas, kad jos laimėjo apdovanojimą, jos pasirodo pačios pačios geriausiai prižiūrimos kapinės visoje ŠKOtijoje, matyt kad žolė visada tvarkinga ir panašiai o kai ji grįžta viskas ta prasme būna sutvarkyta buteliai kur ji praeitąsyk sudaužė, atrodo nesvarbu kurioj tiksliai vietoj ji juos daužooo juos randa ir išneša, ir visada tylu tik paukščiai, ir medžiai šnara, ir ji šitiek čia prasėdėjo ir niekad nematė narkomano, nė vienintelio kartelio, gal jei pamatys iš jų gaus ką nors kas veikia ilgiau negu trys supisti kokteiliukai. Gal jei esi narkomanas nesinori būti tokioj vietoj, gal halogenuotum, pradėtum matyti numirėlius ir panašiaii. Tik anas vyras, jis ne, nes ji paklausė ar tu narkomanas? Ir jis sakė ne. Viens buvo orinis šautuvas, kitas dar kažyn kas, ji pamiršo prisimink och nagi Džeze prisimink, jis, ach, jis vadinasi, negaliu, galingesnis už orinį šautuvą, gali nunešti ranką arba gerą kąsnį peties, ji žiūrėjo ir visas petys, visas kiek tik buvo, ta prasme nulėkė į dulkes, mažučiukus akmens trupiniukus, vaizdelis kaip reta. Tas vyras sako kad pažįsta jos tėvus. Gal jeigu šįvakar jis ateis o ji turės aną nesudužusį butelį ir tada jeigu jis leis jai paimti šautuvą nes ji tokia taikli, a ne? Netgi ta prasme šitokia apsinešus, va taip. Ji tikrai pataikė, ne todėl kad

nepataikė, tikrai pataikė, į tą akmenį, tik nesudužo. Tiesiog stabas, kaip kai padarė jiems vyno iš niekoo per tas vestuvees per tikybą. Stabas kad nesudužo. Gal uždėti jį ant galvos cha cha cha angelas su juo ant cha cha cha galvos. Chi chi chi chi chi. Gal norėtumėt išgerti, ponia Angele, jei būtų „Red Bull" suteiktų sparnus cha cha cha tau jų nereikia ir taip turi anava ant nugaros, tu jau prisigėrei chi chi chi angelas geriaaa Bacardi breeze chi debesyse chi chi o Dieve negėris tikrai oi tuoj vemsiu šūdas šūdas baik, va, pasėdėk valandžiukę, va, ramiai sėdėk, va šitaip. Šitaip. Šitaip. Ale pala. Jo.

Jis tuščias bet vat ėmė ir nesudužo. Ale ir gerai skamba, jo, skamba tikrai gerai. Jai labai labai patinka, tas garsas kai dūžta. Kiekvienas garsas dūždamas dūžta vis kitaip. Kai meti išau kštai kitaip skamba. Kai stipriai meti kitaip skamba. Kai švelniai meti garsas švelnesnis. Kai stengiesi nesudaužyti o vis tiek sudūžta, vėl kitoks garsas. Jie visi skirtingi ir nepakartojami kaip kiekviena iš aukštai dangaus nukrintanti snaigė, jos visos sudarytos iš vandens kristalų ir nė viena nepanaši į jokią kitą, va čia tai geeeras. Sniegas pove lniais! Daugiau niekad niekados nebesnigs, šitaip karšta, Dieve, karščiausia diena, kokią tik ji prisimena, neįmanoma nė galvoje nė vaizduoklėje įsivaizduoti sniego, kaipgi kada dar galėtų, snigti? A? Vėl? Kaip? A? Pasaulyje taip šilta kad daugiau niekada nebebus sniego ar Kalėdų ar viso kito. Asiliu-kas Mariją ne-šė per kelio-nę ramiaaai. Skambinkit šį vakarą varpais Betlieeee juje, Betlieeee juje, skambinkit šį hm šį vakarą žemė nė nedrėgna, ta prasme vasara supistai pasakiška, galėtų šiąnakt čia nakvoti, viskas gerai niekas neateitų, dabar vartus rakinaaa apie dešimtą, bet dar netamsu nieko iki vėliau o atidaro rytais kad lankytojai galėtų užeiti prieš darbą jai rodos aplankyti savo brangiausiųjų ir numirėliausiųjų, cha cha, gedulais rytais cha cha cha cha cha, vakar vakare rytas išaušo ta prasme Dievas mato ji nežino labai labai anksti kai ji ta prasme

ėjo namo, ji sėdėjo čia kol ta prasme nepradėjo auštiii ir panašiai ir kol grįžo namo buvo šviesu.

O jei Ketės Maklenan mobiliukas jei pradės pats sau ten vienas skambėti ir niekas neatsakyyys, kažkas kitas gal klausyyys pypsėjimo, jis čirpaus kur nors žolėj, o girdės tik paukščiai ir medžiai ir akmenai.

Kažin kokia jo muzikytė. Iš televizoriaus? Ar „Sclub" daina. Arba gal išjungtas.

Šūdas ji blaivosi a ne? A ne? Žiū medžiai, dar linguoja viršūnės, jau beveik tamsu bet ji žino kad daug daugiau nesutems, bet va tuose buteliuose nieko nebėra ir sudužusiuose ir ne. Ji perbraukia pirštu kur etiketė laiko šukes bet niekooo gerti šukių viduje nebeliko ir ne, atsargiai ar gl ak tu bjaurybe, ak, šūdas. Ji čiulpia, kad nustotų kraujuotiii. Dar visa laimė kad nesugalvojo liežuviu paieškoti ar nieko neliko. Gaila kad nebėra nes ten antispeptikas. Ji bus daktarė ir viską sutvarkys kai išsikvalifikuos koledže ir bus kvalifikuota, karjerose visi sako ji gali būti kas tik nori nes jie sako kad ji ta prasme, supranti, pakrutins smegenis, bet vis sako *tau teks pačiai panorėti niekas už tave nepadarys tik tu* na bet jei esi ir žmonės mato, kaip toji Žakė su katra nieks nešneka nes ji taip supistai pasikėlusi, pizė įsivaizduoja kad pasaulis ta prasme jai skolingas, tik pažiūrėk, o jei tokia esi tada žmonės vis eina pas tave ir šneka šikniai kaip manai, ir panašiai. Ne, būtų gerai laimėti loterijoje ta prasme, niekada nereikėtų dirbti, arba išgarsėti per televizorių, name kaip didysis brolis arba pop grupėje kuri laimi televizijos konkursą milijonine persvara, arba ne, ne, nes ji bus šaulė, stos į, kaip ten vadinasi kur šaulių reikia, tikriausiai jie labai daug kur reikalingi. Juk taiklių žmonių turi reikėti. Nes net kai ji girta kaip vyšta, ne v i šta, šūdas, ir vėl, tikrai, och, jau, šūdas. Tikrai? Tikrai? Ji atgalia ranka trinkteli į medžio kamieną virš savęs, ten pušis, och aha, skaudi šiurkštuma nepakankamai tolima kai trinkteli, och,

šūdų šūdai trijų negana, trijų, dar kaip reikalas nė nesutemo, žiū dar matai jas judaaant danguje, ir ji vėl pradeda. Pirštas dar kraujuoja ir supistai skauda. Trijų negana, atsimink, kitą kartą Džeze pasiimk keturis, gal penkis, paprašyk pinigų iš Džemos, sakyk kad mokyklos išvykai į Kinkreigo nacionalinį parką. Gal jis vėl ateis, vakar buvo gerai kai atėjo. Dar matėsi medžių viršūnės bet tik vos vos. Būtų gerai. Jei jis šįvakar vėl ateitų. Kai vakar ji jį pamatė, jis buvo prie angelų, ji priėjo ir paklausė, jis net stryktelėjo ją pamatęs, ji manė kad gal jis narkomanas ir paklausė ar ji ko nooors neturėtų, ji klausė ar taip o jis sakė ne. Tiesiog stovėjo žiūrėjo į ją ir sako:

Ne.

O kas tu tada, medžiotojas? klausė ji. Ji buvo blaivoka, ji manė kad gal lapėms ar paukščiams ar žiurkėms ar kam ten neleidžiama veistis jo du šautuvai, po vieną kiekvienoj rankoj, ir sulūžę. Kaip ten vadinasi kai jie tarsi perlaužti pusiau, ta prasme toj vietoj kur užtaisai, sulūžę, kabo ant jo rankos, kabo po vieną ant kiekvienos rankos, būt gerai prisiminti, tą kitą žodį kur sulūžę.

Ne.

Ar žvėrims šaudyti, ta prasme, pramogai?

Ne.

Ar žuvėdroms šaudyti?

Ne.

Ar įsibrovėliams šaudyti, ta prasme narkomanams ir panašiai? ar tu sargas?

Ne.

Na tai jei nešaudysi nieko kas gyvaaa o daugiau čia nėra į ką šaudyti išskyrus numirėlius kurių šaudyti nebereikiaa, tai į kokius bybius tu ruošiesiii šaudyti? sako ji. Jis atrodė senokas, neatrodo kaip tie kur gaujose būna. Neatrodė ta prasme ir kaip policininkas ar kas. Padėjo vieną šautuvą ant žemės ir primynė.

Nesikeik, sako jis.

Ji sulenkė kitą tiesiai ir prisidėjo prie akies ir šovė ir buvo didelis triukšmas kai pataikė į angelą ir pūkštelėjo akmuo, ji nuėjo pasižiūrėti ir pamatė kad pataikė į ranką o ranka buvo kažkaip uždėta ant širdies ir ta prasme ranka visa suskilinėjo o jos pirštai aptrupėjo nuo šovinio.

Oho kad pavareiii! sako ji, braukdama akmens dulkes nuo megztinio.

Pasitrauk iš ten, pašnabždom sako vyras, jis pamojo ranka su šautuvu jai prieiti. Tada pasidėjo šautuvą ir primynė ir pasiėmė kitą šautuvą sulenkė pažiūrėjo į jį ir šovė į angelą. Nunešė visą petį. Jis lukterėjo kol paukščiai liovėsi triukšmavęęę ir sutūpė medžių viršūnėse o kai jie nustojo vėl šovė iš to paties šautuvo ir vėl jie pasileido klykautiii. Nunešė viršugalvį ir pusę veido. Tada atlenkė šautuvus pasikabino ant rankų ir nusisukęs nuėjo.

Ar galima man pašaudyti? klausė ji.

Eik namo miegoti mergyt, sako jis eidamaaas pro ją, nėr ko vienai taip vėlai šlaistytis. Tavo tėvai bedieviai kad tau šitaip leidžiaaa.

Ji ta prasme apšalo. Iš kur pažįsti mano tėvus? šūktelėjo jam įkandin.

Vyras sustojo atrodė kažkoks netašytas. Apsisuko su visais ginklais ir grįžo pas ją. Sustojo prie vienos skulptūros.

Jei bent prasižiosi kad mane matei, sako jis, Dievas tave nubaus. Tai neprasižiok.

Gerai, sako ji, galvojaaa tebūnie jis toks psichas keistuolis Dievo pakalikas jei nori. Nesakysiu jeigu leisi pašaudyti, sako ji.

Vyras nužvelgė ją tarsi matuotųųų drabužius. Pažiūrėjo į laikrodį. Tada pažiūrėjo į medžius danguje. Greit, pasakė jis, kol neprašvito ir mūsų niekas nepagavo.

Jis vėl ištiesino šautuvą. Neliesk, pasakė. Pridėjo jai prie akies. Ji pažiūrėjo ir nieko nematė, tada vyras uždėjo ranką jai ant

galvos ir prilaikė, ji apvaliame šautuvo taikiklio stikliuke pamatė mirgančią tamsą ir šviesą, tikriausiai dangų, tada priartėjo medžiai, ir tvora prie kanalo tada antkapiai ta prasme kažkaip sumirgėjooo aplink. Tada jis atsiėmė šautuvą.

Stebėk, pasakė vyras ir prisidėjo jį prie galvos ir šovė į tą kur ranka pirštais prikabinta prie smakro. Ji nuėjo nubėgo ir pakėlė iš žolės akmens gabaliuką. Kai kurie pirštai dar styrojooo patys vieni bet vieta kur turėjo būti ranka prie kurios jie prikabinti buvo tuščia. Ji atnešė jam gabaliuką. Vyras jį paėmė ir nušveitė į krūmus.

Dabar, sako, šitas, ir nors tam atrodė truputį per senas apsisuko ant kulno kaip kaubojus iš filmo ir šovė tam į galvą, o kitam į Bibliją.

Jis bažnyčios pastorius. Angelai – stabai. Toks jo darbas. Jis parodė jai kuo skiriasi užtaisytas ir neužtaisytas šautuvas.

Tada visai išaušo ir vyras nuėjo.

Kai ji pažiūrėjo akmens spalva sudaužytos galvos to kuriam nunešė galvą ir petį viduje buvo grynai balta. Šįvakar ji vėl pažiūrėjo, jo banguoti plaukai krito ant likusio peties bet neturėjo galvos iš kur augti. Tas vyras grynas šaulys tai jau tikrai. Jis pasiutęs šaulys. Kapinių kampe su angelais daugelis sužaloti ir be galvų. Angelų yra tik vienam kapinių kampe, niekur kitur angelų nėra. Kažkaip ten viena religija turi angelų o kitoj uždrausti.

Ji taip ir nesuprato iš kur jis pažįsta jos tėvus. Jie visai nereligingi. Jis taip ir neatsakė. Galbūt jis ją mulkinooo. Ji spėlioja, jei tikrai juos pažįsta, ta prasme ar pažįsta juos abu, ar jos motiną ir tėvą atskirai. Ji svarsto, ta prasme, ar jis pasakys jiems ją matęs ir kur ji buvo tokioj vėlumoj lauke ne namie ir panašiaiii. Bet jei tik nesakys Kimberlei bus viskas gerai. Kažin ar jis pažįsta Kimberlę. Ji jau blaivi. Kaip, a, kas galėtų būti blaivus? Nesvarbu ji jaučia kiekvieną šūdelį, viską, kas tik yra visoje visatoje ji jaučia. Mažutėliuką aštrų akmenuką po koja, riešus kutenančią

žolę, šiltai šaltą orą visur aplinkui, liūdnai gęstančias šviesas kurios dega visų žmonių kambariuose namuose už kanalo kurias mato pro medžius ir vielinę tvorą, ir pirštą gelia kaip reikalas ir panašiai. Ji apvyniojo jį trauklapiu ir jei stipriai laikys kraujas nustos.

Daugiau jau nesutems, jei tas vyras ateis, tai dabar. Ji turi nesudužusį butelį – tiesiog neįtikėtina kad nesudužo – bet ji nebegirta, nebelabai, ogi labiausiai norėjo pažiūrėti ar visai nusitašiusi vis tiek pataikytų nes tas būtų tikrai įspūdinga. Bet pamatyti ar taikliai šaudo nenusitašiusi irgi gerai. Nes pirmiausia jai rūpi, ta prasme, ar ji taikli. Šautuvas atrodė sunkus, tas didesnysis, antra, ar jai bus per sunku jį sulenkti, ar kas nors turės padėti, ar ta prasme galėtų ir pati, va ką reikia sužinoti.

Angelai kelia tuščias naivias akis į dangų.

Vyrai vis dar smaginasi numirėlių kalvoje.

Žuvėdros renkasi ant upės kranto, ruošiasi rytui.

Kažkas miega užrakintoje betono būdelėje, galbūt tranzuotoja su kuprine po galva ar valkata, kurį reiktų išvyti policijai, o ne duoti nemokamą kambarį ir lovą.

Tūkstančiai skudurų ant medžio prie senojo šulinio nejudėdami sveria šakas.

Pabaisa miega giliai ežero dugne, krusčiodama didžiuoju peleku, keldama vandeny nuosėdas.

Turistai miega viešbučių, svečių namų ir užeigų lovose.

Gerieji miestelėnai. Blogieji miestelėnai.

Vidury nakties šviesa.

irimas

Ką šiam pasakojimui turit žinoti apie mane? Kiek man metų? kiek uždirbu per metus? kokią mašiną vairuoju? Štai, žiūrėkit, štai aš pradžioje, viduryje ir pabaigoje išsyk, myliu tą, kurios negaliu turėti. Galvoju apie ją, kai tik nubundu, saulėtą ir naują, tada visą dieną nuo vilčių sukasi galva, o už viso to blyškus kaip perdegusi lemputė žodžio „niekada" faktas.

Pamatau kažką prieškambario veidrodyje. Pažiūriu darsyk. Ten aš. Pirmąsyk per daugybę dienų pamačiau save, atrodau taip, tarsi miegočiau su drabužiais. Einu į virtuvę ir matau puvėsiais apskretusių indų krūvą. Neatsimenu, ar iš jų valgiau. Einu į svetainę; knygos išmėtytos ant grindų.

Išeinu į sodą ir žiūriu į obelį. Tai jauna obelis, aš ją pasodinau prieš trejus metus. Ji tokio pat aukščio kaip aš. Pirmais metais ji sunokino vieną obuolį, valgomą, aitrų ir skanų. Antrais sunokino tris. Šiemet ji apkibusi mažučiais nokstančiais obuoliukais, jų daugiau negu dešimt. Bet jos švieži lapeliai, regis, miršta. Iš arčiau pamatau, kad ūgliai ant šakelių apspisti žalių ir rožinių amarų. Didesniųjų išsprogusių lapelių viršus atrodo skaidrus ir švarus, iš apačios jie tarsi plytomis apmūryti vabzdžiais, o kelių lapų krašteliai tvirtai susukti, nuo to jie ir miršta. Kai juos

atvynioju, randu mažutėles purvo scenas, tarsi kiekviename susuktame lape tūnotų atskiras apleistas gamyklos kiemas.

Visur aplink šaknis, aukštyn ir žemyn medelio kamienu, įsitaisiusios ant pačių šakelių galiukų, baksnodamos susigrūdusius amarus ir saldžias kietas naujausias lapų užuomazgas: skruzdės.

vidurys

Tik negaliu ilgai kalbėti, sako mano draugė, artėja Londonas, tuoj prasidės tunelis.

Ne, klausyk, man viskas gerai, sakau aš. Tikrai tvarka. Tikrai gerai. Tik norėjau tavęs paklausti, po visą obelaitę ropinėja skruzdės, o ant lapų šimtai amarų.

Tik nepilk nuodų, sako ji. Apnuodysi obuolius, žemę ir medį, nė nekalbant apie skruzdes. Tai skruzdžių ferma. Jos veisia amarus. Turėsi jų prašyti išeiti. Elkis mandagiai. Klausyk, aš dingstu.

Vienuolyne? Komoje? Liūdesyje? Nesvarbu, jos balsas nutrūko. Padedu ragelį, perlipu per knygas ant grindų ir einu į sodą. Einu tiesiai prie medelio ir susirandu šakelę, kurios galą čiupinėja skruzdė. Prisikišu šakelę prie veido, kol skruzdė taip arti, kad net liejasi. Ji manęs nepastebi, nepastebi nieko, tik šakelės galą, kurį prisikišu prie burnos kaip garsiakalbio mikrofoną. Būk gera, išeik, prašau. Čia mano obelaitė, o jūs žudot lapelius. Būk gera, pasakyk kitoms skruzdėms, kad išeitų kartu su tavim.

Sodininkaujate? per tvorą klausia manęs kaimynas.

Jis iš tikrųjų turi galvoj, bet nesako: kodėl tu ir vėl namie ankstyvą popietę, o ne darbe?

Anksti grįžot, sakau.

Laisvadienis, paaiškina jis. O jūs? Negaluojat?

O iš tikrųjų turi galvoj: ar tave atleido? išmetė iš darbo? ar dabar aš uždirbu daugiau negu tu? ar dar įstengsi sumokėti paskolą, ar gausi parduoti namą? o kiek jis bus vertas, nes manasis tikriausiai vertas daugiau, nes aš savąjį daugiau tvarkiau negu tu.

Ne ne, viskas gerai, atsakau. Paaiškinu, kad pasiėmiau ilgas atostogas. Ar ką nors nusimanot apie skruzdes? klausiu.

Skruzdes? sako jis. Reikia jas naikinti. Kitaip nieko nebus. Kitaip jos visur išplis.

O iš tikrųjų turi galvoj: tegu nedrįsta plisti į mano sodą.

Jis ištraukia iš pašiūrės žoliapjovę, nupjauna žolę, nors pjovė prieš tris dienas, vėl padeda žoliapjovę į vietą.

O iš tikrųjų turi galvoj: tu prastai prižiūri savo veją. Tik pažiūrėk, koks tavo sodas. Dėl Dievo meilės, tik pažiūrėk.

Jis eina vidun; išgirstu, kaip trinkteli jo galinės durys. Dabar jau laukiu prie medžio kokį pusvalandį. Skruzdės, rodos, nedaro nieko neįprasta. Tikrai neatrodo, kad ruoštųsi išeiti. Išsitraukiu iš pašiūrės seną dviratį ir važiuoju į prekybos centrą, ir visą kelią galvoju apie odą vidinėje jos rankos pusėje ir kažin koks jausmas ją liesti, įsivaizduoju jos krūties svorį savo burnoje, ant akių, tad kai pasiekiu prekybos centrą, pasuku į maisto prekių parduotuvę, kur visada einu, o ne ūkinių prekių, kur ketinau eiti. Stoviu vaisių ir daržovių eilės vidury ir nesusigaudau, ką čia veikiu.

Mokinė krauna nektarinus. Jai kokie penkiolika metų. Jos ženklelyje parašyta JUMS PADĖS ANDŽELA.

Papasakoju Andželai apie skruzdes. Ji žiūri į mane taip, tarsi visą gyvenimą nebūtų girdėjusi nieko keistesnio. Ji nužvelgia mano drabužius ir plaukus. Ji traukiasi atatupsta. Po kelių minučių prie manęs prieina maždaug trisdešimties metų moteris.

Ant jos ženklelio parašyta HELENA SELAR, VADYBININKĖ.

Kuo galiu padėti? klausia ji.

Papasakoju jai apie skruzdes.

Malti raudonieji pipirai, sako ji. Jokia skruzdė nelips į pipirus. Joms nepatinka purvintis jais kojas.

Ačiū, sakau.

Nueinu į prieskonių eilę ir nusiperku keturis pakelius švelnių raudonųjų pipirų. Perku švelnius, ne aštrius, nes rūpinuosi per daug nesužeisti skruzdžių. Andžela ir Helena Selar stebi, kaip aš sumoku ir išeinu; jos vis dar stebi, kai atrakinu dviratį nuo priekinio parduotuvės lango.

Kai grįžtu į sodą, apiberiu medį dviejų pakelių turiniu. Skruzdės ir toliau ropinėja aukštyn žemyn ir per oranžinius miltelius po medžiu, tarsi jų ten nė nebūtų, ten tebūtų žemės.

Einu į namą ir skambinu tėvui.

Žiūriu futbolą, rėžia jis.

Nedėk ragelio, šaukiu.

Iškart skambinu dar sykį. Telefonas ilgai pypsi.

Ko? sako jis, pakėlęs ragelį. Na, reikia nudažyti medžio kamieną baltai. Joms balta spalva nepatinka. Niekada neina ten, kur balta. Ne visą kamieną ir dėl Dievo meilės ne laku, nes pažeisi medį. Emulsija. Apibrėžk aplink baltą ratą, ir jos nebeateis.

Vėl einu į pašiūrę ir susirandu seną dažų skardinę. Atsuktuvu nukrapštau dangtuką. Nerandu teptuko, tai atsuktuvu nutepu baltai tris colius aplink visą medžio kamieno apačią.

Sėdžiu ant žolės ir laukiu, kol dažai nudžius. Saugau, kad į šlapius dažus neįklimptų skruzdės.

pabaiga

Nuspriegiu skruzdę nuo šakelės galo. Nuimu nuo medžio dar vieną ir sutraiškau. Pamatau kitą bėgant kamienu ir pritrėškiu nykščiu. Ant kamieno panikuoja dar kelios skruzdės. Iššudau jų kiek tik galiu. Paskui liaujuosi žudyti. Jei nori, tenužudo medį. Ką aš galiu padaryti? Nieko.

Einu į namą ir pradedu abėcėlės tvarka dėlioti knygas atgal į lentynas.

Paskui vėl išeinu į sodą ir apkasu medį. Kasuosi iki pat šaknų. Nors šis medis čia teaugo trejus metus, jo šaknys labai tvirtos. Kastuvu jas nukertu, tada iš visų jėgų įsiręžiu, kol medį išraunu.

pradžia

Įsimyliu.

Vaizdingiau tariant, vieną dieną einu gatve, kai staiga nei iš šio, nei iš to į mane trenkia žaibas. Tas žaibas – kažkokia nesąmonė; nelyja, netgi nedebesuota, diena labai graži, nors pietuose oras labai karštas, o šiaurėje vėsesnis, tai, matyt, žaibas kilo susidūrus tiems dviem frontams. Kai jie susidūrė, rodos, man kažkas skėlė į pakaušį beisbolo lazda arba įjungė į elektros lizdą, srovė įžiebė visą mano kūną. Apsvaigau, bet švyčiu. Po drabužiais kibirkščiuoju taip, kad tenka prisidengti akis. Iš po rankogalių per plaštakas veržiasi šviesa. Pasidedu rankas po savim ir markstausi ant šaligatvio krašto.

Ji sustoja pakelėj. Palieka mašinos dureles praviras ir prieina prie manęs. Ji švyti, ji irgi šviečia. Atrodo kaip vasara. Aš jus mačiau, aš viską mačiau, sako ji man. Papasakoja apie staigią

šviesą, šovusią iš dangaus, ir sako, kad mano pakaušis susidūrė tiesiai su ja. Ir, aišku, kai pirštais pasičiupinėju kaukolę, randu išdegusių plaukų kuokštą ir dar užuodžiu lengvą svaigų degėsių kvapą.

Galiu pasakyti, kad jos plaukai geltoni.

Galiu pasakyti, kad jai maždaug dvidešimt penkeri.

Nė neįsivaizduoju, kokia jos mašina.

Eina dienos, eina savaitės, galbūt net mėnesiai, o aš myliu dangų, žemę, bites, išsivoliojusias gėlių žiedadulkėse. Pabundu iš meilės. Užmiegu iš meilės. Mano obelaitę apipuolė skruzdės ir žudo jos lapus. Na ir tegu. Myliu kiekvieną iš jų, kiekvieną nematomą DNR atspaudą, kurį jos palieka ant žievės. Sėkmės joms. Tikiuosi, jų amarai klestės. Myliu jų amarus. Taip pat myliu ne tik savo draugę, kurią šiaip ar taip myliu, nes ji mano draugė, bet ir kaimyną, ir Andželą su Helena Selar iš parduotuvės. Myliu savo niurgzlį tėvą. Pareinu iš sodo ir sėdžiu svetainėje tarp knygų, kurias numėčiau nuo lentynų, nes kaip kitaip kada nors dar jas paimsiu ir atsiversiu? Atverčiu atsitiktinį savo senojo Čeimberso dvidešimtojo amžiaus žodyno puslapį. Viskas turi prasmę. Gordijaus: plg. Gordijaus mazgas. *Hylic* reiškia kūniškas. „Reikėti" reiškia norėti ko nors, be ko negalima apsieiti; būsena, kurią reikia išspręsti; būtinybė. *Spelter* yra cinkas su priemaišomis. Spindulys yra mažas šviesos srautas, ryškumas, dažnai vartojamas perkeltine prasme, pvz., vilties spindulys, pažinimo spindulys.

Guliu ant grindų su knygomis po galva, po kojomis ir spoksau į lubas ir musių nutupėtą seną lempą, ir šioje pasakojimo vietoje netgi lubos dangiškos.

knygų klubas

Dingusi mergaitė buvo mano bendraamžė. Jos mokyklinę nuotrauką spausdino laikraščiai ir rodė Škotijos žinios per televiziją, man tuomet tai atrodė labai įspūdinga, nes niekas iš mano aplinkos niekada nepakliuvo į televiziją, netgi Škotijos. Man buvo dešimt metų. Ilgas šviesias tos vasaros naktis praleidau žaisdama viena prie šiltnamio, kurį mano tėvas statė vidiniame kieme. Jame dar nebuvo nei augalų, nei stiklų, tik betono grindys, šonų ir stogo karkasas ir naujos durys, stringančios ant vyrių. Galėjau kaišioti rankas pro nesamą stiklą ir įsivaizduoti, kad kišu jas kiaurai vientisą sieną kaip *Bioninėje moteryje*. Galėjau persisverti per durų viršų, tarsi jos būtų arklidės durys, arba palįsti po metaliniu vamzdžiu ties jų viduriu ir įeiti per apačią jų neatvėrusi.

Pro tvorą girdėjau, kaip prie garažų tėvas su kažkuo kalbasi. Jis pašaukė mane iš sodo. Ji labai mėgsta knygas, sakė jis vyriškiui. Va, pasakė jis man, šitas žmogus sako, kad leis tau išsirinkti kokią tik patiks knygą iš jo vagonėlio, o kai perskaitysi, ją grąžinsi ir gausi naują.

To vyriškio vardas buvo Stivenas; jis prekiavo knygomis Kalnuose ir Salose. Jo vagonėlis buvo pilnas knygų. Prie galinių

durelių buvo sulankstomi laiptukai; į vidų eiti buvo galima, nes tėvas leido. Tai nebuvo biblioteka, knygas ne skolino, o pardavinėjo. Ten buvo knygų, kurios vadinosi „Papiljonas“ ir „Siogūnas“. Išsirinkau tokią, kur kažkas kažko ieškojo, ant viršelio šypsojosi ir cigaretę rūkė aktorė, vardu, kaip dabar jau žinau, Diana Kyton; išsirinkau ją, nes ji buvo graži.

Jei atsargiai su ja elgsiesi, pasakė vyriškis iš vagonėlio, paskui galėsiu ją parduoti.

Jis parodė man, kaip ją laikyti ir švelniai atversti, kad nesusilamdytų viršelis ir murzinomis rankomis neišpurvinčiau puslapių kraštų. Skaičiau ją lovoje. Rašė apie seksą, paskui kažkas ją nužudė. Kasnakt laikiau knygą, kaip jis man rodė, galvodama apie tą, kuris ją skaitys po manęs, galbūt gyvenantį vienoje iš salų. Kas nors tenai nupirks ją iš vagonėlio ir laikys namuose, o aš turėjau pasirūpinti, kad jie nesužinotų, jog prieš juos ją skaičiau aš. Turėjau bendramokslę iš Vakarų salų. Ji kalbėjo taip, tarsi jos žodžiuose būtų papildomų garsų, purių lyg nėriniai, kokius mano motina ilgais segtukais prikabindavo prie naujųjų minkštų svetainės baldų ranktūrių.

Mano motina, šaltai ir tvirtai žvelgianti į mane virš pusryčių lėkščių.

Jona, atrodai pablyškusi, pasakė ji. Eikš čia.

Ji palietė mano kaktą. Aš nemiegojau ilgiau už visus, keliskart skaičiau tas vietas, kur apie seksą, ir ten pabaigoj, kur tas vyras, laikiau knygą kiek įmanoma mažiau atverstą, pakreipusi galvą, mėgindama įskaityti žodžius, pasislėpusius vidiniuose eilučių galuose.

Aš skaičiau iki vėlumos, atsakiau.

Ji peiliu stropiai ir taupiai tepė ant skrebučio sviestą. Nė vienas iš mano tėvų knygų neskaitė. Jei dirbi, neturi tam laiko. Ypač motina neturėjo tam laiko, nematė prasmės, todėl iki šiol negaliu atsistebėti, kad vienas iš nedaugelio jos daiktų, kuriuos

dar turiu dešimt metų po jos mirties, yra knyga. Vašingtono Irvingo *Ripas Van Vinklė ir kiti nutikimai*. Ji davė man ją vieną popietę, kai buvau jau daugiau nei dvidešimties, vasaros koledžo atostogas leidau namie; turėkis, pasakė ji. Dievas žino, kur ji ją laikė, niekada anksčiau nebuvau jos mačius, o žinojau kiekvieną namų knygą. Tai buvo leidimas moksleiviams. Viduje, ant išspausdinto langelio su užrašu „Ši knyga priklauso" dailia ranka įrašyta jos mergautinė pavardė ir mokyklos pavadinimas, o ant puslapių kraštų netvarkingomis, nevienodo dydžio, dėmėtomis spausdintinėmis raidėmis iškeverzotas jos vardas. Leidimo metai 1938, tais metais mirė jos tėvas, ir jai teko mesti mokslus. Jai buvo keturiolika. Dabar turiu knygą, jos pilkas odines vairavimo pirštines ir vestuvinį žiedą.

Visa tai mąstau tarp oro uosto ir namų, juodame taksi, važiuojančiame per Pietryčių Angliją. Vairuotojas baisiausiai nekantrauja su manimi šnektelėti, jaučiu. Išsiimu iš krepšio knygą ir atsiverčiu, nors žinau, kad jeigu iš tikrųjų pamėginsiu skaityti, subloguosiu nuo supimo. Toji knyga pernai nominuota daugybei apdovanojimų. Ją parašė vyras, o visa gudrybė, kad parašyta taip, tarsi būtų rašiusi moteris. Visi sako, kad ji gera. Apverčiu ją rankose. Ji kvepia mano tėvo pomidorais. Mano krepšys pilnas pomidorų, vieni beveik prinokę, kiti dar žali. Kai grįšiu namo, turėsiu sudėti juos ant palangės.

Vairuotojas pusiau atsigręžia į mane. Atsiverčiu knygos vidurį. Pažvelgiu į ją, paskui pro langą. Pakelės žolė vėl aukšta, laukai auksiniai, kaip visada tokiu metų laiku. Paspaudžiu mygtuką prie ranktūrio, ir stiklas man iš dešinės nusileidžia. Įplaukia vasaros oras. Vasaros vis sukasi ratu, regis, niekada nesensta, visos lygios, vienodos, vėl grįžo vasara, bet iš tikrųjų jos sensta taip pat beviltiškai, kaip padėjus seną 45 apsisukimų plokštelę ant patefono disko arba gal paėmus seną 45 apsisukimų plokštelę nuo patefono disko ir ramią kaip šiandien dieną sviedus

į kanalą, o paskui stovėjus ir žiūrėjus į paviršių, kur niekaip nepasakysi, kad kas nors ką tik strykčiojo arba skendo ar išvis kas nors vyko.

Dabar vairuotojas kažko manęs klausia. Atsiprašau, sako jis iš už pertvaros. Kur jums reikia?

Jo balsas skamba stipriai, bet tarsi iš toli. Jau sakiau jam, kur važiuoti. O jei važiuojam ne ten? Neturiu su savim daug pinigų, o judantis skrituliukas ant jo taksometro, kuris kas trys ar keturios sekundės įsižiebia vis plačiau, o kai apsisuka visas ratas, reiškia dešimt pensų, jau neramiai apsisuko daug kartų, o mes dar tik Londono pakrašty.

Pakartoju jam miestelio pavadinimą.

Suprantu, bet kur? klausia jis.

Netoli centro, kai atvažiuosim, parodysiu, šaukiu pertvarai.

Bet kur tiksliai? klausia jis. Kokioj gatvėj gyvenat? Kaip rašoma?

Jūs jos nežinosit, šaukiu. Ji labai mažutė.

Nereikia taip rėkti, sako jis. Aš jus girdžiu.

Neatitraukdamas žvilgsnio nuo kelio, jis parodo į užrašą sau virš galvos. Kai šviesa dega, ten parašyta, galite kalbėtis su vairuotoju.

Ak, tikrai, šaukiu. Paskui kalbu ramiau. Mano gatvė labai mažutė, sakau, bet kai privažiuosim, parodysiu, kur sukti.

Ne, sako jis. Pasižiūrėkit.

Ant jo prietaisų skydelio pritvirtintas ekranas, dydžio sulig plona knygute. Jis atlenkia jį ir atidaro. Paspaudžia kelis mygtukus.

Aš jam pasakiau, į kokį miestą važiuojam, sako jis.

Iš ekrano sklinda balsas, toks viduriniosios klasės anglės. Ji sako: *už kito žiedo važiuokite tiesiai*. Tuo pat metu ekrane pasirodo lygiai tie patys žodžiai.

Mes privažiuojam žiedą. Už jo važiuojam tiesiai.

Tai kur tiksliai gyvenat? klausia vairuotojas.

Jis įrašo mano gatvės pavadinimą į savo aparatą. Sušvinta keli žemėlapiai. Štai čia jūs gyvenat, taip? ar čia gyvenat? klausia. Ten? Jis sukioja galvą tai į mane, tai į kelią, paskui vėl į mane, paskui vėl į kelią. Jam sukant taksi krypteli. Aš čiužinėju ant sėdynės.

Taip, sakau.

Matot? sako jis. Neblogai, ką? Jis gali rasti bet kokią vietą. Kur tik paprašysit. Visiškai bet kur. Jis siunčia signalą į palydovą, o palydovas siunčia signalą atgal.

Jis parodo mažą tamsią dėžutę, prikabintą kitoje taksi pusėje.

O dar galima įjungti, kad kalbėtų balsas arba tik rašytų ekrane, jeigu nenori klausytis balso, arba abu, jeigu nori abiejų, arba nė vieno, jei nereikia nei balso, nei užrašo, aiškina jis.

Jis įjungia ir išjungia balsą, kad man parodytų. Pagarsina jį ir pritildo. Jis daug už mane jaunesnis. Taksi naujas. Visos metalinės jo dalys atspindi šviesą, o pilkas vidus naujas. Ant durų prie mano rankos lipduke parašyti žodžiai „Didžiuojamės pagaminę Koventryje".

Jis kainavo tūkstantį aštuonis, sako jis, ir gali jis dar daugiau. Jis sako, pažiūrėkit, va, kiek daug visko jis sako.

Už kito žiedo, sako moters balsas, *važiuokite tiesiai.*

Jis vieną po kito suspaudo kažkokius mygtukus.

Jis man sako trumpiausią kelią, sako jis. Ir dar ramiausią. Jis tiksliai pasako, už kiek tiksliai mylių reikės sukti į kairę ar dešinę. Jis pasako, kur vyksta kelio darbai. Pasako, kiek mylių iki jūsų namo, ne tik iki miesto, bet iki pat jūsų namo, ir, žiūrėkit, gali pasakyti man kelią, kur susitaupys degalų, o kai atvažiuosim į miestelį, tiksliai pasakys, kaip nuvažiuoti iki jūsų namo ir už kiek tiksliai jardų reikės sukti į kairę ar dešinę, kad ten patektume. Matot tą kelio ženklą? Kas ten parašyta?

Bedfordas 15 mylių, sakau aš.

O čia pažiūrėkit, šičia, ką čia rodo?

Bedfordas 15 mylių, sakau aš.

Būtent, sako jis. Būtent. Tai jei mums reikėtų į Bedfordą, nereikėtų nė to ženklo, tiksliai žinotume, kad jis už penkiolikos mylių. Ar kada anksčiau važiavot šitokiu taksi?

Ne, sakau, dabar pirmas kartas.

Patyliukais svarstau, ar čia ne koks gudrus merginų kabinimo būdas. Gal važiuojam į Bedfordą. Jis pasakoja, kad netrukus visi taksi ir tikriausiai visos mašinos turės tokią navigacijos sistemą.

Mano vardas Vazimas, sako jis. Duosiu jums savo mobiliuko numerį, ir kai tik prireiks taksi iš Lutono, galėsit man paskambinti, ir aš jus paimsiu iš oro uosto.

Kaip? sako jis, kai pasakau savo vardą. Kaip rašoma?

Jis pagalvoja.

Skamba kaip trys žodžiai, ne vienas, sako jis.

Tai salos pavadinimas, sakau. Tokia vietovė. Galėtumėt įrašyti jį į savo mašiną ir per ją susirasti mane.

Cha cha, sako jis. Bet, jei nenuskambės įžūliai, iš kur jūs kilusi?

Rodau jam į ekraną. Juk tiksliai žinot, sakau.

Hm, sako jis. Ne, o prieš tai. Jūs ne vietinė. Girdžiu iš tarties.

Už kito žiedo, sako viduriniosios klasės moters balsas, *sukite į kairę.*

Jis pasakoja, kad turi Glazge dirbantį pusbrolį. Aš paaiškinu, kad mano gimtinė toli nuo Glazgo.

Aš buvau svečiuose, sako jis. Lijo.

Jis pakelia abi rankas nuo vairo ir gūžteli pečiais, rodydamas visą vietovę aplink, skendinčią popietės saulėje.

Aš linkteliu ir nusišypsau. Atsilošiu.

Ar jums nekaršta? Gal įjungti kondicionierių? Pasakykit, jeigu ko nors trūksta, sako jis.

Nieko, atsakau. Ačiū.

Jei norit nusnūsti, prašom, sako jis. Pažadinsiu, kai būsim prie namų.

Jis paspaudžia jungiklį ant prietaisų skydelio. Raudona lemputė jam virš galvos užgęsta.

Jos vardas buvo Karolina Fergiuson, ji gyveno žemiau palei Ferį, prieš naująjį tiltą, ir aš atsimenu parduotuvių vitrinose iškabintus plakatus su jos mokykline nuotrauka, ji atrodė liūdna. Ją rado dėdės namuose Kinmilise, išslapstytą po visą namą spintutėse, parduotuvės maišeliuose, atsimenu, mano tėvų draugas užėjo ir jiems papasakojo; jis žinojo, nes dirbo policijos laboratorijoje, ir kad jiems įėjus dvokė siaubingai, nors vasara nebuvo tokia pasiutusiai karšta kaip pernykštė; jie kalbėjosi virtuvėje, aš klausiausi už durų, o kai mane išgirdo, motina užriko man eiti į sodą ir parnešti skalbinius. Tą vasarą ištisas savaites pirmoje vietoje buvo Donos Samer „I Feel Love", paskui – „Brotherhood of Man". Pabėkim kartu, pabėkim visam, Andželo. Dabar vos išgirdus tas dainas pagalvoju apie aną metą. Mums neleisdavo eiti iš kiemo; visą laiką turėdavom būti ten, kur tėvai mato. Kitą vasarą vėl galėjom eiti, kur panorėję, o kas buvo pirmoje vietoje, neatsimenu.

Krepšyje prie pomidorų guli luitas užšaldytos sriubos plastikinėje dėžutėje; kad neištirptų, jis suvyniojo ją į laikraštį. Jis negeria jokių daktaro prirašytų tabletčių. Jis tuo didžiuojasi. Tu kvailioji, sakiau. Nesąmonės, atsakė jis, jos labiau kenkia negu padeda. Jis išsivedė mane į kiemą ir parodė kažkokius milžiniškus betono luitus prie šiltnamio, sakydamas, kai tik tu išvažiuosi, sunešiu tuos luitus ir sukrausiu kitam sodo gale, tada galėsiu ant jų užmesti vagonėlį, o dar garaže yra šaldiklis, kurį šiandien parnešiu į namą, jei tik tilps pro duris. Tu juokauji, tiesa, pasakiau. Bet jis viena ausim neprigirdi ir buvo nusisukęs nuo manęs, man atgręžęs prastąją ausį, todėl neatsakė.

Jaučiu, kaip taksi suka kairėn. Sriuba suvyniota į laikraščio straipsnį apie dingusias mokinukes, matyt, dėl to ir prisiminiau Karoliną Fergiuson. Karo grėsmę jie nustūmė į antrą ir trečią

tarptautinių žinių puslapius. Jos visada dingsta vasarą, tarsi tam ji būtų tinkamiausias laikas, tarsi jų pagrobėjai lauktų kaip kokie ūkininkai, vaisių rinkėjai ar geltonosios spaudos redaktoriai tinkamų orų. Kai man buvo kokie dvylika, vieną vasaros naktį grįžau namo vėlai, o jie mane šaukė ir šaukė visur, bet aš negirdėjau, jie taip supyko, kad sviedė mane per virtuvę, tėvas griebė už vienos rankos, o mama kitą paleido. Aš atsitrenkiau į spinteles. Visa nusibrozdinau. Ji ypač mokėjo siautėti, šakutės spyglius besdavo į bulvės kąsnį prie pietų stalo, grėsmingai nuo manęs nusisukdavo ir nieko nesakydavo, o tas jos nieko nesakymas buvo daug piktesnis, negu sakymas kai ko, ką prisimenu ją sakius:

Jona, prisiekiu, tuoj tau užvažiuosiu.

Tu mane pražudysi, padauža.

Kai manęs nebebus, pasigailėsi.

Tada prisimenu tai, apie ką jau daug metų negalvojau. Ji stovėjo prie stalo ir vartė žurnalą, tada jį pakėlė ir pažvelgė per kambarį į mane. Buvo vasara. Aš sėdėjau ant sofos ir žiūrėjau bet ką per televizorių. Man buvo septyniolika ir bloga nuotaika. Ji pamojavo ore žurnalu.

Man rodos, gal įstokim, sako ji.

Tikriausiai koks nors siuvimas ar katalikybė, ar kad būčiau labiau panaši į mergaitę, kokia turėčiau būti. Žiūrėjau televizorių, lyg jis rodytų ką nors labai svarbaus.

Tik po vieną pensą, sako jis, jei nusiųsi ten, gausi keturias knygas. Tik po pensą. Gali išsirinkti iš visų knygų šitam puslapyje. Tik reikia pirkti jų Mėnesio knygą. Tada paskui jie siųs savo Mėnesio knygą kas mėnesį visus metus, ir jei nenori, gali jos nepirkti. Čia šitiek visko, ką gali gauti už pensą. Viljamo Šekspyro *Rinktiniai raštai*. Tau juk tokia knyga praverstų.

Ką? pasakiau, nes jau beveik metus kariavau, kad man leistų universitete studijuoti anglų, ne teisę ar kalbas, bet specialybę,

su kuria niekada negausiu žmoniško darbo. Tebematau save, einančią per kambarį, išplėstom akim, veidu kaip vaiko arba žmogaus, kurio beviltiškai svetimą kalbą staiga suprato, o mano motina, patenkinta savim, tiesia man atverstą puslapį.

Mes užsisakėm Šekspyro rinktinę, žodyną, tezaurą ir citatų rinkinį. Po keturių savaičių jos visos vienoje dėžėje atėjo paštu, o prie jų buvo Knygų klubo Mėnesio knyga kietu viršeliu, vadinosi *Princesė Ana ir jos žirgai*. Mano motina juokėsi ir juokėsi. Tada pamatė tos knygos kainą.

Kitą mėnesį Mėnesio knyga buvo apie karalių rūmus. Paskui – apie Eduardo laikų anglų damos gyvenimą. Dar paskui – apie karališkosios šeimos narių sodus ir kilnius namus, visos žvilgėjo spalvotais puslapiais, brangios, sunkios knygos kietais viršeliais, o mano motina, kuri vis pamiršdavo išsiųsti jas atgal per privalomas aštuonias grąžinimo laiko dienas, vis turėjo už jas mokėti. Jos buvo sukrautos galiniame kambaryje ant grindų po kavos staleliu, ir kaskart semestro pabaigoje grįžusi namo rasdavau jų vis daugiau.

Kažin kur visos tos niekam nereikalingos knygos dėjosi, kur jos dabar, ar vis dar kur nors neskaitomos sukrautos tėvo name, tik staiga išgirstu kalbant vairuotoją. Atsimerkiu. Raudona lempelė virš jo galvos dega.

Pažiūrėkit, mes jau prie pat, sako jis.

Fone viduriniosios klasės moters balsas sako jam už dvidešimties jardų sukti kairėn.

Beveik namie, sako jis.

Beveik namie, sakau aš.

Jis atsargiai stumiasi tarp mašinų, surikiuotų abiejose pusėse siaurų gatvelių pakeliui į siaurą mano gatvelę. Jis vairuoja gerai.

Jūs juokėtės per miegus, sako jis. Turbūt gerai miegojot.

Jis sustoja prie mano namo. Skaitiklis rodo ne tiek daug,

kiek tikėjausi. Lygiai tiek, kiek jis ir sakė. Išsiimu pinigus ir perskaičiuoju, ir dar bandau sukrapštyti neblogų arbatpinigių, o norėčiau paklausti, kas jums davė vardą Vazimas? motina ar tėvas? ar kieno nors garbei? ar ką nors reiškia? ką reiškia? noriu paklausti, ar jūs vedęs? ar turit vaikų? ar jūsų tėvai dar gyvi? ar jie tokie seni, kad turi gerti kokius nors vaistus, bet jų negeria? ar užaugot Lutone? ar smagu buvo? kaip ten dabar, kai užsidarė Voksholas ir tiek žmonių neteko darbo? ar galėtume nuvažiuoti kur nors kitur, visai bet kur? ar galėtume važiuoti ir nežinoti, kur važiuojam, kol neatvažiuosim? gal galėtume išjungti navigacijos sistemą ir pažiūrėti, kur nusibelsim?

Išlipu iš taksi ir duodu jam pinigus.

Ačiū, sakau.

Jūsų knyga, sako jis. Nepamirškit.

Pasilenkiu ir paimu ją nuo sėdynės.

Dabar jis žiūri į laikrodį. Žiūrėkit, sako jis. Labai greit atvažiavom. Važiavom gerais keliais. Pasisekė.

Jis užrašo savo numerį ant kitos kvito pusės ir liepia paskambinti, kai kitą sykį reikės grįžti namo. Jis nuvažiuoja iki gatvės galo, pasuka už kampo ir dingsta iš akių. Aš susieškau raktus, atsirakinu laukujes duris, einu vidun ir užsidarau.

patikėk manim

Aš turiu meilužį, sakau aš.

Ne, neturi, atsakai tu.

Buvo sekmadienio rytas. Lauke skambėjo bažnyčios varpai ir kažkas pjovė žolę; buvo rugsėjis; šiemet nebedaug bus dienų žolę pjauti. Aš paruošiau tau kavos, o tu nuėjai ir parnešei namo raguolių, paskui vėl nusirengei, numetei drabužius ant grindų ir įlindai vėl į lovą šalia manęs. Apsikabinai rankomis per juosmenį, galvą padėjai ant nugaros.

Turiu, atsakiau. Netiki?

Neturi tu jokio meilužio, man už nugaros pasakei tu.

Ne, iš tikrųjų, gerai sakai, atsakiau. Neturiu meilužio. Joks jis man ne meilužis, viskas daug rimčiau. Tiesą sakant, aš ištekėjusi už vyriškio, kurio tu nepažįsti, ir su juo tau nežinant turiu tris vaikus.

Aha, atsakei tu.

O kai kasdien išeinu iš namų, o tu manai, kad einu į darbą, aš iš tikrųjų einu pas savo šeimą.

Tu eini į svetimus namus... sakai tu.

Na, jie ir mano... sakau aš.

Ir būni ten visą dieną? klausi tu. Nuo pusės devynių iki šešių?

Ten daug darbų, atsakau aš. Reikia sutvarkyti pusryčių stalą, skalbti, lyginti, kloti lovas, valyti namus...

Ar neturi tarnaitės? klausi tu.

Ir paruošti pietus, kai jie visi grįš iš mokyklos, dabar, kai vėl prasidėjo pamokos, paskui prižiūrėti, kad jie laiku išeitų, ir pasiimti juos iš mokyklos pusę keturių, žiūrėti, kad žmoniškai paruoštų pamokas, ir čia dar tik tomis dienomis, kai nereikia važiuoti apsipirkti ar prižiūrėti Eriko motinos, pasakiau aš.

Kas tas Erikas? paklausei tu.

Laimė, dabar apsipirkti dažniausiai pavyksta internetu, sakau aš. Šitaip susitaupo neįtikėtinai daug laiko, nė nepatikėtum, kiek daug. Retsykiais netgi galiu prisėsti pati sau prie pietų stalo kituose savo namuose ir paskaityti žurnalą ar knygą.

Negaliu patikėti, kad turi pietų stalą, apie kurį aš nieko nežinau, sakai tu. Negaliu patikėti, kad nesupažindinai manęs su savo vaikais. Labai norėčiau su jais susipažinti. Kuo jie vardu?

Benui dvylika, jis puikiai slidinėja, atsakiau aš. Pernai jis laimėjo mokyklos apdovanojimą už šliuožimą dirbtinio sniego trasa. Mes labai didžiavomės, kai jis gavo garbės raštą ir knygą per apdovanojimų įteikimą birželį. Plojom kaip pasiutę. Labai vargom, kol radom mokyklą, kur jį suprastų, bet Parksaidas, regis, jam tiko. Moksluose jis, na, atsilieka, bet sako, kad pasivys, o mes jam samdom papildomai mokytojus, matematika jam labai patinka, kaip ir tėvui.

Jo tėvui patinka matematika? klausi tu.

Na, mokykloje, rodos, labai patiko, atsakau.

Bet tu nekentei matematikos, pasakei tu.

Priešingybės traukia, atsakiau aš, paskui Amanda, Amandai dešimt, ji labai, supranti, aršuolė, visada bara berniukus, jai patinka būti scenoje, šokti ir dainuoti, jai labai gerai sekasi, dabar lanko žingsninės aerobikos pamokas, jos mokytojas sako,

kad ji labai puikiai pagauna ritmą, neabejoju, kad netrukus pati viena tvarkys mokyklos laikraštį, esu tikra, kad vieną dieną ji taps įtakinga žurnaliste, rašyti jai puikiai sekasi.

Tai čia du, pasakei tu. Turi būti dar vienas.

Trečias – mano mažėlis, atsakiau aš. Džonatanas. Jam septyneri.

Jis tavo numylėtinis, pasakei tu. Matosi iš to, kaip apie jį kalbi.

Na, jis mano mažėlis, atsakiau aš.

Bet kaip tu juos taip ilgai nuo manęs slėpei? klausi tu.

Aš labai apdairi, atsakiau aš.

Kaži kaip jau gali būti apdairi, kai laukiesi, pasakei tu. Kaip nuslėpei tris nėštumus?

Labai mažai valgiau, atsakiau aš. Saugojausi. Kol laukiausi, netgi numečiau svorio. Na, o žinai, kai man kartais dėl darbo reikia važiuoti į konferencijas?

Ką, kai išvažiuoji ilgam savaitgaliui? paklausei tu.

Atsimeni, prieš dešimt metų važiavau į Havajus... pasakiau aš.

Kai užtrukai dvi savaites ir grįžai užsupta lėktuve? paklausei tu.

Sunkus nėštumas, atsakiau aš. Amanda. Ji buvo netinkamoje padėtyje. Man norėjo daryti Cezario pjūvį, bet nesutikau.

Nenorėjai rando ant savo dailiojo pilvo, pasakei tu.

Teisingai, atsakiau aš. Kaip būčiau tau paaiškinus, iš kur jis?

O iš kur tada tie marškinėliai, kur man parvežei, su užrašu „Aš myliu Honolulu“? paklausei tu.

Teko kažkaip suktis, bet suktis aš moku puikiai, atsakiau.

Ir ilgai tu tokį dvigubą gyvenimą gyveni? paklausei.

Ak, nuo pat tos dienos, kai sutikau tave, atsakiau aš.

Kaip, visą laiką? paklausei. Visus tuos metus?

Savo vyrą Eriką sutikau lygiai tą pačią dieną kaip ir tave, atsakiau.

Jo vardas Erikas? paklausei.

Taip, jis Erikas, atsakiau. Ir kas čia tokio? Ko tu juokiesi? Tikiuosi, vardas Erikas tau nejuokingas.

Erikas – visai kvailas vardas, atsakei tu, netgi išgalvoto veikėjo.

Erikas – ne išgalvotas veikėjas, pasakiau. Jis mano vyras. Ir jei tu Eriką pažinotum taip, kaip aš, nemanytum, kad jo vardas kvailas.

O ar Erikui šitai sekasi taip pat gerai, kaip man? paklausei tu iš po antklodės ir išbučiavai visą mano pilvą, paskui rankomis suėmei šlaunis.

Jūsų neįmanoma lyginti, atsakiau aš, kai išnirom ir vėl atsikvėpėm po meilės žaidimų. Supranti, kaipgi galėčiau? Erikas – mano vyras. O tu – romanas. Jūs tenkinat skirtingus poreikius ir atliekat skirtingus vaidmenis.

Tu mane nuvylei, pasakei tu ir atsisėdai. Tu tokia neradikali.

Nėra tokio žodžio, atsakiau aš.

Tu tik pažiūrėk, pasakei tu. Gauni progą susigalvoti kitą gyvenimą ir ką gi darai?

Kaip suprasti – susigalvoti? pasakiau aš. Nieko aš nesusigalvoju.

Galėjai būti bet kas, pasakei tu, bet kas pasaulyje. Galėjai, pavyzdžiui, būti superherojė. Galėjai dirbti MI5 ar vyriausybei.

Kaip? Ką, man meluoti? atsakiau aš.

Galėjai būti plėšikė ar pabėgėlė, kuri dirba cirke ir moko dramblius statyti kojas ant paplūdimio kamuolių, arba, nežinau, turtuolių ir įžymybių draugė ir patikėtinė, kuri padėjo Kim Besindžer, kai ją ištiko bėdos, ir ištraukė tą žmogų iš televizijos, iš kalėjimo ir nuvedė į reabilitaciją...

Kokį žmogų? paklausiau aš.

Nežinau, kuo jis vardu, atsakei tu, jį pasodino į kalėjimą, jį rodo toj laidoj su plona moterim.

Kokia plona moterim? paklausiau aš.

Toj laidoj, kur man baisiai nepatinka, atsakei tu. Na, nesvarbu. Norėjau pasakyti: galėjai būti svarbi taikos palaikytoja JT. Galėjai būti daktarė, kuri mėgina rasti vaistų nuo žmonių BSE*, kol jis mūsų dar neišmarino. Bet ne. Vyras. Trys vaikai. Dėl Dievo meilės, anyta.

Sakau tau, atsakiau. Eleina – tikra rakštis.

Kas ta Eleina? paklausei tu.

Mano anyta, atsakiau aš, ir nė nepatikėsi, ko ji Eriui apie mane primeluoja.

Kam primeluoja? paklausei tu.

Eriui, atsakiau aš. Eriko trumpinys.

Tu nusikeikei ir abiem rankom trenkei per patalus. Tu dar pašnekėk, tai aš išprotėsiu, pasakei tu.

Aš irgi, jeigu ji jam dar pašnekės, kad aš slapta alkoholikė ir visą dieną namuose viena geriu, atsakiau aš, neabejoju, kad naktį, kai manęs nėra, ji jam skambina ir kursto. Ji tikriausiai jam pasakė, kad turiu romaną. Ji tikriausiai jį įkalbinėja pasiimti vaikus ir mane mesti. Tik kad Eris ja nepatikės.

Ne, atsakei tu, nes jis tavim pasitiki, tiesa?

Na, nenoriu girtis, bet mes labai gerai vienas kitą pažįstam, atsakiau aš. Bet kai paskutinį kartą žvilgtelėjau į viskio grafiną, prisiekiu, ten buvo ne tik dulkės, prisiekiu, apie kakliuką buvo apipiešta kreida, supranti, kad matytųsi, kiek buvo. Ir žinai, kai pakeli telefono ragelį, girdisi toks spragtelėjimas...

Tas spragtelėjimas reiškia, kad kas nors klausosi, ką kalbi? paklausei tu. Apie tą spragtelėjimą kalbi?

Būtent, atsakiau aš. Tai matai, kokia ji moteris. Ji niekada manęs nemėgo. Nuo pat mūsų vestuvių.

* Spongiforminė encefalopatija (vert.).

Negaliu patikėti, kad aš vienoj lovoj su tavim, pasakei tu. Tu tokia banali, kad net nesitiki.

Patikėk, atsakiau aš. Viskas tiesa. Juk žinai, kad niekad nemeluoju.

O kur, Eriko, Beno, Amandos, Džonatano ir Eleinos manymu, tu esi dabar? paklausei. Kur, jų manymu, tu leidi visas naktis, kiekvieną savaitgalį, Kalėdas, Velykas ir kitas šventes?

Aš užimta moteris, atsakiau. Šiuolaikiška mergina. Jie žino, kad turiu gyventi savo gyvenimą.

Žinai ką, pasakei tu.

Ką? paklausiau aš.

Tavo Erikas, pasakei tu. Kažin kaip jis atrodo?

O kam? paklausiau aš.

Nebūk tokia įtari, pasakei tu. Pavyzdžiui, ar jis turi ūselius?

Oi ne, atsakiau aš, manasis Erikas tikrai ne.

Aha, teisingai, atsakei tu. Maniškis irgi ne. Ar jis pliktelėjęs ir trupučiuką nutukęs?

Tikrai ne, atsakiau. Mano Eris pačiame gyvenimo žydėjime.

Taip ir maniau, atsakei tu.

Kaip suprasti? paklausiau aš. Kaip suprasti, *taviškis* irgi neturi ūsų?

Turiu tau kai ką pasakyti, atsakei tu.

Ką? paklausiau aš.

Aš turiu meilužį, pasakei tu.

Ne, neturi, atsakiau aš.

Vyrą, vardu Erikas, pasakei tu. Iš tavo apibūdinimo beveik neabejoju, kad jis tas pats.

Mano Erikas? paklausiau aš.

Na, jis ir mano Erikas, atsakei tu.

Na jau ne, atsakiau aš.

Pažįstu Riką nuo vaikystės, pasakei tu. Mes kartu mokėmės. Atsimenu, kaip jis mėgo matematiką. Mes sykiu užaugom,

paskui mūsų keliai išsiskyrė. Dabar jis – šeimos žmogus.

Ei, nedrįsk užgrobti mano kito gyvenimo, pasakiau aš.

Mes susitinkam dieną, kai jo žmona mano, kad jis darbe. Jo motina, Eleina, dabar jau turėtų būti pagyvenusi; ji buvo mano mamos draugė, žinai, juodvi rūkydavo cigaretes, stovėdavo ir kikendavo sykiu prie galinių durų savivaldybės namuose, kur mes gyvenom...

Na va. Štai. Mano Eris negyveno savivaldybės namuose... atsakiau aš.

Rikas visada apie tai meluoja, jis taip gėdijosi mūsų vaikystės, pasakei tu. Jam viskas labai trapu, visas jo gyvenimas melas.

Kaip suprasti? paklausiau aš.

Na, pavyzdžiui, jo žmona, pasakei tu.

O ką ji? paklausiau aš.

Na, man dėl jos neramu, pasakei tu. Vyras ją apgaudinėja. Visą dieną viena namie, girtuokliauja arba vargsta su tais baisiais vaikais. Vyriausiasis praktiškai mažametis nusikaltėlis...

Kas toks? paklausiau aš.

Visi tie rūpesčiai su policija ir pataisos namais, pasakei tu, o jo sesuo neką geresnė, jai dar tik dešimt, o ją pagavo vagiančią degtinę iš „Oddbins", o kai policija parvežė ją namo, sakė, kad dar niekad nematė tokio nepraustaburnio vaiko, ji išlipo iš mašinos su baleto suknele ir plūste juos plūdo, prisiekiu, niekad anksčiau negirdėjau kai kurių jos keiksmažodžių, tokie buvo nešvankūs. O dar tas mažasis. Jį vadina „mažėliu".

O jis ką? paklausiau aš.

Na, jis mažėlis, atsakei tu. Jis motinos numylėtinis, supranti. Tiesiog jos atvaizdas. Visai nepanašus į tėvą. Nes, tiesą sakant, mano santykiai su Riku.

Kas jiems? paklausiau aš.

Na, matyt, reikia pripažinti tiesą, pasakei tu.

Aha? pasakiau aš.

Reikia pasakyti, pasakei tu, kad vienintelė priežastis, dėl kurios dar apskritai su juo prasidedu, yra jo žmona.

Žmona? paklausiau aš.

Ji tokia graži, atsakei tu. Ji tokia miela. Atvirai šnekant, aš beviltiškai myliu jo žmoną. Būnu su Riku tik tam, kad būčiau arčiau jos. Toji moteris pilna galimybių. Neabejoju, toks žmogus kaip ji gali viską.

Jei tik proga pasitaiko, pasakiau aš.

Būtent, atsakei tu.

Mes mylėjomės. Mylėjomės visą likusį rytą, paskui dalį popietės. Pradėjom, kai tu praskėtei mano šlaunis taip švelniai ir tvirtai, kad aš net nustebau ir užsičiaupiau ties puse sakinio, įkvėpiau, o tu nėrei tarp jų ir liežuviu vedžiojai palei ploną plaukelių eilutę ant pilvo iki tarpukojo, tada pakilai, užgulei mane ir atvirai pabučiavai, įgudusiai, nes taip gerai mane pažįsti, paskui aš tave, nes galiu tave skaityti kaip knygą, o mylima knyga, jeigu gera, kinta kaip muzika; manai, kad jau žinai, skaitei šitiek kartų, aišku, kad žinai, aišku, jos malonumas toks, nes ją taip gerai žinai, bet staiga išgirsti, kažkur fone, ką nors niekada negirdėta, ir kai verti puslapį, randi žodžių seką, kurios niekad anksčiau nematei, manei, kad pažįsti šią knygą, bet ji akinamai kitokia, ir vėl, ir ne tik ji, o ir tu tapai kitoks žmogus ją skaitydamas, o tu, mano meile, esi man nuostabi knyga, tada mes kartu, tam reikia ritminio talento, bet, laimė, talento kits kitą skaityti mums pakanka.

Mes mylėjomės visą rytą ir dalį popietės. Valandos bėgo. Lauke medžių lapai mažumėlę susirangė; jie buvo sodriai brandžiai žali, kaip rudens pradžioje. Buvo rugsėjo sekmadienis. Tokių bus tik keturi. Debesys kybojo aukštai, o kregždės dar užtruks kokį mėnesį, kol neišskris į pietus, o kitą vasarą vėl sugrįš.

škotų meilės dainos

Violetą persekiojo dūdmaišių orkestras su visais apdarais. Namuose niekada anksčiau nebuvo šitiek kresnų vyrų, ir juos reikėjo maitinti. Jie maskatavo kiltais svetainėje, aukštais dūdmaišių vamzdžiais braižė lubas ir meškėnų kepurėmis braukė durų staktas ir užuolaidėles. Jie vartė suvenyrus. Nuo jų drebėjo grafinas ir stikliukai spintutėje. Jie žygiavo aukštyn žemyn laiptais ir aikštelėje sujaukė kilimą. Jie tampė miegamųjų užuolaidas ir kreivojo paveikslus.

Jie ateidavo bet kurią dienos ar nakties valandą ir visada grojo tą pačią melodiją. Nuo jos drebėjo visas namas. Drebėdavo net jiems išėjus. Drebėjo Violetos ranka, kai lenkėsi, lėtai, nes lenktis skaudėjo, ir pakėlė liepsnelę, strazdus ant šakelės, jaunų įsimylėjėlių porelę iš abiejų komodos pertvarėlės pusių. Ji padėjo juos į vietas. Užlipo laiptais, pajuto, kaip sugirgždėjo po kojomis, bet neišgirdo. Pataisė paveikslus. Pamatė savo atspindį paveiksle su paukščiais virš vandens. Atrodė dešimt metų jaunesnė. Še tau kad nori, garsiai pasakė sau. Bet kalbėjo tarsi būtų prie krioklio; negirdėjo nieko, tik galvoje vis skambančią ir skambančią melodiją. Ji buvo liūdna. Ji buvo graži. Ją galėjai

pavadinti jaudinančia. Aikštelėje ji pasilenkė ir išlygino kilimą. Tada atsitiesė ir vėl nusileido žemyn.

Kažkokia nepažįstama mergaitė taip pat ėmė lankyti Violetą. Ji atvažiuodavo autobusu iš pat Dolstono. Ji buvo jauna ir dar netekėjusi, todėl neturėjo rimtesnių užsiėmimų. Visada atveždavo Violetai pyragą ar pakelį sausainių iš brangių parduotuvių, prie kurių gyveno. Ji aiškiai buvo mergaitė, nepažinusi alkio. Štai ji ir vėl prie durų.

Ko gi dabar nori? paklausė Violeta.

Mergaitė kibo kaip maras. Ji buvo pagyvenusius žmones aptarnaujanti savanorė. Jos oda buvo daili ir švari, ji atrodė gražutė, kaip turtuolės kad būna. O Violeta vis tiek negirdėjo nieko, ką ji kalba.

Juodvi susėdo svetainėje prie židinio.

Viduje iš jo jokios naudos, sušuko Violeta.

Mergaitė nusivilko švarkelį.

Sušalsi, dar garsiau suriko Violeta.

Mergaitė nusivilko ir megztinį. Ji buvo jauna ir nesunkiai sušildavo. Ji nuėjo į Violetos virtuvę ir išvirė virdulį arbatos, atnešė jį ant padėklo su puodeliais ir lėkštutėmis skanėstų iš brangių parduotuvių.

Mergaitė ir dūdmaišių orkestras nebuvo vieninteliai Violetos svečiai. Keliskart per mėnesį ją aplankydavo dukra, kartais su vyru, kartais viena. Kai ateidavo viena, skaitydavo nekilnojamojo turto skelbimus vietos laikraštyje arba vaikščiodavo po namus, kilnodavo daiktus, juos apžiūrinėdavo ir dėdavo į vietą. Violeta žiūrėjo, kaip ji sėdi kitam kambario gale ir skaičiuoja stikliukus spintutėje. Krištolą pažinsi skimbtelėjusi pirštu, mokė ją Violeta, kai ji buvo maža. Kai Violeta ištekėjo, namuose visada būdavo pilna stiklo. Septintas ir aštuntas dešimtmečiai buvo puikūs spalvoto stiklo laikai. O kad ji dabar atsistotų, atidarytų spintutę ir pirštu skimbtelėtų krištolą, pagalvojo Violeta; ji užsimerkė

nutilus nesibaigiančiai melodijai ir įsivaizdavo, kaip dukra kyla nuo kėdės, stumteli grioveliu stiklines dureles, išsirenka vyno taurę, išima ją, nekrusteldama kitų, iškelia ją už kojelės prie ausies kaip šakutę, kokiomis derina pianinus, paruošia pirštą lengvai lengvai sprigtelėti, vos vos, kad patikrintų, ar tikra. Bet kai atsimerkė, dukra sėdėjo kur sėdėjusi. Dabar ji nužiūrinėjo valgių vežimėlį greta spintutės. Ji parodė į jį pirštu. Jos burna sujudėjo. Ji kažką sakė.

Pasiimk jį, pasakė Violeta, mostelėdama ranka tarsi musę baidytų. Pasiimk, jeigu nori.

Jos dukros vyras dabar buvo žmogus, kurio darbas buvo meistrauti garaže. Kaskart, kai Violeta juos aplankydavo, jis vis būdavo garaže ir kažką meistraudavo. Kai jis ateidavo aplankyti Violetos, stovėdavo prie durų arba išsidrėbdavo krėsle ir kantriai laukdavo, kol ji kalbėdavo Violetai, daugiau negu tais kartais, kai ateidavo viena. Violeta vis tiek nieko negirdėjo, dabar jos ausyse gaudė tik dūdmaišiai, tyliau, jeigu namie orkestro nebūdavo, garsiai, jeigu būdavo, o nei dukra, nei jos vyras nieko nepastebėdavo; jie buvo jai kurti ir akli, o praėjusį trečiadienį muzikantai, kurie, nors buvo apsikarstę odiniais krepšiais ir išsipustę, vis tiek atrodė lyg grįžę iš vieno ar kito karo, aštuoniuke sustojo tiesiog jiems panosėje virtuvėlėje ir galantiškai pritarė, kol aniedu skaitė gyvybės draudimo lankstinuką, kurį kažkas pakišo po durimis Violetos gatvėje. Violeta nusijuokė ir suplojo rankomis. Dukra su vyru susižvalgė. Jie manė, kad ji sena ir puskvaišė. Violeta parodė aptrupėjusius suvenyrus ant spintelės. Žiūrėkit, šaukė ji. Jie toliau skaitė lankstinuką. Jei mirtum, gautum 80 000 svarų.

Violeta pasimarkstė ir nubudo. Šiandien aname krėsle sėdėjo ne dukra, o ta mergaitė. Ji čia sėdi ištisą popietę. Ji buvo tokia jauna, kad galėjo surangyti kojas po savimi krėsle kaip ta katė,

kur čia gyveno. Violeta niekaip nesuprato, ką ji čia veikia. Ji lankėsi daugybę kartų, bet Violeta nė nežino jos vardo.

Mergaitė pamatė, kad Violeta ją stebi. Ji ištiesė kojas. Tiesiau atsisėdo krėsle.

Ar esi kada ten buvus? paklausė Violeta.

Mergaitė nesuprato.

Sakau, Kanadoje, garsiau tarė Violeta. Ar esi kada buvus Kanadoje?

Mergaitė papurtė galvą.

Nebuvai prie to krioklio? paklausė Violeta. Tokia turtuolė, kuri gali keliauti, kur tik panorėjusi?

Mergaitė nusišypsojo.

Ak, tikrai. Tų krioklių triukšmas garsesnis už viską. Jie girdisi už kelių mylių. Mes buvom už kelių mylių ir juos girdėjom. Kai atsistojom ant paties krašto, aš nieko negirdėjau. Užtat galiu sakyti, kad mačiau pasaulio stebuklą. Ir dar galiu sakyti, kad girdėjau pasaulio stebuklą. Kiek žmonių gali tuo pasigirti? Iš visų tų milijonų, kur pasauly gyvena. Tūkstantis devyni šimtai penkiasdešimt trečiaisiais. Ten buvo vieta nušokti. Žinai?

Mergaitė linktelėjo.

Būčiau galėjusi tapti kitokia, pasakė Violeta. Kitam pasaulio krašte.

Mergaitės burna prasižiojo ir susidėjo į taip pavidalą.

Turėtum nuvažiuoti, pasakė Violeta.

Mergaitė linktelėjo ir surinko lėkštutes ir puodukus ant padėklo.

Ne, nebūtinai dabar, turiu galvoj, nuvažiuok į Kanadą, į tą vietą, kaip ji vadinasi? sakė Violeta.

Mergaitė nusišypsojo ir pasižiūrėjo į laikrodį. Ji pakėlė padėklą, ir visi indai nučiuožė į vieną pusę. Ji visai neišmano, kaip nešti padėklą. Violeta stebėjo, kaip tyliai tarška indai, trankydamiesi į kits kitą, bet tegirdėjo triukšmą iš viršaus, kaip iš seno odinio

maišo išeinančio oro, kaip senos melodijos, draskančios širdį. Ar dūdmaišių maišai odiniai? Ji nežino. Šiaip ar taip, kieti. Daug juose telpa. Dabar jie grojo kažkur netoliese, virš galvos, galbūt miegamajame tiesiai virš jų arba gal palėpėje, tarp nuotraukų dėžių stirtų ir šlamšto krūvų, kurių Violeta daugiau niekada nepamatys. Jei nori, gali prasispardyti ir pasidaryti sau vietos. Gali jaukti kiek tik patinka. Violeta nepyks.

Mergaitė grįžo į svetainę. Ji vilkosi megztinį. Jos laikas Violetos namuose baigėsi.

Mano dukra vardu Džinė, pasakė Violeta. Pakrikštijau ją Džinės Simons garbei. Tu Džinės Simons turbūt nežinai.

Iš megztinio apykaklės išniro mergaitės plaukų uodega.

Ji buvo aktorė, toji Džinė Simons, kalbėjo Violeta.

Mergaitė kažką pasakė. Ji pasirausė švarko kišenėje ir kažką ištraukė. Tai buvo maža knygutė. Ji tilpo jai į ranką. Atvertė ją ties viduriu. Puslapiai buvo tušti. Ji pasirausė kitoje kišenėje, išsitraukė rašiklį, kažką parašė ir parodė Violetai. Violeta paėmė knygutę ir prisikišo prie akių. Mergaitė parašė, iš kur ji kilusi. Violeta pažinojo daugelį ten esančių namų iš vidaus. Ji tarnavo žmonėms, kurie turėjo pinigų. Dabar ten tikriausiai gyvena kiti žmonės.

Ta vieta, kur ką tik pasakojau, pasakė Violeta. Neprisimenu pavadinimo.

Mergaitė paėmė iš jos knygutę ir vėl kažką parašė. Violeta prisimerkusi pažiūrėjo; po žodžiu „Čelsis“ buvo parašyta: „Kanada“. Violeta įgrūdo knygutę mergaitei į rankas.

Ne, pasakė ji. Ta vieta, miestelis, kur krioklys. Neprisimenu, kaip vadinasi.

Mergaitė parašė dar kažką. Ji parodė puslapį Violetai, dar du žodžiai, paskui klaustukas. Niagaros krioklys?

Va va, atsakė Violeta. Tas pats. Niagara. Ant paties krašto, prie viso to vandens. Viršuj ramus, lyg lengvai virtų, o paskui

krenta. Turbūt iki šiol toks pat. Kai pamatai, negali patikėti, kad žmonės nusirito nuo jo krašto statinėje ir liko gyvi arba įkrito ir nežuvo, kol nepasiekė dugno, bet kai kurie tikrai taip padarė. Ne visi. Tiesa, tarė ji. Klausyk. Ji paėmė mergaitę už rankos, nes ši vėl pažiūrėjo į laikrodį.

Ką, pasakė mergaitės burna, ar kas, ar pala.

Violeta atsisėdo kaip įmanydama tiesiau. Atsikosėjo. Nurijo seilę. Atsikrenkštė. Palaukė, kol jos vyrukai viršuj vėl iš pradžių pradės savo graudžią raudą. Ji mušė koja taktą ir padainavo turtuolei tą dainą.

Čelsės draugė Amanda pasirodė Čelsei sapne vidury nakties visiškai nuoga. Šitaip Čelsė sapnavo ne sykį. Ji vaikščiojo lapuotomis gatvėmis su baltais namais (Čelsė gyveno Čelsyje) ir įtemptai mąstė apie kitką. Ji mąstė apie aerodinamiką. Ji mąstė apie azoto ir deguonies santykį ore. Ji mąstė, kaip ponia Votermen visą laiką rėkia, tarsi rėktų skersai bedugnę. Ji mąstė, kad kitame pasaulio gale dabar pavasaris, ten žiema baigėsi, o čia dar tik artinasi, šioje nenormalioje šilumoje. Tokiam metų laikui gerokai per šilta. Ji mąstė, kas nutiks, jei globalinis atšilimas ir toliau destabilizuos klimatą. Ji mąstė apie tvenkinį Haid Parko viduryje. Ji mąstė, kaip vandenyje kvėpuoja mikrobai. Ji mąstė, kad Amanda – mikrobiologė. Sykį ji atsiuntė Čelsei žinutę iš upės vidurio: STVIU VIDURY TĖJAUS SU PLNU APSGINIU KOSTM NUO GLVOS IKI KJŲ!! LINKAI NUO MAN + DG GYVYBĖS FORMŲ. Tai buvo pernai, kai Amanda dar buvo čia. Nuoga Amanda sėdėjo ant futono ir žvelgė tiesiai į Čelsę. Čelsė šlapia nubudo vidury nakties, kartodama „ne“. Troposfera tropopauzė ozono sluoksnis stratosfera, galvojo ji, stumdama užkandinės duris. Užkandinė buvo labai gera. Turėjo puikų vardą. Stratopauzė mezosfera termosfera Šiaurės pašvaistė. Atmosfera turi struktūrą. Čelsė žinojo visų sluoksnių pavadinimus.

Užkandinėje į eilę už Čelsės susirikiavo daug vyrų su kiltais. Kai ji išėjo, jie irgi. Jie grūdosi tiesiai už jos. Ji sustojo vidury šaligatvio ir apsigręžė. Pūtė dūdas tiesiai į ją. Ji mandagiai nusijuokė. Jie buvo apsitaškę purvais, išsipuošę, tačiau atrodė lyg prastai miegoję.

Ji paieškojo piniginėje smulkių. Padėjo porą svarų ant šaligatvio prie vieno vyriškio bato stambia sagtim ir pamojo ačiū. Jis nekreipė dėmesio. Jis ne tik kad nekreipė dėmesio; jis niekinamai užrietė barzdą. Jis įsižeidė. Galbūt jie reikšmingesni negu atrodo. Galbūt susiję su V&A*.

Bet jie spygaudami ir vaitodami žengė tiesiai pro muziejaus duris ir sekė paskui ją visą Bromptono kelią. Ji ėmė risnoti. Ji ėmė bėgti. Ji lėkė pro turistus ir, saugodamasi skubančių mašinų, perbėgo į kitą gatvės pusę. Ji nėrė į „Harrods". Durininkas palaikė duris. Jų ten neįleis. Bet jie įėjo, vis dar jai iš paskos, siaubingai triukšmaudami. Joks apsauginis niekuo jai nepadėjo. Jie sekė ją į „Maisto sales". Jie sekė pro „Papuošalus". Ji apsigręžė, jie irgi; susigrūdo už jos ant eskalatoriaus. Ji nekaltai žvelgė pirmyn, tiesiai priešais, viena ranka atsirėmusi į judantį turėklą. Bet jie vis cypė ir klykė, žviegė ir spiegė, baubė ir staugė pro „Knygas", paskui „Žaislus", paskui „Odos dirbinius". Jie sekė paskui ją laiptais žemyn ir lauk iš parduotuvės, tarsi ji būtų jų dirigentė. Jie turseno iš paskos į Naitsbridžo metro stotį, kur ji paspruko, pralindusi pro bagažo vartus.

Traukinys važiavo į oro uostą. Ji atsisėdo pirmoje pasitaikiusioje vietoje. Sulaikė kvapą. Jie tikriausiai dar viršuje, ieško smulkių bilietų automatams, mėgina su savo uniformomis ir instrumentais prasibrauti pro automatines užtvaras. Traukinys pajudėjo. Vyriškis priešais skaitė laikraštį. Moteris greta jo išsiblaškiusi žvelgė į niekur. Čelsė atidarė dėžutę ir pažiūrėjo,

* V&A – Viktorijos ir Alberto muziejus Londone.

ar nesutraiškė sušio. Ji uždarė dėžutę ir užsimerkė. Traukinys nuvažiavo iki kitos stotelės, durys atsidarė, ir ji išgirdo jų inkščiantį brazdesį, artėjantį iš priešais arba už jos esančio vagono, ir durys užsivėrė. Vyriškis skaitė laikraštį, tarsi nieko nebūtų nutikę. Moteris dėbsojo į niekur. Kita moteris dėbsojo į niekur. Moteris toliau vagone skaitė laikraštį. Kita skaitė knygą. Pora žmonių linguodami su traukiniu stovėjo prie durų. Du šortuoti turistai rėmėsi į kuprinę. Čelsė pažvelgė į purvinas grindis. Ant jų linoleumo buvo pilkšvai baltų taškučių, tarsi dirbtiniame žvaigždėtame danguje jai po kojų. Kiekvienoje stotelėje durys atsiverdavo, žmonės išlipdavo, kiti įlipdavo, jų triukšmas už jos ar prieš ją aidėjo iš traukinio po tunelių raizginį.

Jie grojo vis tą pačią melodiją iki pat Hitrou, paskui atgal, tada nusekė Čelsę iš metro gatve vis grodami.

Gal kuris nors norėtumėt kavos ar arbatos? po kelių valandų pakartojo Čelsė.

Dūdoriai grojo, ratu sustoję apie kavos staliuką salone. Šičia jie stovėjo, įsibrovę pro laukujes duris. Durys tebebuvo praviros. Krūtinės kilojosi jiems įkvepiant ir pučiant. Jie kvėpavo skirtingu ritmu ir visi grojo tą pačią melodiją. Languotu audeklu apvynioti dūdų galai, atremti į pečius, styrojo it šakos. Lyg nei iš šio, nei iš to iš jos motinos buto grindų būtų sužėlęs kreivų kvėpuojančių medžių guotas. Kalbėtis su jais buvo taip pat beprasmiška, kaip kalbėtis su medžiais. Gal jus kuo nors pavaišinti? klausė Čelsė. Ar ilgai žadat čia būti? Kur dar esat groję? Ar keliavot? Ar kuris nors esat buvęs Australijoj? Aš ten neseniai buvau, trupučiuką paviešėjau Melburne, ar žinot Melburną?

Vyrai nekreipė į ją dėmesio, kaip ir dabar. Ak, atsipiskit, pamanė Čelsė. Ji mažumėlę baiminosi, kad jie nepridarytų kokių bėdų, neišteptų kilimo ir sienų, kad jai paskui nereikėtų valyti. Bet ji buvo mandagi, todėl garsiai pasakė: turiu kelių rūšių

žolelių arbatos. Dar galėčiau atkimšti butelį vyno. O gal jūs alkani?

Jie žiūrėjo kur tik nori, tik ne į ją. Jie žiūrėjo bemaž niekinamai. Jų skruostai pūtėsi nuo oro, paskui pamažu tuštėjo ir vėl pūtėsi. Kiekvienas kvėpsnis keliavo į dūdas, jos vis labiau panėšėjo į gyvus padarus, ilgasnukius, nenumaldomus, su trim ore pakibusiom kojom, tarsi pakabintus skersti mėsininko pašiūrėje; jei juos patupdytum ant grindų, sumojo ji, jie persigandę aklai krebždentų, siaubingai neramūs, dūsdami lyg jūros gyviai, pakliuvę į ne tą stichiją.

Ji uždarė laukujes duris; nuo laužimo išsiklibino jų vyriai. Nuėjo į virtuvę ir išsivirė arbatos. Pabaksnojo iš dėžutės dar neišimtą sušį. Apetito neturėjo. Lauke lijo, anksti sutemo. Ji stovėjo virtuvėje, atsirėmusi į pusryčių barą, ir mėgino skaityti knygą, bet negalėjo susikaupti; jie triukšmavo tiesiog kraupiai. Ji įsijungė radiją, bet triukšmo neužgožė. Išjungė. Įjungė televizorių ir teletekstu paieškojo subtitrų, bet jie buvo tik tuose kanaluose, kurių žiūrėti nenorėjo. Išjungė.

Nuėjo į saloną.

Prašau liautis, pasakė.

Dūdoriai toliau sunkiai alsavo.

Kiaulės jūs, pasakė ji. Dinkit iš mano motinos namų.

Jie pūškavo. Jie pūtė. Jie vengė jos akių. Jų vengimas buvo paniekinamas.

Ji pagalvojo, ar nepaskambinus socialinei tarnybai ir nepaklausus, ką daryti, kai pulkas varganai atrodančių svetimšalių apsigyvena tavo namuose. Ji nežinojo, į kurį skyrių skambinti. Užtat paskambino motinai, apsistojusiai viešbutyje Helsinkyje.

? paklausė jos motina.

Aš vos tave girdžiu, atsakė Čelsė.

Tu mane pažadinai, pasakė motina. Dėl Dievo meilės, pažiūrėk, kiek valandų. Ko nori?

Ką? paklausė Čelsė.

Ką? paklausė jos motina. Prastas ryšys. Aš vos tave girdžiu.

Kalbėk garsiau, pasakė Čelsė.

Ar ko nors norėjai? paklausė motina.

Čelsė patraukė ragelį nuo savęs ir iškėlė į salono pusę, iš kur sklido triukšmas. Palaikė jį ten dešimt minučių, paskui vėl prisidėjo prie ausies.

Alio? pasakė jos motina. Alio alio alio alio?

Alio? į ragelį tarė Čelsė.

Klausiu, ar ko nors konkrečiai norėjai? paklausė motina.

Nesvarbu, atsakė Čelsė.

Ką? paklausė jos motina.

Viskas gerai, atsakė Čelsė.

Čia irgi viskas gerai, pasakė jos motina. Pranešiu, jeigu ko prireiks. Nepamiršk sumokėti už grindų vaškavimą, 163 svarus, paimk iš pinigų, kur palikau. O dar reikia paimti iš „Arcadia" tėvo kostiumą ir dar daug ką, ten bus septyni skirtingi mano drabužiai, ir gal gali jį paklausti, kiek jo kostiumų? Ir paprašyk Marijos išvalyti lietvamzdžius.

Gerai, atsakė Čelsė. Ji visai negirdėjo, ką motina sakė. Tikriausiai dėl valyklos, ji drabužius jau parnešė. Labai tave myliu, negirdimai tarė motina viešbutyje Suomijoje. Ate, atsakė Čelsė bute Londone. Ji padėjo ragelį. Pakėlė ragelį, surinko numerį ir prispaudė telefoną prie ausies kiek įmanoma stipriau, į kitą ausį susigrūdo pirštą, ir girdėjo, kaip už tūkstančių mylių skamba telefonas, paskui tarsi visai čia pat prabilo atsakiklio balsas. Žinutė buvo linksma. Čelsei nuo to tik pablogėjo. Ji išklausė ją iki pat galo, išklausė nieką, kurį paliko vietoj savo žinutės, tada padėjo ragelį.

Ji nuėjo ir atsisėdo ant sofos. Jų grojama melodija spaudė širdį. Ji buvo pikta, bet švelni. Pasipūtusi ir meili. Pilna netekties ir vilčių.

Čelsė pastebėjo, kad nuogi jų keliai po kiltais tiesiog milžiniški. Jų rankos buvo sudiržusios nuo grojimo. Arčiausiai stovinčio veidu sruvo prakaitas. Tikriausiai labai sunku kiekvieną gurkšnį oro pūsti į tuos maišus ir be galo jais groti, o dar su tomis didžiulėmis kailinėmis kepurėmis ir sunkiais švarkais šildomame kambaryje.

Dūdoriams pabaigus dainą, Čelsė nebeišlaikė. Ji ėmė ploti.

Bravo, pasakė ji.

Artimiausias vyriškis kone šyptelėjo. Dūdoriai jai virš galvos susilinkčiojo ir susimirksėjo. Jie vėl ėmė groti, ir triukšmas prasidėjo nuo pradžių.

Vidury nakties jie visi sėdėjo aplink ją ant sofos, ant ranktūrių, ant kavos staliuko, krėslų, ant grindų. Darbo diena baigėsi. Vienas dainavo. Nors dabar, kai nusiėmė meškenų kepures, juos atskirti buvo sunkiau, jai rodėsi, kad jis tas, kuris pirma buvo pikčiausias. Jei mano miela neateis, dainavo jis. Aš kitą susirasiu.

Tai buvo liūdna daina apie laukinius laikus kalnuose. Priedainį pritarė visi. Pabaigoje visi džiūgavo, plojo ir skimbčiojo stikliukais. Barzdotasis vyras, atsisėdęs greta Čelsės, uždainavo. Jo veidas buvo smarkiai įraudęs nuo darbo ir gėrimo. Jis dainavo, kad jo mergelė jam davė žodelį, kaip dėl jos kristų vietoj negyvas, tokia ji graži, tamsiai mėlynom akim ir veideliu šviesiausiu, kokį tik saulelė kada užšvietė.

Užguitas tamsiaplaukis striukutis padainavo, kaip bernelis kelelyje netyčia sutiko mergelę. Ji klausia, ar toli miestas ir kaip ten patekti, o jis iš mandagumo ir dėl mergelės grožio neriasi iš kailio ir ją lydi. Kai tolyje pamato miesto bokštus, ji jam dėkoja. Jis duoda jai aukso smeigtuką iš savo apsiausto ir ją pabučiuoja, ir ji nueina. Kai šalia manęs ėjo, tarsi angelas išrodė, dainavo jis.

Toji daina Čelsę palaužė. Pagaliau ji pravirko. Pagaliau vyrai atrodė patenkinti. Jie atrodė rūstūs. Jie atrodė ištikimi. Barzdyla

apkabino Čelsę ir šlapiai pabučiavo į lūpas. Nuo jo nešė viskiu ar krauju.

Vėliau, apyaušriu, ji išėjo į parką pakvėpuoti grynu oru. Dūdoriai poromis sekė jai iš paskos. Ji prisėdo ant suolelio prie apleisto rudeniško tvenkinio ir stebėjo kylančius ir tupiančius paukščius. Dūdoriai sustojo netoliese ir iškilmingai pagrojo, paskutinįsyk, o virš Londono aušo rytas.

Vaikinas buvo škotas ir dirbo ūkyje Ontarijuje. Būdamas nepilnametis, karo pabaigoje jis užsirašė į armiją, atsidūrė Kanadoje ir paskui tiesiog ten pasiliko. Man buvo devyniolika. Tai buvo galimybių kraštas, ir mano motina, ji sutaupė man bilietui, ji pati buvo pusiau škotė, turėjo giminių Banfe, jaunėlę seserį, ten gyvenimas esąs geresnis. Bet kiek ten buvau, tiek norėjau namo. Jį sutikau pakeliui namo. Jis sėdėjo priešais mane autobuse į rytus, man jis atrodė gražus, ėmėm kalbėtis. Kai pasiekėm miestą, nuėjom į kiną, rodė *Romaną su nepažįstamuoju*, tada jis pažadėjo kitą dieną man parodyti pasaulio stebuklą. Kai ten nuvažiavom, nieko nesigirdėjo! Taip garsiai kliokė vanduo. Ore tyško purslai, mes kiaurai peršlapom ten atsistoję, mano plaukai permirko. Jis prašė manęs pasilikti, galėtume įsitaisyti ūkį, ten ūkiai milžiniški, daug didesni negu šičia. Bet aš keliavau namo, turėjau bilietą ir nieko neišmaniau apie ūkius, užaugau mieste ir vis tiek tekėti dar nesiruošiau. Kai grįžau, po metų numirė mano motina, o dar po metų ištekėjau už vyriškio, kurį sutikau geležinkeliečių šokiuose, jis buvo prekeivis, prekiavo stiklu.

nominacijų metas

Artėjo šimtmečio pabaiga, ir vėl keitėsi metų laikai. Nuėjau į banką, o toliau nežinojau, ką veikti, todėl patraukiau per parką į šiuolaikinio meno galeriją, kur tebekabojo paroda, laikraščiuose plačiai aprašyta kaip reikšminga kultūrai.

Tądien mieste siautė vėjai, atlėkę nuo audros, kuri plakėsi (arba gal jau liovėsi) už tūkstančių mylių kitapus Atlanto; tolimajame parko gale traktorius purškė trąšas ant vejų, kad apsaugotų nuo žiemos padarysimos žalos. Ėjau po medžiais. Lapai, sausi ir sukietėję, braukė man per galvą ir braižė veidą. Ant tako priešais mane žmogus rinko nukritusius lapus; jis atrodė kvailai, per didelis mašinai, kurioje sėdėjo, pučiančiai per stipriu naminio dulkių siurblio režimu ir siurbiančiai straubliu lapus, o už jo, prieš mane, ant nuvalytų takų jie vis krito ir krito. Lapai skrajojo aplink mus tarsi paukščiai arba spalvotas sniegas. Kai priėjau galeriją, gavau nusibraukti nuo pečių mažus lapelius.

Prie laukujų durų kažkoks žmogus kalbėjosi su keliais jaunuoliais. Vėjas šiaušė jo plaukus, jis viena ranka juos prilaikė, kita mosavo. Klusnios jaunuolių išraiškos ir jo nugaros linkis, kampas, kuriuo ant kaklo buvo pakreipta galva, rodė, kad tas žmogus kažkoks autoritetas. *Žinoma, jis turi savo vidinį naratyvą*, sakė jis, *bet jo naratyvas yra.*

Jo naratyvas yra. Bet nežinau koks. Kitko nenugirdau, ir jei eičiau lėčiau ar stabtelėčiau pasiklausyti, tie trys vyrai mane pajustų, ir jiems pasidarytų nejauku. Kas kitas, gal pamišėlis ar bent mažumėlę pavojingai nenuspėjamas žmogus (mieste tokių pilna), būtų nekviestas klausęs jų pokalbio. Šiltoje galerijoje dar jaučiau vėjo žvarbą, per galvą nusivilkau megztinį ir truputį susierzinau, kad taip nesunkiai galėjau jiems atrodyti kaip tie pamišėliai ar nenuspėjami žmonės. Bet labiausiai, pamaniau vilnos pilna burna, erzinausi, nes neišgirdau, nes nebeišgirsiu – niekada – kas sekė po to vyriškio *yra* ar apie ką tiksliai jis kalbėjo, ką norėjo pasakyti tais žodžiais, kuriuos tarė, kokį jis įžvelgė vidinį pasakojimą.

Mano megztinio gobtuve buvo lapų. Kažkas iškrito. Atsitrenkęs į grindis, stryktelėjo gana aukštai ir netikėtai garsiai kaip toks mažas dalykėlis, aš jį pakėliau. Tai buvo platano sėkla, jos sparnelis gyslotas it kažkieno oda, dėl jo sėkla atrodė iškreipta: mažas skraidantis riešutukas, sparnelis su prikabinta susitraukusia galvyte, žuvytė su milžinišku peleku. Bet mane kažkaip susidomėjęs stebėjo galerijos tarnautojas prie atvirukų prekystalio, todėl įsidėjau sėklą atgal į megztinį su visais lapais, persimečiau jį per ranką ir mandagiai klausiausi, kol jis aiškino, kad įėjimas nemokamas, lankstinukai apie parodą irgi nemokami, o spalvoti katalogai kainuoja 16,50 svaro.

Paprastai galerijose prekiaujantys žmonės būna pasipūtę su tais, kurie ateina pasižiūrėti meno, bet šitas tarnautojas buvo naujas, dar nesugadintas, entuziastingas. Išklausiau jo, mažųjų atvirukų kainų, didžiųjų ir su trijų matmenų efektu ir kad plakatai išparduoti, bet šiomis dienomis ateis naujas užsakymas. Atverčiau katalogą vitrinoje ties dviejų kavos puodelių ant kavos staliuko nuotrauka; pavarčiau, užverčiau ir padėjau atgal į krūvą prie kitų celofane užklijuotų katalogų. Tarnautojas laikė lapelį. Tai buvo konkurso lankstinukas su mašinos paveiksliuku, rengtas, kaip buvo rašoma, sykiu su paroda. Jei įrašyčiau savo vardą ir

adresą, leisčiau mašinų kompanijai įtraukti jį į reklamos sąrašus ir ne daugiau kaip dešimčia žodžių pasakyčiau, kuo reikšmingas šiuolaikinis menas, ir galėčiau laimėti mašiną. Galėsit užpildyti paskui, pasakė tarnautojas, ir palikti čia. Arba, jei norit, galit užpildyti dabar. Galiu paskolinti rašiklį.

Jis jau ėmė mane erzinti. Jis daug šypsojosi. Elgėsi taip, tarsi mane pažinotų. Įsidėjau lankstinuką į kišenę, padėkojau jam ir paėmiau parodos lapelį.

Arba jei vis dėlto man būtų užtekę drąsos *sustoti* pasiklausyti tų trijų lauke, galvojau, kai ėjau pro suveriamas parodos duris, gal jiems visai nebūtų nejauku, gal paslapčia būtų malonu, nes visada, šiaip ar taip, smagu galvoti, kad kas nors kur nors klausosi. Gal jie būtų išdidžiai pašnairavę ir linktelėję man prisidėti prie jų, padarę man vietos. Kalbantysis gal net būtų sutikęs paaiškinti. *Mes dabar diskutuojame apie*. Arba: *turiu omenyje, kaip jis*. Kas žino? Vaikščiojau po galeriją ir apžiūrinėjau paveikslus, skulptūras ir instaliacijas.

Juos sukūrė dvyniai, dabar jau virš keturiasdešimties, kurie gimė suaugę, bet netrukus buvo perskirti. Tie dvyniai ir jų kūryba buvo labai madinga; ši paroda, buvo rašoma lentoje ant sienos, pelnė jiems prestižinio šiuolaikinio meno apdovanojimo nominaciją. Dabar laikraščiai mirgėte mirgėjo autoritetingais sąrašais ir nominacijomis; geriausi šimtmečio filmai, pop dainos ir istorijos akimirkos, geriausia metų muzika, geriausias romanas, geriausia poezijos rinktinė, geriausias meno kūrinys. Laikraščiai spausdino tų dvynių nuotraukas, padarytas išsyk po perskyrimo ir dabar, greta jų skulptūrų ar paveikslų nuotraukų ir jų vaizdo instaliacijų kadrų. Jų šansai laimėti apdovanojimą buvo neblogi, maždaug 3 su 1. Vaikščiojau karštomis galerijos salėmis; nors buvo dar keli žmonės, taip pat vaikščiojantys ir stabčiojantys, kaip aš, mes visi elgėmės pagarbiai, tyliai, kaip paprastai žmonės elgiasi galerijoje, tarsi bažnyčioje ar knygyne. Bet aš prakaitavau. Prakaitas sruvo nugara; jutau jį per visą

stuburą. Ranka pasičiupinėjau sprandą po pat plaukais, ir ji sušlapo. Stovėjau vidury galerijos ir žiūrėjau į prakaitą ant pirštų.

Čia dėl temperatūrų skirtumo lauke ir viduj arba apskritai dėl temperatūros svyravimo keičiantis metų laikams. O gal, pamaniau, pasijuokiau iš savęs mintyse ir nusišluosčiau ranką į marškinius, prakaituoju todėl, kad taip ir nesužinosiu, kaip tas žmogus prie durų užbaigė sakinį. Truputį svaigo galva. Buvo silpna. Ėmiau svarstyti, ar nepasigausiu kokio baisaus gripo viruso ar dar ko nors blogesnio, ko nors be pavadinimo, dabar pat besidauginančio visame mano kūne. Pažvelgiau į vyriškį, einantį pro mane ir apžiūrinėjantį paveikslus neteisinga kryptimi, priešingai negu rodė rodyklės prie laukujų durų. Jis, pavyzdžiui, atrodo sveikutėlis. Neatrodo, kad prakaituotų. Nė neatrodo, kad jam karšta. Regis, niekam kitam salėje nebuvo karšta.

Stabtelėjau prie skulptūros, vaizduojančios kavos staliuką su dviem puodeliais, iki pusės pripiltais kažkokio rūdžių spalvos skysčio, ir greta sulankstytu laikraščiu. Ant puodukų viršaus buvo užtaisyta kažkas panašaus į organinį stiklą, o palei visą laikraščio kraštą puslapiai susegti plonais metaliniais segtukais. Ėjau toliau. Po savimi jutau savo kojas. Ėjau teisingu galerijos tempu; niekam nenorėjau kristi į akis. Vienintelis garsas salėse retsykiais sklido iš vaizdo instaliacijų; kažkoks trūkčiojantis griežimas, kaip miegančio žmogaus dantų burnoje, įrašytas iš labai arti, arba kažkas pramoninio. Vaizdo ekranai užėmė tris pritemdytos salės sienas; valandžiukę žiūrėjau, bet taip ir nesupratau, ką ten rodo. Ant visų trijų sienų buvo kažkas tamsiai raudono, paviršius kilojosi, blausiai švytėjo; galbūt milžiniškas burnos vidus, prie gomurio kaulo priglaustas liežuvis. Tada pajutau savo burną, tarsi urvą, ir kaip žandikaulis kilsteli ir virsta apatine dantų eile. Išėjau iš tamsos. Verčiau apžiūrėsiu paveikslus.

Jie visi buvo vienodai didžiuliai ir kvadratiniai, kiekvienas siekė nuo pat grindjuostės iki lubų, kiekviena pora užėmė po

sieną, tarsi ši galerija, pastatyta praeito šimtmečio pabaigoje, būtų tyčia suplanuota taip, kad tiktų šiems paveikslams. Visi buvo poromis. Pirmajame poros paveiksle buvo pavaizduotas koks nors aiškiai pažįstamas ar buitinis daiktas, pavyzdžiui, arbatinis ar šuo. Antrasis buvo beveik tuščia drobė, beveik švari, viduryje visada ištepliota, lyg dailininkas netyčia būtų ten prisilietęs prastai nuplauta ranka. Paveikslų poros buvo pavadintos: „Arbatinis, 1 ir 2" arba: „Šuo, 1 ir 2".

Supratau. Nebuvo labai sunku suprasti. Čia gi viskas apie susvetimėjimą ir nutolimą, tiesa? Tereikėjo sykį apeiti galeriją, gana nedidelę, kad suprasčiau, bet apėjau dar porą kartų, vien tam, kad įsitikinčiau, jog pajėgsiu visa prakaituodama. Po trečio rato sustojau ir prisėdau atsikvėpti ant taburetės kampe, ant kokių paprastai sėdi galerijų tarnautojai.

Du paveikslai priešais mane vadinosi „Kelias, 1 ir 2". Kairiajame buvo pavaizduotas tuščias asfaltuotas kelias, bėgantis į tolį ties viduriu, su paprastos žolės šalikelėmis. Dešinėje vėl buvo beveik tuščia drobė po stiklu, tik molio spalvos dėmė viduryje, panaši į purvą ar netyčinį prisilietimą. Pirmame nemokamo lankstinuko puslapyje buvo parašyta, kad dvyniai mėgsta *nutapyti du identiškus darbus, tada lėtai, kruopščiai nuvalyti nuo vienos iš poros drobių visus dažus, tik viduryje palikus menką dingusio vaizdo pėdsaką*, ir vos perskaičiau, prisiminiau, kad jau žinojau, jog dvyniai taip daro, kad skaičiau apie jų darbą sekmadienio laikraštyje ar kame nors panašaus.

Kažkokia apgavystė, mano atminties klaida. Atsilošiau ant taburetės, nugara visu svoriu atsirėmiau į sieną ir užsimerkiau. Tada prisiminiau: kai paskutinį kartą buvau parodoje, prieš keletą mėnesių, irgi pasijutau taip prastai, kad teko prisėsti. Tai buvo didesnė, prabangesnė galerija miesto centre. Pačiame pastato viršuje, užlipus keliais laiptų maršais ir perėjus ilgu koridorium, išklotu tokiu žvilgančiu marmuru, kad einant matei aukštyn kojom apverstą savo atspindį, ten buvo trys

salės, pilnos smulkių, negailestingų, ryškiaspalvių paveikslų, jais dailininkė vaizdavo įvairius savo ir savo šeimos gyvenimo nutikimus Berlyne ketvirtajame ir penktajame dešimtmetyje, prieš mirtį, neišvengiamą, reikšmingą ir statistišką. Tądien, dabar prisiminiau, tegebėjau atidžiai apžiūrėti tris iš šimtų jos paveikslų, tada pajutau, kaip po kojom siūbuoja ir girgžda grindys, tarsi visa galerija po mumis – po visais tais žmonėm, vaikščiojančiais po sales ir klausančiais paveikslų istorijos per išsinuomotus galerijos kompaktinių plokštelių ausinukus, kabančius ant diržų, plokštelės dūzgė ir sukosi mažais rateliais, niekam neregėtais tada, kai paveikslai buvo nutapyti, – būtų laivas audringame vandenyne, o mes svyruotume ir linguotume jo varnalizdyje.

Siūbavausi vietoje ant pirštų ir kulnų, kad nenugriūčiau, abejingu veidu, kol kažkas, moteris, atsikėlė nuo minkštasuolio salės viduryje ir padarė vietos man. Tada sėdėjau toje pačioje salėje ir skaičiavau grindų medines lentas, apžiūrinėjau lakuotas dulkes ir trupinėlius, įkliuvusius plyšeliuose tarp jų, paveikslai tebekabojo, aršios spalvos pleveno virš mano akiračio, kol suskambo uždarymo skambutis, ir uniformuotas vyriškis atėjęs liepė visiems išeiti, ir aš galėjau pajudėti.

Galbūt prakaitavau nuo meno. Galbūt pačios skulptūros ir paveikslai kaip nors man kenkia. Užgniaužiau juoką. Juokinga. Anksčiau tąryt buvau banke, iš kurio gavau paskolą; kažkodėl ten moteris kasoje visada man pasakoja apie ligas ir mirtis. Ji nuolat gauna apytikslius tyrimų rezultatus, paprastai kokius nors bauginančius. Galbūt, pamaniau, galėčiau pasitikrinti dėl alergijos menui, pasidaryti odos mėginį. *Gavome rezultatus*, pasakytų gydytojas. *Jums alergija naminėms erkutėms, kačių ir arklių plaukams, geldelėms, nikeliui gimininginiems metalams ir kelioms kultūrinių reiškinių atmainoms*. Su palengvėjimu atsikvėpčiau. Ne per vėlai sužinočiau, kad mano gyvenimas, pasirodo, galėjo būti be simptomų ir paprastas, vien su giliais, sveikais

atsidūsėjimais be skysčių, jei tik žinočiau, kad negaliu artintis prie meno. Po to mano apsilankymai teatruose, galerijose, kine ir knygynuose būtų mieguisti, prislopinti antihistaminų, mano pojūčiai tokie atbukę, kad visai neberūpėtų, koks yra ar galėtų būti vidinis naratyvas.

Regis, banke mane visada aptarnauja ta pati moteris. Kanadietė, tamsi ir liekna, jos oda trapi, negavusi saulės; jos veidas pro apspjaudytą dvigubą storą stiklą visada atrodo blyškus. Tąryt, prieš tai, kai taip netikėtai nebežinojau, ką veikti, ir nusprendžiau neiti į darbą, o vietoj to apsilankyti šiuolaikinio meno galerijoje, ji, skaičiuodama mano čekius, pasakojo liūdną istoriją. Jos bendradarbė iš banko, tik trisdešimt trejų, tiesą sakant, jai praeitą savaitę suėjo trisdešimt treji. Prieš pusantrų metų ant jos rankos išaugo gumbas sulig nedideliu mandarinu. Kaip mandarinas. Operavo. Nustatė, kad nepiktybinis. Prieš šešias savaites – siaubingi galvos skausmai. Vėl į ligoninę. Visą išnarstė. Vakar pasimirė. Tik trisdešimt trejų. Tik pamanykit. Išsiskyrusi. Ketverių metukų dukrytė, kuri kitai bendradarbei, vardu Merė, nuėjusiai aplankyti, pasakė: mamytė ligoninėj ir galbūt nebegrįš.

Linksėjau kitapus, kažką sakiau, pasirašiau įmokos lapelį, įkišau pro tarpelį, kokie bankuose būna popieriams perduoti. Širdis krūtinėje vėl apsunko; supratinga veido išraiška mintyse dar sykį pasiryžau keisti banko poskyrį. Moteris kažką glaudė prie stiklo iš vidaus, drumstą nuotrauką, atsiųstą faksu ar atšviestą, keli žmonės šypsosi vakarėlyje ar užeigoje. Va, ta mirusi moteris, dešinėje, ar aš ją pažįstu? Veidai buvo susilieję ir neryškūs, o keliose raukšlėse ir linkiuose nuotrauka išvagota baltai; ji perėjo per daugybę rankų. *Užtat padarykit ką nors žaismingo*, man einant iš banko pro stiklą šūktelėjo moteris. *Būtinai šiandien padarykit ką nors žaismingo.*

Ką nors žaismingo: nuėjau į meno galeriją. Prakaitavau. Užmerktomis akimis sėdėjau meno galerijoje ant taburetės.

Atsimerkiau ir pamačiau mažą mergytę, gal trejų ar ketverių metukų, šypsančią man. Kai ir aš nusišypsojau, ji liovėsi ir pasislėpė už kojų mamos, stovinčios salės viduryje ir mandagiai, prislopintu balsu kalbančios su kita moterim. Vaikelis suposi aplink mamos kojas, suspaudęs jas rankutėmis. Paskui paleido. Nubėgo į salės vidurį. Šokinėjo nuo vienos akmeninės plytelės ant kitos. Ji nekreipė dėmesio į *Kelią 2* ir sustojo priešais *Kelią 1*. Įsibėgėjusi, lyg ruoštųsi nubėgti tuo keliu, ji visu kūnu trenkėsi į paveikslą, visu savo svoriu. Paveikslas sudrebėjo ant sienos. Mergaitė nustebusi aiktelėjo. Ji atsitraukė ir palietė nosytę.

Oi, pasakė ji.

O Dieve, pasakė motina. O Dieve, Sofi. Ak.

Ji atsigręžė į mane. Aš labai atsiprašau, pasakė ji. Atleiskit. Ji tik. Atleiskit.

Ne, atsakiau aš. Aš ne. Suprantat. Aš...

Atsistojau. Motina nosinaite trynė dvi ryškias dukrytės rankučių žymes ant stiklo. Ji susigėdusi juokėsi ir pašnabždom keikėsi. Sofi, pasakė ji.

Ne, atsakiau aš. Nereikia... Nelieskit paveikslų.

Ak, atsakė moteris. Tikrai. Atleiskit.

Ji atsitraukė, sustojo, nepaleisdama nosinaitės, nežinodama, ką daryti. Įsidėjo ją į rankinuką. Atsisuko, daili ir nuraudusi, ir susižvalgė su drauge, kuri laikė vaikelį už pečių ir šypsojosi, nuleidusi akis, kad nesijuoktų, žiūrėdama į vaikelio viršugalvį. Vaikelis kažką nesuprantamai dainavo ir vėl šoko.

Viskas gerai, pasakiau. Tik kad negalime, suprantat, visiems leisti liesti paveikslų.

Aš labai atsiprašau, pakartojo moteris. Eikš, Sofi, mums laikas eiti.

Moterys rengėsi apvilkti vaikeliui striukę.

Ne, galit dar pabūti galerijoje, pasakiau aš. Viskas gerai. Tik, na. Žiūrėkit, kad daugiau taip nebūtų.

Moteris atsipalaidavo. Ji man dėkojo. Bet artinosi tikras tar-

nautojas, todėl aš nusišypsojau moteriai, mano manymu, griežta, oficialia atsisveikinimo šypsena ir pasisukau eiti. Kad jos nieko nesuprastų, sustabdžiau praeinantį tarnautoją ir tyliai paklausiau, kada galerija uždaroma. Moterys su vaikeliu man už nugaros pamanys, kad jis man duoda nurodymus dėl darbo, o gal aš duodu nurodymus jam.

Tarnautojas pažiūrėjo į mane išdidžiomis visažinėmis akimis. Bet nieko baisaus. Jis nieko nežino. Šiandien galerija uždaroma šeštą, atsakė jis.

Ačiū, pasakiau. O kada baigsis paroda?

Ši paroda baigsis tryliktą, atsakė jis.

Aš žingsniavau per salę, kurios sienos atrodė kaip burna, ir išėjau pro kitą galą. Per galvą užsitraukiau megztinį. Nesvarbu. Man jau geriau. Eisiu pasivaikščioti. Apglėbsiu šią dieną visa širdimi. Mane apėmė įkvėpimas ir ramybė; ramybė tarsi gera priemiesčio žemė ir tokia pat žalia, aš keliausiu per Temzę ir mojuosiu rankomis, vanduo kunkuliuos ir gurgės po manim, o policininkai gelbėjimo stotyje ginčysis prie puodelių saldžios arbatos.

Kai išėjau iš galerijos, išgirdau kažką šaukiant. Galbūt jie suprato. Kažkas bėgo ir vijosi mane; jam artėjant išgirdau, kad jis užduseęs. Tai buvo tarnautojas, paaiškinęs man, kas nemokama, o kas mokama, kai tik įėjau. Gal jis norėjo atgauti užpildytą lapelį su dešimties žodžių sakiniu, man šiuolaikinis menas svarbus, nes. Mėginau paskubomis ką nors sugalvoti.

Jis bėgo keistai, atkišęs sugniaužtą kumštį. Pala, bėgdamas šaukė jis. Pala. Jūs kai ką pametėt. Jie iškrito.

Jis atrodė beviltiškai patenkintas, tiesiog nežmoniškai reikšmingas, tarsi pasiuntinys, nešantis geras naujienas apie viduramžių mūšį spektaklyje ar filme. Kišenėje paieškojau piniginės, bet ji ten ir buvo. Spėliojau, ką dar galėjau pamesti. Pasižiūrėjau.

Jo sauja buvo pilna sutrupėjusių lapų ir sėklų su keistais sparneliais.

pasakojimo įkarštis

Buvo viduržiemis. Viskas išmirę.

Trys moterys pavėlavusios atėjo į Bernelių mišias, kaukšėdamos kulniukais į grindinį, įpusėjus pirmąjį skaitinį. Jos ėjo nava kaip žieminiai elniai siauromis kanopomis, kosėdamos.

Neatsiprašinėdamos įsispraudė į klauptą, jau pilną žmonių. Buvo girtos; aiškiai matėsi. Galėjai užuosti už penkių eilių alkoholį ir išsivadėjusius kvepalus. Viena buvo jauna, kita už ją vyresnė, o trečioji vyresnė už jas abi. Jauniausiosios per ryškūs prasegioti drabužiai tokiu metų laiku ar netgi bet kuriuo kitu buvo visai niekam tikę; oranžiniai ir blizgantys ryškiai mėlyni, o kaklas ir petys nuogi; visos trys vienodai girtai nevalyvai laimingos, ramstydamos viena kitą, trypdamos kojomis ir trindamos rankas, kad sušiltų. Triukšmas kilo nuo jų ir pakibo plonas tarsi nailonas aukštose bažnyčios lubose virš šiltai apsitūlojusių tikinčiųjų.

Vidurinioji moteris prisidegė cigaretę. Paskui prisiminė, kur esanti, pati pasibaisėjo ir ją numetė. Ji nuriedėjo po klauptu ir ten rūko toliau, o kai ji pasilenkė jos pakelti, visa eilė susiūbavo, ir ją, netekusią pusiausvyros, draugės turėjo pastatyti ant kojų, paskui ji smailu batelio galu sumynė cigaretę į linoleumą. Nuo to visos trys visą Evangeliją prakrizeno, mėgindamos tvardytis,

o pagyvenęs kunigas darsyk perskaitė istoriją; nėra vietos užeigoje, persigandę piemenys, apsupti šviesos, didžiulė dangiškųjų būtybių minia, garbinanti Dievą ir giedanti.

Tada jos diskantais užgiedojo „Ateikite, žmonės", nemokėdamos žodžių, diskantu bažnyčioje negiedojo daugiau niekas.

Linkėdamos ramybės, moterys mandagiai susitvardžiusios spaudė rankas sunerimusiems žmonėms priešais jas ir už jų. Viena kitą, linkėdamos ramybės, net apsikabino. Nors norit tikėkit, norit ne, jos tik tą vakarą susipažino, pasakojo toji pusnuogė, jauniausioji, nuo girtumo kimiu šaižiu balsu vyriškiui greta, netyčia taip garsiai, kad ją girdėjo net pačiame priekyje, o paskui tą vyriškį apkabino ir davė Kalėdų ramybės bučkį. Paskui, kai mišios baigėsi ir reikėjo per aukštai giedoti „Sveikas, Jėzau gimusis", viena užgiedojo *brangią dieną švęsdamies*, kad rimuotųsi su *užgimimo Viešpaties*, ir visur aplink žmonės pratrūko juokais ir pykčiu. Nuolatiniai bažnyčios lankytojai, su šypsenomis, pasipiktinę ar nepastebėdami, stabtelėdavo prie moterų pakeliui galinių durų link, turėjo peržengti ir pervesti vaikus aplink jauniausiosios kojas, ištiestas į navą, su vienu iš pažiūros labai nepatogiu bateliu, pakibusiu ant kojos, nes ji užsimerkusi išsidrėbė suole, padėjusi galvą trisdešimtmetei ant kelių, o ši, jei į jas spoksodavo, ramiai visiems linkėjo linksmų Kalėdų ir laimingų Naujųjų metų, vyriausioji, gal penkiasdešimties, o gal keturiasdešimties, sunku pasakyti, apdujusiomis akimis ir šypsena dėkojo, kad jie nelipa ant merginos kojų.

Grįžęs iš zakristijos, kunigas rado moteris tuščioje bažnyčioje. Dabar jos susibūrė priekyje, pavojingai arti altoriaus. Dvi tupėjo prie jo greta ėdžių. Trečioji kitapus altoriaus kažkuo mojavo ore, ir priėjęs arčiau kunigas išvydo, kaip vienas patarnautojas, eidamas jai iš paskos, trindamas įraudusį sprandą ir kikendamas, paskolino jai ilgą lazdą metaliniu galu ir mokė, kaip ja gesinti aukštai ant sienų degančias žvakes.

Tuodvi prie ėdžių tupėjo greta gipsinių Marijos, Juozapo ir kūdikėlio Jėzaus statulėlių. Jos tvarkė gėles prie Šventosios šeimos. Kunigas pamatė, kaip viena įgrūdo suspaustą, raudonomis gyslelėmis išvagotą lelijos žiedą stovinčiam Juozapui tarp kojų.

Nagi, merginos, pasakė jis.

Tada išmetė moteris lauk.

O gal galėčiau pabaigti žvakes? Liko tik tos šešios, pasakė viena.

Patarnautojas pabaigs, atsakė kunigas. Grąžink jam lazdą. Nagi, greičiau.

Bet lauke baisiai šalta, Tėve. Mes neturim kur eiti, pasakė antroji.

O dar, Tėve. Ji laukiasi, pasakė paskutinioji, ranka apkabinusi jauniausiąją moterį per pečius. Kaip galit ją išmesti. Ji tuojau gimdys, kaip Dievą myliu. Pažiūrėkit.

Moteris pakėlė merginos palaidinę. Senasis kunigas pažvairavo į nuogą pilvą, plokščią ir išblyškusį nuo šalčio. Bamboje buvo įvertas auskaras.

Jei ji tuojau gimdys, tai ir aš tada, prisiekiu Dievu, pasakė jis ir stumtelėjo jas pro atviras duris. Jos spyrėsi. Jis uždarė vieną durų pusę ir įleido skląstį į akmenines grindis.

Vyrai jau greitai galės gimdyti vaikus, pasakojo mergina. Mačiau per „Discovery".

Bet tikrai, Tėve, tikrai, sakė vyriausioji. Juk taip, brangute? Ir visai nėra kur eiti. Pasakyk jam, Diana.

Tikrai, Tėve, tai tiesa. Aš tuojau būsiu motina, jau bet kurią akimirką, o mes neturim kur eiti. Gal galėtume pernakvoti bažnyčioje?

Tu man visai neatrodai nėščia, atsakė kunigas.

Plika akimi nesimato, atsakė mergaitė. Tai vaiduokliškas nėštumas.

Ji gimdys dvasią, Tėve, pridūrė kita.

Šventąją Dvasią, pasakė mergina. Ją reikia laikyti bažnyčioje.

Ji pilna šventųjų dvasių, pritarė trečia.

Pro siaurą plyšelį, prieš užverdamas duris, kunigas tarstelėjo: nagi, keliaukit namo pas savo šeimas, pasakė.

Jis pasuko raktą spynoje. Jos girdėjo, kaip jo žingsniai tilsta bažnyčioje, dar šiltoje nuo tiekos žmonių, o po valandžiukės išgirdo paskutinę mašiną stovėjimo aikštelėje prie bažnyčios, tėvai vežėsi patarnautoją namo. Berniukas stovėjo už kunigo ir droviai krizeno iš jų pokštų. Jauniausioji pataršė jam plaukus, vidurinioji uždėjo ranką ant peties prie kaklo, o vyriausioji mirktelėjo. Jo veidas įraudo nuo malonumo ir kaitros. O mašinos variklis geso, vėl geso, kol galiausiai užriaumojo šaltyje ir nukūrė į naktį.

Moterys svirduliuodamos stovėjo prie uždarytų durų. Iš jų matomas ėjo garas.

Vyriausioji buvo vardu Eta. Viduriniosios vardas buvo Moira. O jaunėlė Diana.

Paramstydamos viena kitą, jos perėjo per gatvę, perlindo po užtvara ir patraukė upės krantu. Upė buvo patvinusi, o žolė, ant kurios jos prisėdo, apšarmojusi. Vidurinioji išsitraukė žiebtuvėlį, prisidegė cigaretę. Jos įžiebė jauniausiosios pavogtą žvakę. Vis dar šalo, nors vėjo beveik visai nebuvo.

Rami naktis, pasakė jauniausioji.

Taigi, naktis rami, atsakė vyriausioji, žvalgydamasi į dangų. Rytoj speigas spustelės dar stipriau, pridūrė ji.

Paklausykit, pasakė vidurinioji. Tiesą papasakosiu. Prisiekiu. Buvo tokia moteris.

Kokia moteris, paklausė vyriausioji. Ar mes ją pažįstam?

Ne, klausykit, atsakė vidurinioji.

Koks jos vardas? paklausė vyriausioji. Kur ji dirba?

Klausykit, tęsė vidurinioji. Man taip pasakojo. Va, ką ji padarė. Jos vyras pasimirė, ir ji ištisus metus kasnakt sėdėjo prie jo kapo. Kaip Dievą myliu, tiesą sakau.

Kaip tas šuva Edinburge, pasakė vyriausioji.

Jauniausioji griuvo atbula. Kietai sušalusi žolė sutraškėjo jai prie ausies. Kasnakt? paklausė ji. Ištisus metus? Tris šimtus šešiasdešimt penkias naktis. O jei buvo keliamieji metai, tai šešiasdešimt šešias. Ji pasikėlė. Kodėl? paklausė. Ar ji tikėjosi, kad jis išlįs pasisveikinti?

Nežinau, atsakė vidurinioji. Iš kur man žinoti?

Kaip ji kasnakt prasmukdavo pro sargą? paklausė jauniausioji. Ar nakčiai kapinių neužrakindavo? Ar ji niekada nepasidarė išeiginės? Ar atsinešdavo vakarienę? Ar pavalgydavo kas vakarą išeidama?

Nežinau, atsakė vidurinioji. Iš kur *man* žinoti, kokį šūdą ji valgė vakarienei.

Sardines, atsakė vyriausioji.

O kas nutiko po metų? paklausė jauniausioji.

Kartais tiesiog imi ir jų užsigeidi, pasakė vyriausioji. Nevalgau jų labai dažnai, bet šįvakar tiesiog užsigeidžiau.

O Jėzau, pasakė vidurinioji. Čia gi tik pasaka.

Jos sėdėjo tylomis. Upės šaltis staugė joms ausyse.

Bet va, paklausykit, pasakė vyriausioji. Čia irgi tiesa. Nes man mama taip sakydavo. Dabar ji mirusi. Tai va, žinot, kad dabar Kūčių naktis? O rytoj Kalėdos?

Tiesą sakai, atsakė vidurinioji. Jos cigaretė užgeso. Ji prikišo jos galiuką prie žvakės, tada priglaudė burną ir trūktelėjo. Vis tiek neužsidegė.

Klausykit, pasakė vyriausioji. Kalėdų išvakarėse, vidurnaktį, nutikdavo visokių dalykų. Jei norit, juokitės. Bet aš jums sakau. Kai buvo maža, mano mama gyveno kaime. Kūčių naktį, vidurnaktį, tada kaime reikėdavo atsistoti kryžkelėje, ir galbūt išgirsi balsus.

Kokius balsus? paklausė jauniausioji.

Kurie tau kalba, linkčiodama galvą atsakė vyriausioji.

O ką jie sako? paklausė vidurinioji.

Kas bus, atsakė vyriausioji.

Ar tavo mama tuos balsus pati girdėjo? paklausė vidurinioji.

Ne, atsakė vyriausioji. Nes jei šulinyje būdavo vandens, jis galėjo virsti vynu. Bet jei tai pamatysi, klausykit, reikia nusigręžti, nežiūrėti į jį, nes kitaip šiemet mirsi.

Šitiek vyno perniek, atsakė vidurinioji.

Šiemet, tarė jauniausioji. Tai tik savaitė. Nelabai daug. Ar tai reiškia šiemet, tai yra naujaisiais metais? Tai yra ateinančiais, kitais metais?

Šiemet, taip ji visada sakydavo, užsimerkusi atsakė vyriausioji.

Vyriausioji drebėjo nuo šalčio, netgi su paltu. O kartais, pasakojo ji, vanduo virsdavo ne vynu, o krauju. Bet irgi tas pats. Jei pamatysi vyną ar kraują šulinyje ar šaltinyje, persimainiusį vandenį, šiemet mirsi.

O kaip upė, paklausė jauniausioji. Ar ji gali persimainyti?

Visos trys pažvelgė į upę, patvinusią ir sraunią.

Ar matėt tą kunigą bažnyčioje, pasakė vyriausioji. Sakau jums. Čia *tikrai* tiesa. Ta senė Makinon jam dirba, nuo pat tada, kai buvau maža, ir lažinuosi iš šešių šimtų svarų, iš visų šešių šimtų, kad jis šiąnakt jos lovoje.

Ji pasisuko, ranka mostelėjo į oranžinį švytintį langą name virš bažnyčios.

Taip jam ir reikia, atsakė vidurinioji. Ji irgi jau drebėjo. Naktis pasiutusiai šalta, pasakė ji.

Šiaip ar taip, Kalėdos, atsakė vyriausioji, giliau susikišdama rankas į palto rankoves.

Vienais metais gavau šokliuką, pasakė jauniausioji.

Ką tokį? paklausė vyriausioji. Vidurinioji nusijuokė.

Tiesiog šokliuką, atsakė jauniausioji. Juk žinot. Jie patys nulipa laiptais.

Vidurinioji kretėjo iš juoko. Vyriausioji, regis, nesuprato.

Tokia kaip spyruoklytė, paaiškino jauniausioji. Žaidžiau su ja ant laiptų, ir rodė *Nacionalinį aksomą*, kaip Elizabeta Teilor lenktyniavo su savo žirgu. Toks senas filmas, ji ten dar vaikas. Visas ryškiai raudonas ir rudas.

Tie seni filmai būdavo kažkokie ryškesni, pasakė vidurinioji. Juos paryškindavo. „Technicolor".

Toji Liza Teilor ir dabar juo ryškinasi, pasakė vyriausioji.

Tikrai atrodo, kad taip, sutiko vidurinioji.

Ji laimėjo nacionalines varžybas. Nusikirpo plaukus, pasakė jauniausioji.

O jei gyventum nuosavam name ir per Kalėdas gautum šokliuką? tarė vidurinioji.

Vyriausioji stebėjo, kaip jos kvatojasi.

Sykį, pasakė ji. Ir dar neseniai po karo, tai Dievas žino, iš kur jis gavo. Mano tėvas. Su tokia pinta dėže, pilna vaisių, atėjo ir atsinešė ją po pažastim, įėjo visas apsiaustas šalčio ir padėjo virtuvėj ant grindų. Sakau jums, mano motinos veidas. Tų vaisių krepšyje nebūtume įsivaizdavę, kad ir kaip būtumėm stengęsi. Kai kurių nuo tada daugiau ir nemačiau.

Ar prisimeni jų skonį? paklausė vidurinioji.

Iki šiol, atsakė vyriausioji.

Tarsi valgytum „Technicolor", pasakė jauniausioji.

Vyriausioji linktelėjo.

Anos dvi nuėjo, viena nubėgo, kita nušlubčiojo, abi nusivijo viršuje šmėkštelėjusią šviesą, jei ten netyčia taksi. Liko tik ji. Vidurinioji davė jai dešimt svarų. Kita atidavė paltą, ir dabar ji juo vilki. Jo nugara šlapia nuo žemės, o pečiai ir rankovės dar išlaikė anos moters pavidalą, bet jai šilta. Man jo nereiks,

pasakė moteris, nusivilkdama ir numesdama. Tau reiks labiau. Mes važiuojam taksi.

Ji pakelia akis. Dangus pilnas žvaigždžių, kaip baltų šerių.

Vyresniosios tėvas serga. Matyt, dėl to ji neskubėjo namo. Kita jokios akivaizdžios priežasties neskubėti namo neturėjo. Maža kas.

Ji tikisi, kad anos dvi moterys keliauja į šiltus namus.

Ji keturiom ropščiasi kranto šlaitu. Apačioje ant žolės tamsuoja trys dėmelės, kur šarma nusigramdė ir nutirpo, ten, kur jų trijų sėdėta ir kalbėtasi. Galvoje dabar šviesiau, ne taip miglota. Pirma viskas sukosi galvoje savaime, tarsi pro rūką. Dabar nusėdo. Ji mato bažnyčią kitapus gatvės, niūrią gatvės šviesoje. Prisimena. Jos ten užėjo sušilti.

Ji ima juoktis. Dabar, kai vaikščios pro tą bažnyčią, galės galvoti, aš ten buvau ir Kūčių vakarą gesinau žvakes. Ir dar ten buvo senas kunigas, kuris išmetė jas lauk, bet tik po viskam. Vyras greta jos klaupte, kurį ji pabučiavo. Visi tie žmonės šįvakar bažnyčioje, apsitūloję Kalėdoms it brangios dovanos, klausantys senos pasakos apie gimimą vidury žiemos. Tarsi Kalėdų rytą pravėrę duris rastų save pačius, padovanotus atgimusius, padovanotus sau patiems ant slenksčių, krepšiuose, kaip tie egzotiški vaisiai, arba tose vyno dėžėse, sukaltose iš brangaus medžio ir pilnose šiaudų.

Ji eina palei upės vingį. Už kampo gatvėje miesto žiburiai dar dega, nors dauguma miestiečių jau namie, miega, laukia. Patarnautojas; jis tikriausiai miega mažoje lovelėje kur nors ten, apsiklojęs iki kaklo ir su šildymu, nustatytu taip, kad rytą pats įsijungtų. Visame mieste visi žmonės užantspauduoti miego namuose, jų stogai, ką tik nubarstyti baltu sniegu, vėl pajuoduos, kai rytą juos nuplieks saulė. O toji moteris, ta, kur prie mirusio vyro kapo. Jei ji šiąnakt prie kapo, ji vilki didelę aveną, pirštines ir šaliką ir atsinešė tokį šildytuvą, kaip stovyklautojai

vežasi atostogų, ir nuo jo kylanti šiluma nušviečia kapines ir jų medžius, jų visos šakos plikos ir apledijusios, spygliuotos ir apledijusios.

Ant šaligatvio priberta smėlio. Jaučia jį po kojom. Virš jos – speigas ir tuščias dangus. Ji pakelia ranką ir nubarsto šerkšną nuo medžio šakos prie pat mašinų aikštelės automato. Šakelė rankoje apaugusi kietai uždarytais pumpurais. Ji paleidžia ją šauti atgal, ir nuo medžio į visas puses pažyra šerkšno kristalai, kaip vanduo nuo šuns.

Mašinų aikštelės automato laikrodis apšarmojęs ir apšviestas iš vidaus. Ji patrina jį sušalusia ranka. Dvi keturiasdešimt šešios ryto. Ji atsiremia į turėklą ir klausosi. Nieko, tik upė, o kažkur toli kažkas šūkauja ir dainuoja, švenčia. Ji kiečiau susisupa į paltą ir susikiša rankas į kišenes. Sudegusi žvakė; dešimt svarų; kažkieno atsitiktiniai trupiniai ir dulkės.

Ji pradeda eiti, bet kur, pati nežino kur.

Gatvė tuštut tuštutėlė, tik vienas žmogus kitapus eina jos link. Jis vedžioja du Džeko Raselo terjerus tamsoje trečią valandą Kalėdų rytą.

Čia bus kas nors nutikę, pamano ji prasilenkdama su juo.

Tamsoje jo veido neįžiūri. Linksmų Kalėdų, brangute, šūkteli jis jai per gatvę. Gerų tau švenčių.

Žodžiai pilni atodrėkio.

Linksmų Kalėdų, atsako ji. Geriausios kloties.

visko pradžia

Atėjo galas, ir mes tai žinojom.

Ką dabar darysim? paklausei tu.

Aš gūžtelėjau pečiais. Nė neįsivaizduoju, atsakiau.

Tu papurtei galvą. Aš irgi, pasakei.

Mes beprasmiškai stovėjom svetainėje. Jos baldai neturėjo prasmės. Supratau, kad stoviu, lyg mandagiai laukčiau, kada išeisi. Tu irgi laukei, tiesiai ir šaltai, tarsi ką tik atsistojau išlydėti svečio.

Aš sukryžiavau rankas. Tu įsirėmei į klubus.

Tau apie akis buvo pajuodę, lyg ištisas savaites stokotum miego. Žinojau, kad ir man taip pat. Lauke buvo šlapdriba, vakaras žvarbus; blogiausias metų mėnuo, kai dienos, regis, temsta, savaitės ilgėja, ir ilgiau užtrunka, kol pinigai patenka į sąskaitą.

Atsisėdau ant sofos. Tu prisėdai šalia. Nors šildymas atsuktas iki galo, namas buvo it plyšių pilnas. Mes dėbsojom į tuščią židinį sienoje.

Žinai ką? pasakei tu.

Ką? paklausiau aš.

Gal užsikuriam ugnį, pasakei tu.

Gerai, atsakiau aš.

Aš nuėjau į miegamąjį degtukų, o tu suplėšei šiandienos laikraštį. Tada aš išėjau į šlapdribą atnešti iš pašiūrės malkų. Pririnkau mažiukių ir porą didesnių, paskui stropiai išrinkau didelį šlapią rąstą iš krūvos prie pašiūrės ir šiaip ne taip užsikėliau ant nešulio viršaus, nes tu visada sakai, kad, kai gerai pakuri, šlapi rąstai puikiai dega. Bet kai grįžau per sodą prie galinių durų, jos buvo uždarytos ir neatsidarė. Padėjau malkas ant žemės. Darsyk trūktelėjau rankeną.

Pabeldžiau. Pabeldžiau stipriau.

Pasiėmiau didžiausią ir sunkiausią rąstą ir trankiau juo duris. Nuo rąsto lakstė vabaliukai, voriukai ir apipuvę medgaliai. Durys, mano rankos ir rankovės išsiterliojo gliaumėtom samanom. Žingtelėjau atgal ir vėl kirtau per duris. Tu vos vos pravėrei viršutinį virtuvės langelį.

Jokio kito būdo nebuvo, pasakei pro plyšelį.

Ak tu, kiaule, atsakiau.

Liaukis, pasakei tu. Sugadinsi duris.

Kurgi ne, sugadinsiu tas supistas duris, atsakiau aš. Čia mano durys. Norėsiu ir gadinsiu. Ir jei jų tučtuojau neatidarysi, dar ir savo langus iškulsiu.

Čia mano namas, pasakei tu, uždarei langelį ir užrakinai. Mes pakvietėm meistrą sudėti tų spynų, kad vagys nelįstų. Mačiau tave pro aprasojusį langą. Tu stovėjai prie virdulio, apsimetinėjai, kad manęs nėra. Iš virdulio kilo garas. Tu atidarei šaldytuvą ir išėmei pieną. Tai aš tą pieną nupirkau; vakar nupirkau jį parduotuvėje, o tu tiesiog ėmei ir pylei jį, ir aš dar labiau užsiutau. Stovėjau šlapdriboje ir rėkiau, ir plūdausi. Tu apsimetei, kad negirdi. Ramiai pasiėmei iš dėžutės arbatos pakelį, tarsi aš tebūčiau tavo žiūrovas, lyg manęs niekad nebūtų buvę, tamsoje, su visa minia, stebinčia tave, filmo žvaigždę, reikšmingai verdančią puodelį arbatos.

Aš vėl pasiėmiau didžiausiąjį rąstą, iškėliau jį iki pečių, įsiręžiau kojomis ir nusitaikiau į tave. Bet mūsų virtuvės langai dvigubi, pernai įsistatėm naujus, kai visai išpuvo senųjų langų medis, ir naują stiklą sudėjom sutvirtintą. Numečiau rąstą ant akmenų.

Dabar dribo iš visų pusių; mane visą apkibo šlapias sniegas, plaukus, megztinį, sprandą. Šlapdribos kąsnis tirpo man ant veido. Nusibraukiau jį. Vos bejaučiau rankas. Neturėjau nei pirštinių, nei švarko, nieko neturėjau, nei pinigų, nei kredito kortelių, nei telefono. Viskas, ko man reikėjo, buvo name. Prisiminiau paltą ir šaliką, taip paprastai ir nepasiekiamai kabančius ant kablio prie laukujų durų. Buvo baisiai šalta. Susigūžiau. Nė negalėjau nueiti atsisėsti į mašiną. Jos rakteliai buvo mano palto kišenėje. Teturėjau pašiūrės raktą. Jei dar šalsiu, po valandžiukės teks eiti glaustis ten.

Tada staiga sumečiau, kad, jeigu turiu pašiūrės raktą, tikriausiai turiu ir atsarginį laukujų durų raktą, nes juos visada laikėm ant to paties pakabuko, to su mažučiu gaubliuku. Įkišau ranką į kišenę; va jis, pasaulis ant grandinėlės ir abu raktukai, ir tą pačią sekundės dalelę (supratau iš to, kaip pasisukai prie spintutės ir stabtelėjai su puoduku rankoje) tau irgi šovė mintis, kad aš turiu tuos raktus; tą pačią akimirką pasileidau aplink namą ir akies krašteliu pamačiau, kad ir tu pašokai ir leki ten, kad mane aplenktum.

Na ir lenktynės. Bėgau, kaip tik mokėjau, bet žemė man po kojom buvo slidi. Kai atbėgau besidaužančia sunerimusia širdim, kaip tik spėjau išgirsti dvigubos spynos spragtelėjimą ir tavo pergalės triumfą už durų. Tu juokeisi. Man irgi užsinorėjo juoktis. Tada nuo to noro juoktis užsinorėjo verkti.

Tai jau ne, už nieką pasaulyje neverksiu tau girdint, net jei tu kitapus durų ir manęs nematai. Pro svetainės langą krintančioje šviesoje atkabinau atsarginį namų raktą nuo pakabuko.

Buvo nelengva, nes pakabuko žiedukas tvirtas, o mano pirštai taip sušalę, kad vos juos pakrutinau. Kai galiausiai atkabinau, kilstelėjau pašto dėžutės dangtelį ir įmečiau raktą pro duris. Išgirdau, kaip jis lengvai dunksteli į kilimėlį. Išgirdau, kaip tu lioveisi juoktis. Nuleidau dangtelį, nusigręžiau ir nuėjau.

Mes lovoje, nugaromis. Vėjas staugia ant stogo ir tranko kartoną, kuriuo užklijuotas išmuštas langas. Dar užuodžiu ugnį; jos kvapas draikosi po visus namus, tarsi čia būtų slankiojęs koks pelenų kvapo žvėris, žymintis savo teritoriją visuose kambariuose.

Tarp mūsų vos keli coliai. Jaučiu kiekvieną. Galiausiai pasiduodu ir pradedu.

Atsimeni, kai tu visą naktį negrįžai, sakau, o aš nė nenutuokiau, kur tu, ir maniau, kad mirei?

Tu tyliai nusijuoki tamsoje už manęs.

Atleisk, sakai tu.

Ne, buvo smagu, sakau aš. Buvo gera sulaukti tokio ryto. Buvo pavasaris, atsimeni?

Tiesą sakant, sakai tu, kaip tik prisiminiau, kaip tu pernai vasarą įsimylėjai, bet ne mane.

Ak, sakau aš. Nusijuokiu. Tikiuosi, tas juokas drovus ir atgailaujantis.

Ne, tai irgi buvo smagu, sakai tu, buvo labai smagu, tu gi žinai, mums abiem. Supranti, žinau, kaip tau buvo smagu, o asmeniškai man, na, išmokau daug naujo.

Ko? klausiu aš.

Kad nelabai žinau, atsakai tu.

Ne? sakau aš.

Ne, tai tą ir išmokau, atsakai tu. Išmokau, ką reiškia tavęs nepažinoti.

Kaip tada, metro, sakau aš, kai traukinio durys užsivėrė, o aš likau ant platformos tiesiai už tavęs, o tu įlipai į traukinį, o durys užsidarė, ir aš nespėjau įlipti.

Atsimenu, sakai tu už manęs.

Ir mes kažką rodėm pro traukinio duris, sakau aš, tada traukinys pradėjo judėti, o tu per stiklą kažką pasakei, bet aš visiškai nesupratau, ką.

Krantinėje, sakai tu. Sakiau, krantinėje. Norėjau, kad susitiktume krantinėje.

Bet aš visai nesupratau, koks ten žodis, sakau aš, tik toks pavidalas tavo burnoj vis kartojosi ir kartojosi, o aš nieko negirdėjau, tada tavo vagonas nušvito ir nėrė į tamsą, paskui jį ir visi kiti vagonai, pilni žmonių, tada liko tik tunelio anga ir alkoholio ir oro linijų reklamos, o apačioj bėgiai, visada tokie blizgantys, kad net atrodo, tas blizgesys kažkaip susijęs su tuo, kad jie pavojingi, o aš stovėjau ir niekaip negalėjau sugalvoti, ką tu man sakei, dėliojau burna tą pavidalą, bet vienintelis žodis, kuris jį atitiko, buvo gramdynėje.

Dabar jau sykiu juokiamės. Vartomės savo sušildytoje lovos pusėje. Tamsoje tau kalbant jaučiu tavo kvėpsnį.

Gramdynėje, sakai tu.

Dėl Dievo meilės, gramdynėje. Nė nežinojau, ką tai reiškia. Ir dabar nežinau. Niekaip nesupratau, kodėl kada nors turėtum man taip sakyti. Užtat pamaniau, kad turi, privalo būti kitas žodis. Tada pamaniau, kad galbūt tvardykimės.

Tvardykimės, sakai tu. Teisingai. Susitikime Tvardymosi stotyje. Lauksiu tavęs Tvardymesi.

Nes trupučiuką tvardytis reikėjo, sakau, nes žmonės traukinyje ir ant platformos matė, kaip durys mus perskyrė, ir panašiai, tai galėjo būti nesmagu. Paskui pamaniau, kad galbūt pasakei ne vieną žodį, o du. Pavyzdžiui, tvardyk mane ar kabink mane. Paskui ant platformos nieko neliko, tik aš, visai kiti žmonės laukė kito traukinio, paskui jų traukinys atvažiavo, jie sulipo į jį, kiti žmonės išlipo, o aš tebestovėjau ant platformos ir šnabždėjau, tvardyk mane, ne, kabink mane, ne, kvėpink mane, ne.

Mes juokiamės veidas į veidą. Paskui vėl nutylam, ir aš nė nenutuokiu, kur skrajoja tavo mintys. Svarstau, ar prisimeni tą naktį, kai negrįžai namo. Pagalvoju apie kitą savo meilę, paskui kaip stovėjau ten ant platformos, vienas po kito važiavo traukiniai, žmonės ir tvankus metro oras judėjo aplink, ir kaskart vis pagalvodavau, ar sėsti į tą ir važiuoti iki kitos stoties pažiūrėti, ar tu ten manęs nelauki. Bet jei atvažiuosiu, o tavęs ten nebus? Dar blogiau, jeigu nuvažiuosiu kur nors kitur, o tu jau sėdi traukinyje ir grįžti manęs ieškoti. Galvoju, gal grįžti į kavinę, kur ką tik sėdėjom. O gal protinga būtų eiti į kurią nors mūsų pamėgtą vietą, į valgyklą ar ten, kur sueina visi keliai ir stovi gėlių krautuvėlė, ar pas kiną, ar į restoraną, kur matosi stogai, ir palaukti tavęs ten. Arba, jei niekaip kitaip nepavyktų, galėčiau grįžti į pagrindinę stotį ir parvažiuoti namo.

Bet sugalvoju tik, kad labiausiai noriu užsimerkti ir tūptis, kol atsisėsiu ant tos suodinos platformos, nes visur aplink mane mylių mylias driekiasi senas metro urvas, o toli viršuje – žiemos miestas, maniau, kad jį pažįstu, tik dabar jis vienodas kaip jūra, o aš kaip akmuo, įmestas į ją ir grimztu į bespalvį dugną.

Aplink mus girgžda namas. Prisiglaudžiu prie tavęs lovoje. Lova girgžda. Tu stipriai mane priglaudi, ir mane užlieja tokia atvira viltis, kad baisu ją pripažinti. Užuodžiu ugnį ir žarijas; šiąnakt užuodžiu metų laiką taip, kaip paprastai įmanoma tik pirmomis jo grįžimo akimirkomis, kol dar nepripratai, kai pamiršti jo kvapą, tada jis vėl pakimba ore, kirbančių ir persidėstančių daiktų tėkmėje.

Prikišu nosį prie tavo odos. Tu kvepi savim. Tu visada kvepi savim, nors žinau, kad yra tavo kvapo atmainos; vasarinis sodrių lapų ir prakaito kvapas, dūmotas rudeninis, žieminis ugnies ir švarios dėvėtos vilnos kvapas, pavasarinis kvapas, kurio neprisimenu ir laukiu, kada vėl užuosiu.

Tu pasilenki ir kuždi man į ausį.

Krantinink mane, sakai tu. Tyliai tyliai, vos dvelkteli.

Ką? sakau aš.

Tvardyk mane, sakai tu.

Gerai, sukuždu aš. Bet turėsi kramtyti mane.

Kramtysiu, kuždi tu, jeigu tu mane garinsi. O gal norėtum, kad aš tave garinčiau?

Taip, sakau. Prašau. Pradėk tuoj pat.

Raktelis nukrito ant kilimo, ir aš lioviausi juoktis.

Stovėjau prie laukujų durų ir klausiausi.

Mėginau žvilgtelėti pro langą. Temačiau savo atspindį ir už manęs atsispindintį kambarį. Apėjau jį ir užgesinau visas lempas, tada vėl grįžau prie lango, gal dabar pamatysiu.

Grįžau į virtuvę ir pasiėmiau puoduką arbatos. Valandžiukę stovėjau ir laikiau puoduką. Vėl grįžau per valgomąjį į svetainę ir užlipau aukštyn, nešiojausi puoduką iš kambario į kambarį. Stengiausi elgtis, lyg man taip priklauso, nors niekas nematė, ar taip darau, ar ne; visi kambariai buvo tušti. Tu lauke be palto. Oras toks bjaurus. Šlapdriba liovėsi; pasižvalgiau po gatvę. Tik šlapios mašinos stovėjo prie namų.

Uždariau langą ir užrakinau. Erzinausi, kad aš dėl tavęs jaudinuosi, o tu aiškių aiškiausiai apie mane nė negalvoji, kad ir kur būtum. Kambaryje aplink mane tebuvo daiktai. Plaukų šepetys prie veidrodžio mano, bet džiovintuvas, kuriuo ir aš naudojuosi, tikrai tavo. Veidrodis mano; jis priklausė mano motinai. Lova mūsų. Antklodė tavo. Nuėjau ir atsisėdau vonioje, kur daiktų buvo mažiausiai. Pažiūrėjau į tuščią vonią. Nuo pat tada, kai įsigijom šį namą, ją labai reikia iš naujo emaliuoti.

Tuojau eisiu į apačią, sėdėjau ir galvojau, ir „Geltonuosiuose puslapiuose“ susirasiu vonių emaliuotojus, o rytoj paskambinsiu ir paklausiu, kiek kainuos. Toks gyvenimas, žiūri, kad viskas vyktų sklandžiai, tvarkinga seka, kurstai židinį. Taip ir

išgyveni, kai emaliuoji vonią, nors kiti iš pažiūros svarbesni dalykai prieina galą.

Bet ten, kur paprastai juos laikom, „Geltonųjų puslapių“ nebuvo. Niekaip nesupratau, kur jie. Vaikščiojau po pirmo aukšto kambarius ir ieškojau, nes tu juos paėmei iš jų vietos, iš ten, kur sutarėm visada juos padėti, kai nebereikės, tu savanaudiškai juos paėmei ir palikai kažkur, kur aš jų tikrai nerasiu, ir tikriausiai taip padarei tyčia, tu visada šitaip, imi daiktus iš jų vietos ir palieki kur nors kitur. Tu paėmei „Geltonuosius puslapius“, nors puikiai žinojai, kad man jų prireiks, o tada ne šiaip sau neapdairiai, bet visai piktaviliškai palikai juos kur nors, kur aš net per milijoną metų nesugalvočiau ieškoti.

Pykau vis labiau ir labiau. Stovėjau virtuvėje. Atidarinėjau spinteles ir trankiai uždarinėjau. Kai ėjau iš virtuvės ir trinktelėjau delnu per šviesos jungiklį, kad neeikvočiau elektros, pastebėjau žiburiuką pašiūrės langelyje.

Vos nesuklupau ant malkų krūvos, kurią palikai prie pat galinių durų. Jei griūčiau, galėčiau rimtai susižeisti, sakiau sau ir trepsėjau per slidžią žolę.

Tu buvai pašiūrėje. Mačiau tave pro voratinkliais apėjusį langelį. Kai prisiartinau, išvydau, kad pečius ir galvą apsimuturiavai pledais, kuriuos vasarą pasitiesiam atsisėsti ant žolės. Atrodei kvailai. Iš po pledų iškištoje rankoje laikei seną žibintuvėlį. Blėstančioje senkant elementams šviesoje pamačiau, kad tu skaitai knygą.

Pašiūrės durys buvo kažkuo užremtos, galbūt žoliapjove. Stumtelėjau, bet jos neatsidarė. Stipriai pabeldžiau į langelį.

Kur nukišai „Geltonuosius puslapius“? šaukiau.

Vėl pabeldžiau.

Man reikia „Geltonųjų puslapių“, šaukiau.

Tu lėtai pasukai galvą. Pasitaisei pledus ir vėl nusisukai į knygą, tarsi pro judantį traukinio ar mašinos langą ką pamatei, bet nesusidomėjai.

Tada man šovė mintis, kur tiksliai yra „Geltonieji puslapiai“. Jie ten guli jau ištisus mėnesius, ties bet kokiu puslapiu atversti, ant galinės mašinos sėdynės; prieš porą mėnesių pasiėmėm juos iš namų, kai žadėjai pamokyti mane vairuoti, nes, sakei tu, galėsiu ant jų atsisėsti, kad aukščiau įsitaisyčiau vairuotojo krėsle.

Aš susigėdau. Valandžiukę pasvarsčiau, ar neapsimetus, kad neprisiminiau, kur „Geltonieji puslapiai“, ir toliau tavęs nekaltinus ir nešaukus. Bet vien tokia mintis absurdiška, o dar tu regimai absurdiškai tirti nuo šalčio, su pledais, skaitai sau pašiūrėje, o aš strikinėju šaltyje, rėkiu ant tavęs vidury žiemos juodutėlę naktį, net juokinga pasidarė. Vos nenusijuokiau. Reikėjo susitvardyti. Stovėjau šaltyje po išstypusiu medžiu. Tu man parodei, ką daro kuris pedalas, ir paaiškinai, kaip perjungti pavarą. Nusivežei mane į beveik tuščią „Homebase“ stovėjimo aikštelę ir visą valandą leidai važinėti ratais, o supykai tik sykį, tik trumpai, trūktelėjai rankinį stabdį, kai privažiavau per arti vienintelės kitos mašinos aikštelėje.

Prisiminiau, kaip labai pirma pykau. Pamėginau vėl susikurstyti, bet niekaip negalėjau, ėmiau spėlioti, kokią knygą skaitai, ar ne tą pačią, kurią palikom sode ant suoliuko praeitą rugpjūtį, iš pradžių pamiršom, paskui tingėjom, o galiausiai pasidarė smalsu, kas gi nutinka knygai lauke visokiu oru. Spėliojau, ar ji susigarankščiavo, koks tavo jausmas laikyti ją rankose. Ji ištisus mėnesius gulėjo kaitroje, šaltyje ir lietuje. Spėliojau, ar puslapiai sulipo, ir kai juos verti, raidės prilimpa prie kito lapo ir nebegali įskaityti, todėl kiekvieną sykį versti puslapį turi labai atsargiai.

Tada pakilo vėjas, ir aš išgirdau trinktelint galines duris, bet nieko tokio, kišenėje turėjau raktus. Nuėjau per sodą nuo pašiūrės, apėjau prie laukujų durų, išsitraukiau raktus ir jau ketinau rakinti duris ir eiti vidun, kai prisiminiau tavo raktelį, taip švelniai dunkstelėjusį į kilimėlį.

Galėčiau ir savo raktą įmesti pro duris. Galėčiau grįžti prie pašiūrės ir pasakyti, kad irgi užsitrenkiau. Tada galėtume sykiu išlaužti namo duris. Grįžtume ten, kur pradėjom. Gal kai jau pareitume vidun, netgi galėtume užsikurti židinį, kuriam išėjai malkų. Tiesą sakant, aš tyčia pasisiūlyčiau tas malkas parnešti, kad parodyčiau, kaip tavim pasitikiu.

Įsivaizdavau, kaip grįžtu per sodą ir sakau tau per pašiūrės langą, kad ir aš užsitrenkiau ir kad man tavęs reikia. Bet galbūt tu neatsakytum. Jei šitaip, tai aš ir be tavęs išlaužčiau duris.

Arba galėčiau tiesiog dabar pat atsidaryti duris, grįžti į šilumą, užtrenkti jas už savęs, prisileisti vonią, anksti atsigulti ir valandžiukę ramiai paskaityti knygą, kol užmigsiu.

Stovėjau prie durų su raktu rankoje ir, aišku, nusprendžiau, kad taip.

UAB „Baltų lankų" leidyba
Kęstučio g. 10, LT-08116 Vilnius
leidykla@baltoslankos.lt
www.baltoslankos.lt
Spausdino AB spaustuvė „Spindulys"
Vakarinis aplinkkelis 24, LT-48184 Kaunas
Tiražas 2000 egz.

Šio rinkinio stiprybė slypi smulkmenose. Susitikimas su Mirtimi traukinių stotyje, medžio įsimylėjimas, gyvenimas miestelyje ant Loch Neso ežero kranto, dūdmaišių orkestro persekiojamos mergina ir senutė... Ali Smith tarsi be jokių pastangų pereina nuo vieno balso prie kito.

The Times

Ali Smith (1962) – nepaprastai talentingas ir originalus šiandieninės Škotijos literatūros balsas. Rašytojos romanai ne kartą nominuoti solidžiausioms Didžiosios Britanijos premijoms, romanas *Atsitiktinė* („Baltos lankos“, 2007) pelnė Whitbread metų romano premiją. Pasakojimų rinkinys *Kaip viskas buvo ir kiti pasakojimai* – jautriai, ironiškai, talentingai parašyta knyga. Atskiras istorijas vienija panašūs herojai ir temos, o itin subtilus pasakojimo stilius kuria neprastai jaukų ir savitą pasaulio vaizdą. Netrukus lietuvių kalba pasirodys jos romanas *Tarsi*.

ISBN 978-9955-23-134-9

9 789955 231349

www.baltoslankos.lt

baltos lankos

savaitgalio knyga